

Nacrt Plana razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa u projektnom području Cres-Mali Lošinj

v. 1.9

Lipanj 2022.

Sadržaj

Sadržaj.....	2
Popis tablica.....	6
Popis slika.....	9
Kratice.....	11
1. Sažetak.....	14
1.1. Nositelj projekta.....	14
1.2. Kratak opis projekta.....	14
1.2.1. Naziv projekta.....	14
1.2.2. Sektor.....	14
1.3. Ciljevi.....	14
1.4. Pregled najvažnijih dionika projekta.....	15
1.5. Kratak opis izvješća.....	15
1.5.1. Autori Plana razvoja širokopojasne infrastrukture.....	15
1.5.2. Korištena metodologija.....	15
2. Prostorni obuhvat projekta.....	16
3. Pregled društvenog i gospodarskog stanja, te analiza demografskih, socijalnih, gospodarskih i ekonomskih koristi koje projekt donosi unutar ciljanih područja provedbe projekta.....	20
3.1. Demografsko stanje u RH.....	20
3.1.1. Demografsko stanje u projektom području.....	20
3.1.2. Informacijska pismenost stanovništva.....	21
3.1.3. Analiza demografskih koristi na cijelom projektom području.....	22
3.2. Gospodarsko stanje u Republici Hrvatskoj.....	23
3.2.1. Razvijenost promatranog projektog područja.....	31
3.2.2. Grad Cres.....	32
3.2.3. Grad Mali Lošinj.....	33
3.3. Analiza korisničkog potencijala na ciljanom području provedbe projekta, prema kategorijama korisnika (privatni, poslovni i javni).....	34
3.3.1. Razvijenost digitalnog gospodarstva i društva u RH.....	34
3.3.2. Telekomunikacijske usluge u RH.....	37
3.3.3. Trend korisničkog potencijala.....	40
3.3.4. Analiza i poticanje potražnje na lokalnoj razini.....	42
3.3.5. Procijenjeni broj izvedenih priključaka i očekivana penetracija.....	44

3.4. Analiza demografskih, socijalnih i gospodarskih koristi koje projekt donosi unutar ciljanih područja provedbe projekta	46
3.4.1. Uštede eDržave.....	48
3.4.2. Povećanje zaposlenosti radi upotrebe IKT-a.....	49
3.4.3. Povećana dodana vrijednost u gospodarstvu zbog upotrebe IKT-a	49
3.4.4. Uštede eZdravstva	50
3.4.5. Dodana korist postojećim i novim korisnicima	51
3.4.6. Ukupne nominalne ekonomske koristi.....	52
4. Okvirna analiza stanja postojeće širokopojasne infrastrukture i mreža te usluga koje nude operatori.....	53
4.1. Analiza stanja postojeće širokopojasne infrastrukture i mreža.....	53
4.1.1. Širokopojasna infrastruktura telekomunikacijskih operatora u Gradu Cresu.....	54
4.1.2. Širokopojasna infrastruktura telekomunikacijskih operatora u Gradu Malom Lošinj.....	57
4.2. Ponuda širokopojasnih usluga.....	60
4.2.1. Usluge xDSL pristupa putem bakrenih parica.....	60
4.2.2. Usluge pristupa putem pokretnih mreža	60
4.3. Potražnja za širokopojasnim pristupom	66
4.3.1. Kategorije krajnjih korisnika usluga širokopojasnog pristupa	66
4.3.2. Pokazatelji upotrebe širokopojasnog pristupa	66
4.3.3. Pojam tržišnog neuspjeha.....	67
4.4. Ciljevi projekta	68
5. Rezultati inicijalnog postupka određivanja boja s obzirom na osnovni i NGA pristup	69
5.1. Postupak određivanja boja	69
5.2. Mapiranje boja – NGA pristup	70
5.3. Zaključak analize i mapiranja boja	74
6. Ciljana područja provedbe projekta.....	75
6.1. Ciljana razina podržanog širokopojasnog pristupa (značajni iskorak)	75
6.2. Lokacije svih potencijalnih korisnika koji moraju biti obuhvaćeni mrežom	76
7. Lokacije demarkacijskih točaka prema agregacijskoj mreži	82
8. Postojeća infrastruktura koja može biti iskorištena u projektu	88
8.1. Širokopojasne tehnologije	88
8.1.1. Pregled širokopojasnih tehnologija.....	88
8.1.2. Kategorizacija širokopojasnih tehnologija prema brzini pristupa	90
8.1.3. Infrastrukturni zahtjevi širokopojasnih tehnologija	91
8.1.4. Tržišni razvoj tehnologija.....	93

8.2. Iskorištavanje postojeće infrastrukture.....	96
8.3 Planirani infrastrukturni projekti na području obuhvata projekta	98
9. Odabir investicijskog modela.....	99
9.1. Izvori financiranja.....	99
9.1.1. Državne potpore.....	100
9.2. Model A – Privatni DBO model	101
9.2.1. Model A – tehnološke opcije u promatranom području	102
9.3. Model B – Javni DBO model.....	102
9.3.1. Model B – tehnološke opcije u promatranom području	103
9.4. Model C – Kombinirani javno-privatni model	103
9.5. Analiza investicijskih modela pomoću nefinancijskih kriterija	105
9.6. Odabir investicijskog modela.....	106
10. Specifikacija zahtijevane minimalne razine pruženih maloprodajnih usluga.....	107
11. Specifikacija minimalnog skupa podržanih veleprodajnih usluga te pravila određivanja i nadzora veleprodajnih naknada i uvjeta pristupa izgrađenoj mreži.....	108
11.1. Pravila određivanja i nadzora veleprodajnih naknada	109
12. Specifikacija postupka provjere povrata potpora	110
13. Analiza troškova implementacije pojedinih infrastrukturnih i tehnoloških rješenja, te detaljna financijska analiza isplativosti projekta.....	111
13.1. Analiza projektnih opcija u ovisnosti o donošenju odluke o investiciji i prisutnosti elementa državne potpore (intervencije).....	111
13.1.1. Analiza opcije „bez investicije“	111
13.1.2. Analiza opcije „sa investicijom“ i „bez intervencije“	111
13.1.3. Analiza opcije „sa investicijom“ i „sa intervencijom“	112
13.2. Temeljne pretpostavke financijske analize	113
13.2.1. Pretpostavke vezane uz investicijski model	113
13.2.2. Vijek projekta	114
13.2.3. Cijene proizvodnih faktora i rezultata projekta	115
13.2.4. Realna financijska diskontna stopa	115
13.2.5. Utjecaj PDV-a na financijsku analizu projekta.....	116
13.2.6. Dugotrajna imovina.....	117
13.2.7. Dinamika ulaganja.....	118
13.3. Prihodi i rashodi	119
13.3.1. Projekcije operativnih prihoda projekta	119
13.3.2. Projekcije operativnih rashoda projekta.....	122
13.4. Neto sadašnja vrijednost FNPV (C) i interna stopa povrata FRR (C)	125

13.5. Izračun stope iznosa sufinanciranja EU	126
13.6. Izvori financiranja.....	127
13.7. Izračun prinosa dioničkog kapitala FNPV (K) i interne stope rentabilnosti FRR (K)	128
14. Socio-ekonomska analiza troškova i koristi	129
14.1. Obračun i diskontna stopa analize troškova.....	129
14.2. Analiza društvenih koristi	130
14.3. Ekonomski povrat na investiciju (ENPV) i ekonomska stopa povrata (ERR)	131
15. Analiza rizika	132
15.1. Analiza osjetljivosti.....	132
15.2. Kvalitativna analiza rizika.....	134
16. Implementacija.....	142
16.1. Pregled projektnih faza.....	142
16.2. Organizacijska struktura projekta.....	143
16.3. Grafički prikaz glavnih projektnih faza	144
16.4. Praćenje, izvješćivanje i transparentnost u provedbi projekta.....	145
17. Reference	147
18. Prilozi	150
18.1. Detaljni prikaz NGA dostupnosti za projektno područje.....	150
18.2. Detaljan prikaz korisnika za projektno područje	150

Popis tablica

Tablica 1: Prikaz naselja u Gradu Cresu (DZS, 2022.).....	18
Tablica 2: Prikaz naselja u Gradu Malom Lošinj (DZS, 2022.).....	19
Tablica 3: Prikaz promjene broja stanovnika u projektnom području Cres-Lošinj (DZS, 2022.).....	21
Tablica 4: Informacijska pismenost stanovništva (DZS, 2011.).....	21
Tablica 5: Kreditni rejting (Izvor: HNB, 2021.).....	30
Tablica 6: Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini (MRRFEU, 2018.).....	31
Tablica 7: Podaci o poslovnim subjektima u Gradu Cresu (Registar poslovnih subjekata DZS, Obrtni registar, 2022.).....	32
Tablica 8: Podaci o poslovnim subjektima u Gradu Malom Lošinj (Registar poslovnih subjekata DZS, Obrtni registar, 2022.).....	33
Tablica 9: Godišnji usporedni podaci tržišta elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj (HAKOM, 2020.).....	39
Tablica 10: Pristup internetu / posjedovanje osobnog računala po kućanstvima kroz godine (u %) (DZS, 2021.).....	40
Tablica 11: Korištenje širokopojasnog pristupa (HAKOM, Q3 2021.).....	44
Tablica 12: Procijenjeni broj izvedenih priključaka i očekivana penetracija.....	45
Tablica 13: Pregled ušteda eDržave za područje projekta.....	49
Tablica 14: Izračun troškova Doma zdravlja za promatrano područje.....	50
Tablica 15: Izračun ušteda eZdravstva.....	50
Tablica 16: Izračun dodane koristi postojećim i novim korisnicima.....	51
Tablica 17: Pregled izračuna nominalnih ekonomskih koristi.....	52
Tablica 18: Ciljne vrijednosti pokazatelja pokrivenosti širokopojasnim pristupom.....	68
Tablica 19: Pravila određivanja boja – NGA širokopojasni pristup.....	70
Tablica 20: Rezultati adresne analize za Grad Cres.....	71
Tablica 21: Rezultati adresne analize za Grad Mali Lošinj.....	72
Tablica 22: Minimalne brzine na NGA mrežama izgrađenim unutar ONP-a.....	75
Tablica 23: Broj privatnih korisnika na području Grada Cresa.....	76
Tablica 24: Broj poslovnih korisnika na području Grada Cresa.....	77
Tablica 25: Broj javnih korisnika na području Grada Cresa.....	78
Tablica 26: Broj privatnih korisnika na području Grada Malog Lošinja.....	78
Tablica 27: Broj poslovnih korisnika na području Grada Malog Lošinja.....	79
Tablica 28: Broj javnih korisnika na području Grada Malog Lošinja.....	79

Tablica 29: Lokacije agregacijskih čvorova temeljem NP-BBI programa (OiV, HAKOM)....	85
Tablica 30: Lokacije demarkacijskih točaka od strane operatora zainteresiranih za gradnju pristupnih mreža kroz ONP, koji su se javili na javnim raspravama.....	85
Tablica 31: Pregled zahtjeva na infrastrukturu i relevantne dozvole u ovisnosti o tehnologiji.....	92
Tablica 32: Pregled zastupljenosti tehnologija i očekivanja za buduće razdoblje.....	93
Tablica 33: Mogućnosti korištenja postojećih infrastrukturnih objekata.....	96
Tablica 34: Analiza investicijskih modela pomoću nefinancijskih kriterija.....	105
Tablica 35: Mogući veleprodajni proizvodi (pristupne točke) po tehnologijama.....	108
Tablica 36: Pregled preporučenog vremenskog okvira trajanja projekta.....	114
Tablica 37: Financijske diskontne stope.....	116
Tablica 38: Pregled ulaganja u dugotrajnu imovinu i opremu.....	117
Tablica 39: Pregled investicijskih troškova prema pojedinoj tehnologiji.....	117
Tablica 40: Pregled inicijalnih ulaganja po godinama.....	118
Tablica 41: Izračun godišnjih prihoda poslovanja.....	119
Tablica 42: Ostali godišnji prihodi poslovanja (Corellia).....	120
Tablica 43: Godišnji nominalni operativni prihodi.....	120
Tablica 44: Rezidualne vrijednosti imovine.....	121
Tablica 45: Izračun godišnjih troškova poslovanja.....	122
Tablica 46: Struktura godišnjih troškova upravljanja.....	123
Tablica 47: Nominalni operativni troškovi.....	123
Tablica 48: Nominalni investicijski troškovi i troškovi reinvestiranja.....	124
Tablica 49: Pregled FNPV(C) i FRR(C).....	125
Tablica 50: Izračun sufinanciranja EU u ukupnoj investiciji.....	126
Tablica 51: Pregled izvora financiranja.....	127
Tablica 52: Usporedba pokazatelja FNPV(K) i FRR (K).....	128
Tablica 53: Ekonomske diskontne stope.....	129
Tablica 54: Pregled izračuna nominalnih ekonomskih koristi.....	130
Tablica 55: ENPV i ERR pokazatelji.....	131
Tablica 56: Pregled kretanja glavnih pokazatelja za izdvojene negativne posljedice.....	133
Tablica 57: Vjerojatnost rizika projekta.....	134
Tablica 58: Utjecaj rizika na projekt.....	135
Tablica 59: Pregled rizika i mjera smanjenja.....	141

Popis slika

Slika 1: Prikaz područja Grada Cresa (Google Maps, 2022.).....	16
Slika 2: Prikaz područja Grada Malog Lošinja (Google Maps, 2022.).....	17
Slika 3: Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj 2011. – 2020. (DZS, 2021.).....	20
Slika 4: Bruto domaći proizvod (HNB, 2020.).....	23
Slika 5: Promjena BDP-a – doprinosi po komponentama (HNB, 2020.).....	23
Slika 6: Saldo na tekućem i kapitalnom računu i njegova struktura (HNB, 2020.).....	24
Slika 7: Robni izvoz (HNB, 2020.).....	25
Slika 8: Robni uvoz (HNB, 2020.).....	25
Slika 9: Kumulativni saldo opće države po tromjesečjima (HNB, 2020.).....	26
Slika 10: Dug opće države (HNB, 2020.).....	26
Slika 11: Pokazatelji tekućega kretanja inflacije (HNB, 2020.).....	27
Slika 12: Kretanje inflacije potrošačkih cijena (DZS, 2022.).....	27
Slika 13: Kretanje godišnje inflacije u EU (Eurostat, 2022.).....	28
Slika 14: Nezaposlenost i broj novonezaposlenih osoba (HNB, 2020.).....	28
Slika 15: Transakcije s proračunom EU-a (HNB, 2020.).....	29
Slika 16: Prikaz povezivosti, ljudskog kapitala, korištenja internetskih usluga, integracije digitalnih usluga i javnih digitalnih usluga RH u odnosu na ostale članice EU (EC Digital Scoreboard, 2020.).....	34
Slika 17: Usporedba DESI indeksa sa EU prosjekom (EC Digital Scoreboard, 2019.).....	35
Slika 18: Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu po brzinama (HAKOM, 2020.).....	38
Slika 19: Zastupljenost širokopojasnog pristupa internetu po tehnologijama (HAKOM, 2020.).....	38
Slika 20: Gustoća korisnika širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže (HAKOM, 2020.).....	39
Slika 21: Upotreba računala po dobnim skupinama i radnom statusu u 2020. (DZS, 2021.).....	40
Slika 22: Upotreba interneta po dobnim skupinama i radnom statusu u 2020. (DZS, 2021.).....	40
Slika 23: Namjena upotrebe interneta kod pojedinaca u 2020. (DZS, 2021.).....	41
Slika 24: Upotreba IKT-a u poduzećima po djelatnostima u 2020. (DZS, 2021.).....	41
Slika 25: Ugovorena brzina internetske veze u poduzećima u 2020. (DZS, 2021.).....	41
Slika 26: Pregled kategorija korisnika.....	43
Slika 27: Područja Grada Cresa za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021).....	54

Slika 28: Područja Grada Cresa za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021).....	55
Slika 29: Područja Grada Cresa za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021) ...	56
Slika 30: Područja Grada Malog Lošinja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)	57
Slika 31: Područja Grada Malog Lošinja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021).....	58
Slika 32: Područja Grada Malog Lošinja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021) ...	59
Slika 33: Karta pokrivenosti LTE/LTE+ (A1 Hrvatska, 2022)	61
Slika 34: Karta pokrivenosti 5G (HT, 2022).....	62
Slika 35: Karta pokrivenosti 4G (Telemach Hrvatska, 2022)	63
Slika 36: Lokacije UMTS radio postaja (HAKOM, Q2 2022)	64
Slika 37: Lokacije 5G NR radio postaja (HAKOM, Q2 2022)	65
Slika 38: Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa za projektno područje Cres-Mali Lošinj (HAKOM, Q3 2021)	66
Slika 39: Pristupne brzine u kućanstvima – usporedni pokazatelji za projektno područje, Primorsko-goransku županiju i RH	67
Slika 40: Proces verifikacije boja područja	69
Slika 41: Pregledna karta rezultata adresne analize za projektno područje Cres-Lošinj	73
Slika 42: Pregledna karta privatnih korisnika na projektnom području Cres-Lošinj	80
Slika 43: Pregledna karta poslovnih korisnika na projektnom području Cres-Lošinj	80
Slika 44: Pregledna karta javnih korisnika na projektnom području Cres-Lošinj	81
Slika 45: Prikaz strukture širokopojasne mreže	82
Slika 46: Prikaz planirane agregacijske infrastrukture (Izvor: HAKOM, OiV)	84
Slika 47: Postupak određivanja veleprodajnih naknada i uvjeta u projektima	109
Slika 48: Grafički prikaz glavnih projektnih faza	144

Kratice

Kratice	Opis
ADSL	Asymmetric Digital Subscriber Line
BDP	Bruto domaći proizvod
CBA	Cost - Benefit Analysis
CAPEX	Capital Expenditure
DAE	Digital Agenda for Europe
DBO	Design, Build and Operate
DGU	Državna geodetska uprava
DOCSIS	Data Over Cable Service Interface Specification
DSLAM	DSL Access Multiplexer
DTK	Distributivna telekomunikacijska kanalizacija
DZS	Državni zavod za statistiku
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj
EGP	Europski gospodarski prostor
EK	Europska komisija
ENPV	Economic Net Present Value (Ekonomska neto sadašnja vrijednost)
ERR	Economic Rate of Return (Ekonomska interna stopa povrata)
ESF	Europski socijalni fond
EU	Europska unija
FNPV	Financial Net Present Value (Financijska neto sadašnja vrijednost)
FRR(C)	Financial Rate of Return of the Investment (Financijska stopa povrata investicije)
FRR(K)	Financial Rate of Return on National Capital (Financijska stopa povrata nacionalnog kapitala)
FTTC	Fiber To The Curb/Cabinet
FTTH	Fiber To The Home
GIS	Geographic Information System
GPON	Gigabit Passive Optical Network
HAKOM	Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Kratica	Opis
HEP	Hrvatska elektroprivreda d.d.
HFC	Hybrid Fiber-Coaxial
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HNB	Hrvatska narodna banka
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HSPA	High Speed Packet Access
HRK	Hrvatska kuna
HT	Hrvatski Telekom d.d.
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
ICT	Informacijska i komunikacijska tehnologija
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JRS	Jedinica regionalne samouprave
JPP	Javno-privatno partnerstvo
KF	Kohezijski fond
LAG	Lokalna akcijska grupa
LTE	Long Term Evolution
MFIN	Ministarstvo financija
MPU	Ministarstvo pravosuđa i uprave
MRRFEU	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
NGA	Next Generation Network Access
NN	Narodne novine
NP	Nositelj projekta
NPOO	Nacionalni plan oporavka i otpornosti
NP-BBI	Nacionalni program razvoja širokopojasne agregacijske infrastrukture u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja, kao preduvjet razvoja pristupnih mreža sljedeće generacije (NGA)
ONP	Okvirni nacionalni program za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja
OP	Operativni program
OPEX	Operational Expenditure

Kratica	Opis
OPKK	Operativni program konkurentnost i kohezija 2014.-2020.
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PGŽ	Primorsko-goranska županija
PPUG	Prostorni plan uređenja grada
PRŠI	Plan razvoja širokopojasne infrastrukture
PSC	Public Sector Comparator
RENPV	Relativna ekonomska neto sadašnja vrijednost
RH	Republika Hrvatska
RNPV	Relativna neto sadašnja vrijednost
RPI	Razdoblje povrata investicije (engl. Payback period)
SDURDD	Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva
UMTS	Universal Mobile Telecommunications System
VDSL	Very high bit rate DSL
WiMAX	Worldwide Interoperability for Microwave Access
WLAN	Wireless Local Area Network
ZEK	Zakon o elektroničkim komunikacijama

1. Sažetak

1.1. Nositelj projekta

Nositelj projekta	
Nositelj projekta:	Grad Mali Lošinj
Korisnici:	Grad Cres, Grad Mali Lošinj
Adresa:	Riva lošinjskih kapetana 7 51550 Mali Lošinj
Država:	Republika Hrvatska
Osobni identifikacijski broj:	72167903884

1.2. Kratak opis projekta

1.2.1. Naziv projekta

Puni naziv projekta je „Razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u projektnom području Cres-Lošinj“.

1.2.2. Sektor

Projekt „Razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u projektnom području Cres-Lošinj“ pripada području infrastrukturnih projekata, odnosno izgradnje infrastrukture u sektoru telekomunikacija.

1.3. Ciljevi

Glavni cilj projekta je izgradnja NGA širokopojasne mreže temeljene na tehnologiji kojom će se osigurati pokrivanje brzim i ultrabrzim širokopojasnim pristupom na teritoriju obuhvata projekta.

Specifični cilj projekta je i osiguranje djelotvornog tržišnog natjecanja.

1.4. Pregled najvažnijih dionika projekta

Najvažniji dionici u projektu su:

- Grad Cres,
- Grad Mali Lošinj,
- Primorsko-goranska županija,
- HAKOM (regulator i nositelj operativnog programa; pruža savjetodavnu podršku, izdaje suglasnosti za prijedlog veleprodajnih uvjeta i naknada operatora mreže, prikuplja izvještaje od NP-ova, šalje izvještaje Europskoj komisiji),
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (zaduženo za provođenje operativnih programa na razini RH),
- Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture (kao krovno ministarstvo zaduženo za provedbu strategija razvoja širokopojasnog pristupa u RH, te relevantnih investicijskih programa iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija),
- telekom operatori (HT, A1, Telemach i dr.)
- drugi infrastrukturni operatori

1.5. Kratak opis izvješća

1.5.1. Autori Plana razvoja širokopojasne infrastrukture

Autor Plana razvoja širokopojasne infrastrukture je tvrtka Corellia savjetovanje j.d.o.o.

Stručnjaci Corellia savjetovanja pružaju profesionalne i savjetodavne usluge za tvrtke i javne institucije s naglaskom na područja strateškog upravljanja, financiranja projekata i poslovanja, upravljanja nabavom i prodajom, te razvoja i vođenja složenih projekata. Društvo Corellia savjetovanje aktivno je u segmentima telekomunikacija, obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti, poslovnog restrukturiranja, te pripreme projekata za sufinanciranje iz fondova rizičnog kapitala i EU fondova.

1.5.2. Korištena metodologija

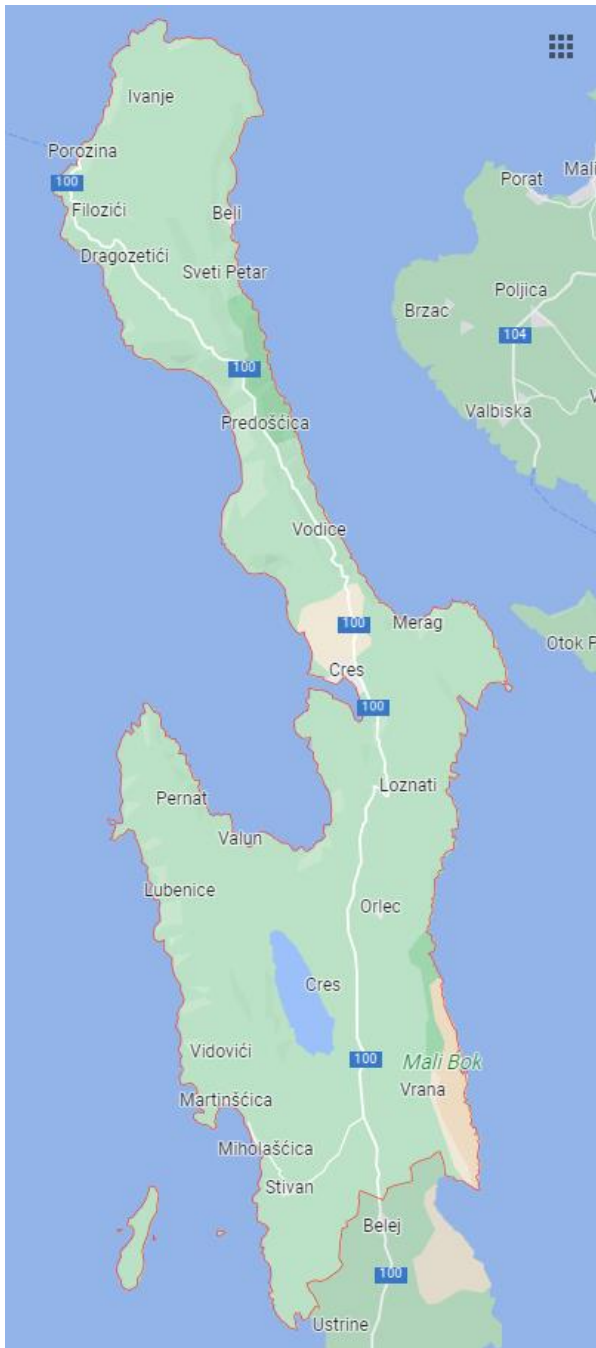
Ovaj Plan razvoja širokopojasne infrastrukture izrađen je sukladno uputama Okvirnog nacionalnog programa za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja, Vodiča Europske komisije za analizu troškova i koristi investicijskih projekata i radnih dokumenata JASPERS (skraćeno od eng. *Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions*).

Plan je izrađen na temelju podataka dobivenih od Grada Cresa i Grada Malog Lošinja, te drugih javno dostupnih podataka iz javnih izvora podataka Državnog zavoda za statistiku, Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, Ministarstva financija, Hrvatske narodne banke i drugih relevantnih izvora.

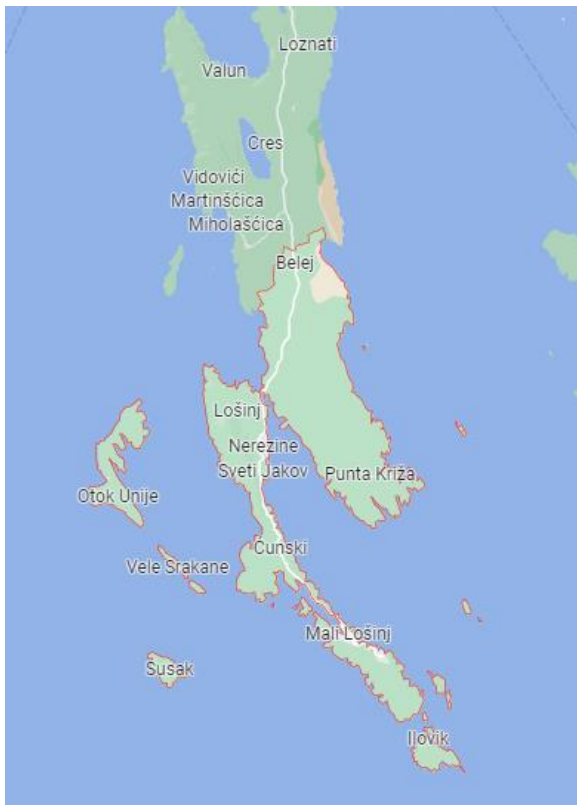
2. Prostorni obuhvat projekta

Projekt razvoja širokopojasne infrastrukture obuhvaća jedinice lokalne samouprave Grad Cres i Grad Mali Lošinj, koje čine zapadni dio Primorsko-goranske županije.

Grad Mali Lošinj je ujedno i nositelj projekta (dalje u tekstu NP).

Slika 1: Prikaz područja Grada Cresa (Google Maps, 2022.)

Slika 2: Prikaz područja Grada Malog Lošinja (Google Maps, 2022.)

U nastavku slijedi popis svih naselja unutar obuhvaćenih jedinica lokalne samouprave.

Naselje	Broj stanovnika 2021	Broj kućanstava 2021
Beli	54	27
Cres	2.205	891
Dragozetići	23	17
Filozici	9	5
Grmov	2	2
Ivanje	9	6
Loznati	36	12
Lubenice	6	5
Mali Podol	3	2
Martinšćica	106	56
Merag	21	10
Miholašćica	33	20
Orlec	85	39
Pernat	2	2
Porozina	28	22
Predošćica	1	1
Stanić	0	0
Stivan	24	14
Sveti Petar	7	5
Valun	64	25
Važminež	0	0
Vidovići	4	2
Vodice	5	3
Vrana	7	3
Zbičina	3	3
Zbišina	1	0
Ukupno	2.738	1172

Tablica 1: Prikaz naselja u Gradu Cresu (DZS, 2022.)

Naselje	Broj stanovnika 2021	Broj kućanstava 2021
Belej	42	23
Čunski	197	76
Ilovik	109	55
Male Srakane	2	1
Mali Lošinj	5.577	2.186
Nerezine	395	162
Osor	28	17
Punta Križa	47	23
Susak	142	68
Sveti Jakov	75	30
Unije	64	35
Ustrine	20	6
Vele Srakane	4	4
Veli Lošinj	863	313
Ukupno	7.565	2.999

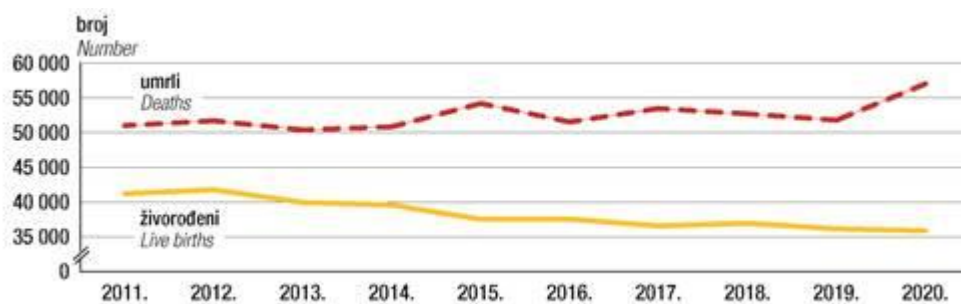
Tablica 2: Prikaz naselja u Gradu Malom Lošinj (DZS, 2022.)

3. Pregled društvenog i gospodarskog stanja, te analiza demografskih, socijalnih, gospodarskih i ekonomskih koristi koje projekt donosi unutar ciljanih područja provedbe projekta

3.1. Demografsko stanje u RH

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, RH broji 4.284.889 stanovnika, što predstavlja smanjenje u odnosu na popis stanovništva iz 2001. godine, kada je zabilježeno 4.437.460 stanovnika. Međutim RH i dalje bilježi izuzetno negativna demografska kretanja (npr. stope nataliteta i mortaliteta u 2020. iznosile su 8,9 odnosno 14,1).

Prema prvim podacima popisa stanovništva za 2021. godinu, RH broji 3.888.529 stanovnika, što je za 396.360 stanovnika manje u odnosu na podatke iz 2011. godine.

Slika 3: Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj 2011. – 2020. (DZS, 2021.)

3.1.1. Demografsko stanje u projektnom području

Grad Cres prema posljednjem popisu stanovništva iz 2021. godine ima 2.738 stanovnika. U odnosu na popis iz 2011. godine bilježi pad broja stanovnika od 4,9%.

Grad Mali Lošinj prema posljednjem popisu stanovništva iz 2021. godine ima 7.565 stanovnika. U odnosu na popis iz 2011. godine također bilježi pad broja stanovnika od 6,79%.

Stanovnici projektnog područja čine 3,87% ukupnog stanovništva Primorsko-goranske županije (u županiji je u odnosu na 2011. godinu došlo do smanjenja ukupnog broja stanovnika od 10,02%).

Prema popisu stanovništva iz 2011. udio mlađeg stanovništva (0-14) na projektnom području nešto je veći (12,81%) nego što je to slučaj na razini Primorsko-goranske županije (12,48%). Istovremeno, i udio radno sposobnog stanovništva (15-65) je nešto veći od onog u županiji (69,80% odn. 68,61%), dok je udio starijeg stanovništva (65+) niži (17,39%) nego u Primorsko-goranskoj županiji (18,91%).

Promatrajući obrazovnu strukturu projektnog područja, stanovništva bez obrazovanja ima znatno manje (prosječno 0,79%) u odnosu na Primorsko-goransku županiju (1,46%), a udio stanovništva sa završenom višom i visokom školom (prosječno 10,01%) nešto je manji nego u Primorsko-goranskoj županiji (12,45%).

JL(R)S	Broj stanovnika		Promjena 2011/2021
	2011	2021	
Grad Cres	2.879	2.738	-4,90%
Grad Mali Lošinj	8.116	7.565	-6,79%
Primorsko-goranska županija	296.195	266.503	-10,02%

Tablica 3: Prikaz promjene broja stanovnika u projektnom području Cres-Lošinj (DZS, 2022.)

3.1.2. Informacijska pismenost stanovništva

Informacijska pismenost stanovništva projektnog područja Cres prema popisu stanovništva iz 2011. prikazana je u sljedećoj tablici.

JL(R)S	Broj stanovnika	Obrada teksta	Tablični izračuni	Korištenje e-poštom	Korištenje internetom
Grad Cres	2.645	58,37%	55,16%	59,21%	60,15%
Grad Mali Lošinj	7.428	59,73%	52,26%	61,93%	65,55%
Primorsko-goranska županija	271.916	56,78%	49,25%	58,08%	61,64%
RH	3.867.863	52,05%	45,19%	53,14%	57,44%

Tablica 4: Informacijska pismenost stanovništva (DZS, 2011.)

Iz tablice je vidljivo kako su JLS-ovi uključeni u projekt uglavnom nešto iznad razine prosjeka Primorsko-goranske županije i RH prema informacijskoj pismenosti stanovništva starog 10 i više godina. Za gospodarski i ekonomski razvoj i napredak navedenih gradova i Grad neophodan je razvoj infrastrukture širokopojsnog pristupa što će omogućiti stanovnicima ovih ruralnih mjesta pristup internetu većih brzina te posljedično podići i razinu informacijske pismenosti stanovnika.

3.1.3. Analiza demografskih koristi na cijelom projektnom području

U desetogodišnjem razdoblju između dva popisa stanovništva bilježi se stagnacija broja stanovnika u gradu uključenom u projekt. Osim tendencije stagnacije ukupnog broja stanovništva primjetno je i smanjenje udjela mlađeg stanovništva do 15 godina te povećanje udjela stanovništva starijeg od 65 godina u ukupnoj populaciji na projektnom području. Dostupnosti širokopojasnog pristupa jedna je od mogućnosti smanjena navedenih negativnih demografskih trendova te smanjenja negativnih socijalnih trendova u lokalnoj zajednici.

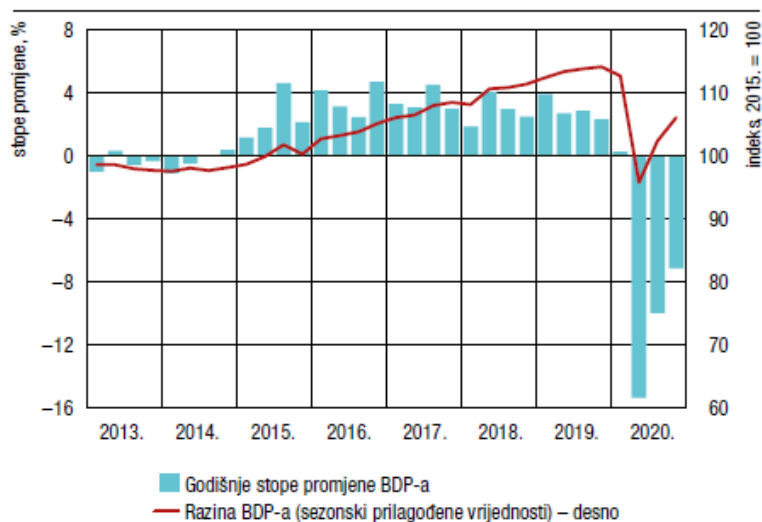
Positivan utjecaj dostupnosti širokopojasnog interneta na lokalnoj razini ogleda se u:

- smanjenju digitalnog jaza, odnosno digitalnih standarda življenja čime se sprječava daljnje iseljavanje stanovništva,
- zadržavanju i privlačenju mlađeg, radno sposobnog stanovništva stvaranjem uvjeta za razvoj samostalnih gospodarskih djelatnosti ili različitih aspekata udaljenog rada (npr. distance working),
- smanjenju troškova zdravstvenih usluga, prvenstveno za rastuću skupinu stanovništva starijeg od 65 godina, uvođenjem usluga e-zdravstva,
- povećanju dostupnosti obrazovnih usluga putem usluga e-obrazovanja, uključujući i učenje na daljinu (engl. distance learning), posebice u kontekstu cjeloživotnog učenja za stanovništvo starije životne dobi, odnosno dio stanovništva s nezadovoljavajućim najvišim dosegnutim stupnjem obrazovanja,
- povećanom udjelu populacije s najvišim dosegnutim stupnjem obrazovanja u prosjeku za 4,5%, kao dugoročna posljedica dostupnosti naprednih širokopojasnih usluga povezanih s obrazovanjem,
- povećanju konkurentnosti gospodarstva, većom konkurentnošću postojećih i otvaranjem novih gospodarskih subjekata, razvojem novih djelatnosti u okviru ICT-a,
- povećanjem kvalitete života za sve građane (kroz mogućnost korištenja elektroničkih usluga javne uprave, zdravstvenih i obrazovnih elektroničkih usluga itd.).

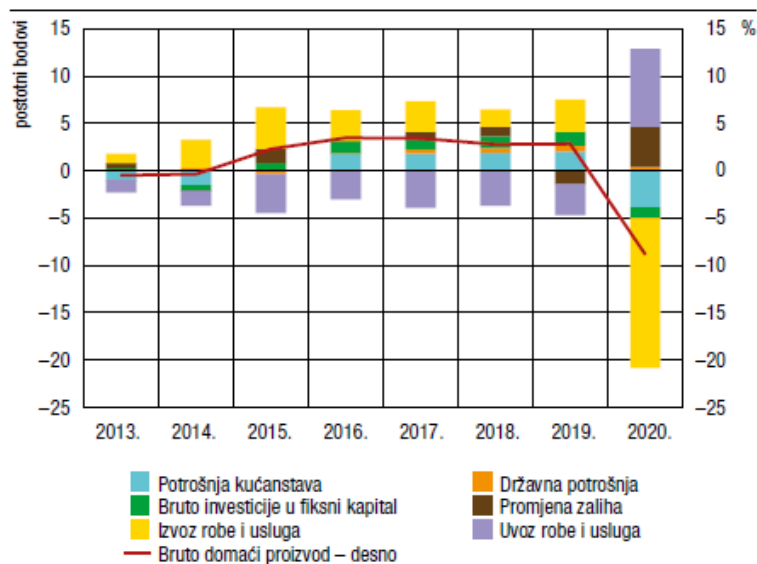
Izgradnja širokopojasne infrastrukture na projektnom području bitno će utjecati na zadržavanje mlađeg stanovništva u gradovima i općinama, olakšat će pružanje povećanog opsega javnih usluga (usluge javne uprave, obrazovne elektroničke usluge) od kojih će neke biti usmjerene prema starijem stanovništvu (npr. telemedicinske usluge) te će poduzetnicima olakšati otvaranje obrta i tvrtki na projektnom području što je preduvjet otvaranju novih radnih mjesta.

3.2. Gospodarsko stanje u Republici Hrvatskoj

Nakon snažnoga tromjesečnog pada realnog BDP-a Republike Hrvatske u drugom tromjesečju 2020. (15,0%), uzrokovanog globalnom pandemijom koronavirusa, u trećem se tromjesečju gospodarska aktivnost u Hrvatskoj djelomično oporavila te je porasla za 6,9%. Unatoč rastu na tromjesečnoj razini realni BDP bio je u trećem tromjesečju za 10,0% manji u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Slika 4: Bruto domaći proizvod (HNB, 2020.)

Slika 5: Promjena BDP-a – doprinosi po komponentama (HNB, 2020.)

Ukupan izvoz u razdoblju od srpnja do rujna bio je za 32,3% manji u odnosu na isto razdoblje 2019. Spomenuti je pad u trećem tromjesečju ponajprije posljedica godišnjeg smanjenja izvoza usluga (45,3%) i odražava visoku osjetljivost turističkog sektora na pandemiju.

Investicijska je aktivnost također pokazala znakove oporavka u trećem tromjesečju 2020. te je bila za 15,1% veća nego u prethodna tri mjeseca. Na takva kretanja upućuju i mjesečni podaci o građevinskim radovima, iz kojih proizlazi da je realni obujam građevinskih radova u trećem tromjesečju bio za 5,6% veći nego u istom razdoblju lani.

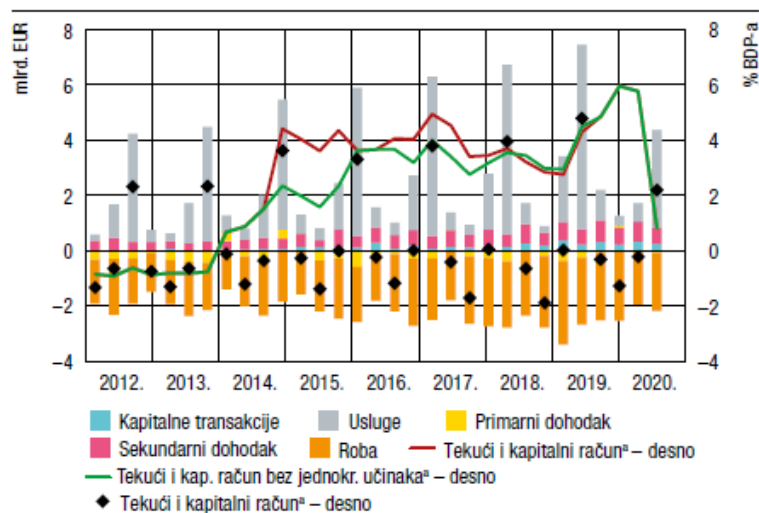
Iako se osobna potrošnja također djelomično oporavila u trećem tromjesečju te se povećala za 8,7% u odnosu na prethodna tri mjeseca, potrošnja kućanstava u trećem tromjesečju ove godine bila je za 7,5% manja nego u istom razdoblju prethodne godine.

Potrošnja države u trećem tromjesečju 2020. porasla je za 1,5% u odnosu na prethodna tri mjeseca, a u istom iznosu zabilježen je rast i na godišnjoj razini, stoga se ova sastavnica ističe kao jedina s pozitivnim doprinosom godišnjoj promjeni realnog BDP-a.

Pandemija koronavirusa izazvala je snažan negativan ekonomski šok, pa se očekuje da bi u 2020. realni BDP mogao biti za 8,9% manji nego u 2019. U 2021. očekuje se djelomični oporavak gospodarske aktivnosti, pri čemu ona neće dosegnuti razinu prije izbijanja epidemije. Uz pretpostavku da će se pandemija razmjerno uspješno kontrolirati do primjene učinkovitog cjepiva i bez primjene najstrožih ograničavajućih epidemioloških mjera, u 2021. se očekuje gospodarski rast od 4,9%.

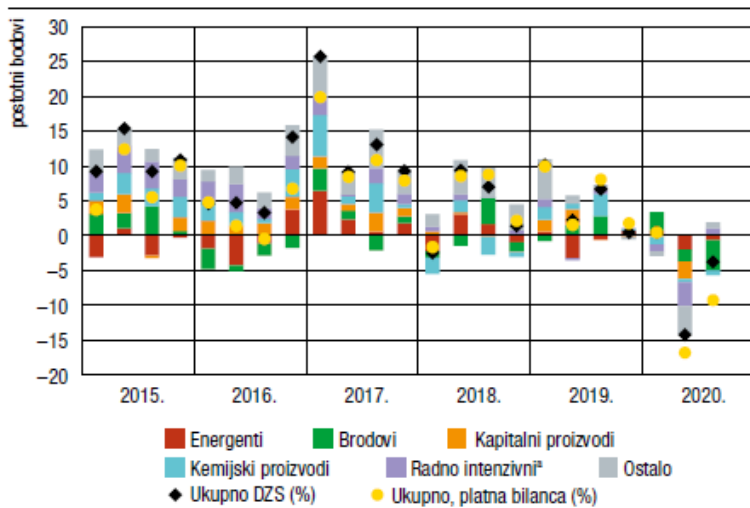
Tekući i kapitalni račun platne bilance

Višak na tekućem i kapitalnom računu platne bilance u trećem se tromjesečju 2020. snažno smanjio u odnosu na isto razdoblje prethodne godine (do kraja rujna 2020. iznosio je 0,8% BDP-a u odnosu na 4,8% BDP-a u 2019.).

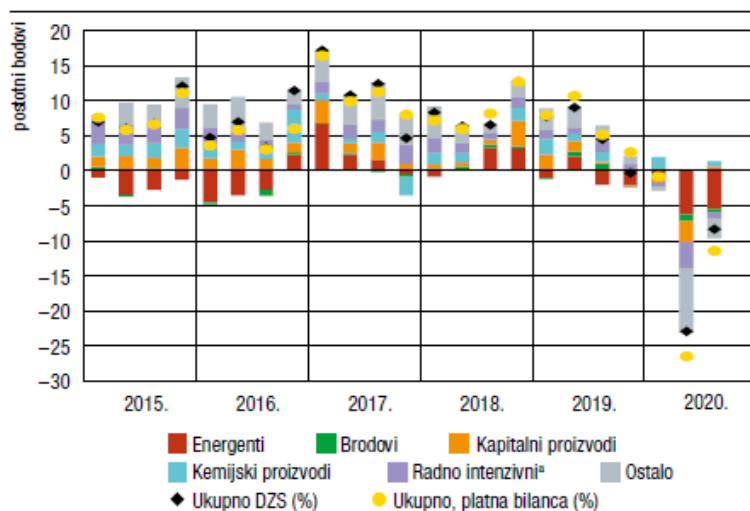

Slika 6: Saldo na tekućem i kapitalnom računu i njegova struktura (HNB, 2020.)

U drugom tromjesečju robni izvoz se smanjio za 16,7%, a uvoz za 26,4% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, dok je u iduća tri mjeseca pad izvoza iznosio 8,7%, a pad uvoza 10,6%.

Slika 7: Robni izvoz (HNB, 2020.)

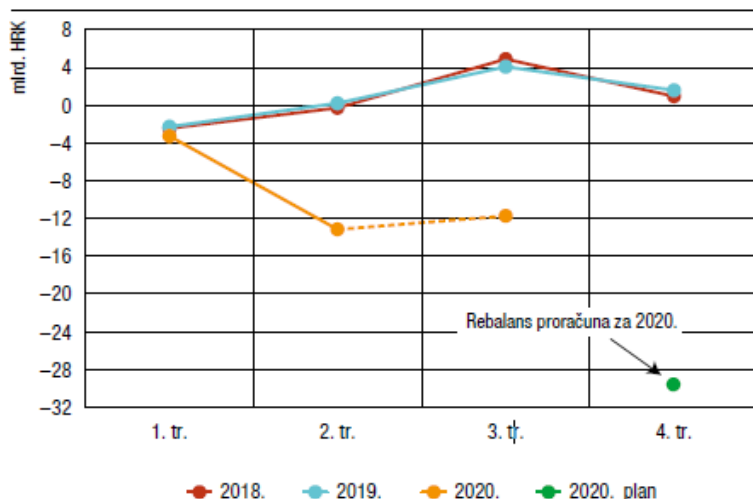

Slika 8: Robni uvoz (HNB, 2020.)

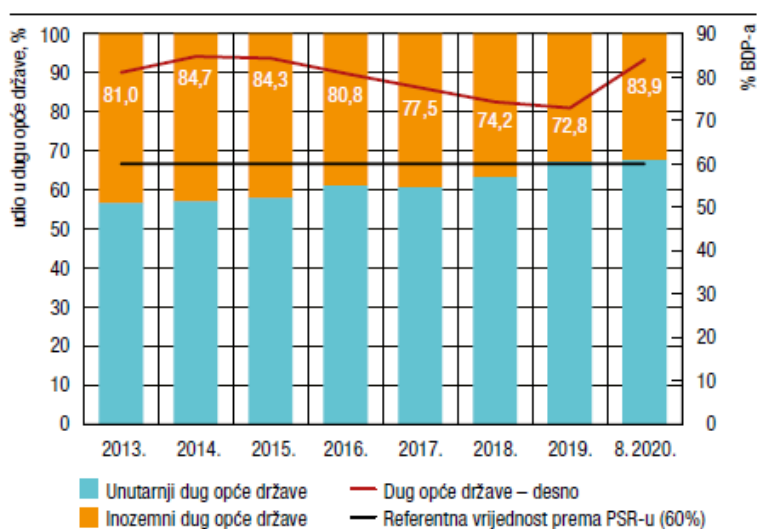
U 2021. godini očekuje se rast viška na tekućem i kapitalnom računu, koji bi mogao dosegnuti 3,0% BDP-a zbog pretpostavljenog oporavka inozemne potražnje i turističke aktivnosti, te, u manjoj mjeri, daljnjeg rasta korištenja sredstava iz fondova EU-a..

Javne financije

Promatrano po tromjesečjima, u prvom tromjesečju 2020. ostvaren je manjak od 3,2 mlrd. kuna, usporediv s istim razdobljem prethodne godine, a manjak se znatno produbio u drugom tromjesečju i dosegnuo 9,9 milijarda kuna. Navedeno odražava nepovoljan utjecaj krize uzrokovane pandemijom koronavirusa na gospodarsku aktivnost, a time i porezne prihode, kao i utjecaj privremenih mjera za suzbijanje negativnih posljedica krize, koje su se odrazile i u padu prihoda (zbog uvedenih poreznih otpisa) i u rastu rashoda (zbog isplaćivanja potpora za očuvanje radnih mjesta).

Slika 9: Kumulativni saldo opće države po tromjesečjima (HNB, 2020.)

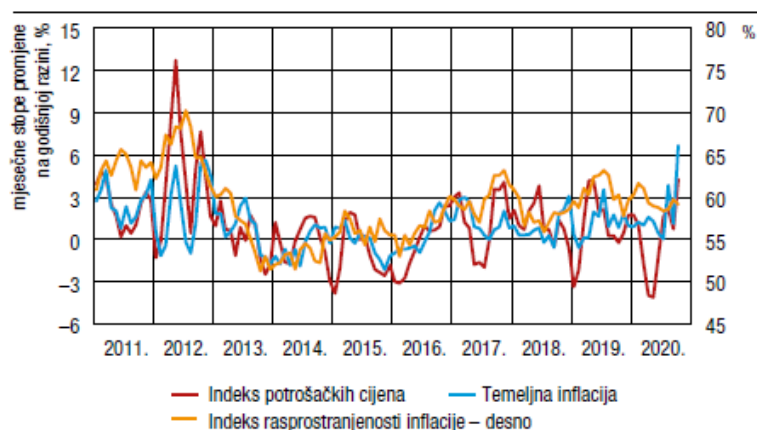

Slika 10: Dug opće države (HNB, 2020.)

Dug konsolidirane opće države na kraju kolovoza 2020. iznosio je 325,9 milijarda kuna ili oko 32,9 mlrd. kuna više u usporedbi sa stanjem na kraju 2019. godine. Povećanje potreba za financiranjem rezultat je nepovoljnih učinaka pandemije na gospodarsku aktivnost, kao i financiranja provedenih mjera s ciljem ublažavanja negativnih učinaka krize. Pritom su potrebe za financiranjem uglavnom podmirene na domaćem tržištu. Kada je riječ o ostvarenim izdanjima na financijskim tržištima, na domaćem je tržištu Vlada RH tijekom 2020. izdala više tranši obveznica u apsolutnom iznosu od preko 20 mlrd. HRK i 1,445 mlrd. EUR, dok je u lipnju izdala i obveznicu na inozemnom tržištu u iznosu od 2,0 mlrd. EUR. Sva spomenuta izdanja ostvarena su uz povoljne uvjete.

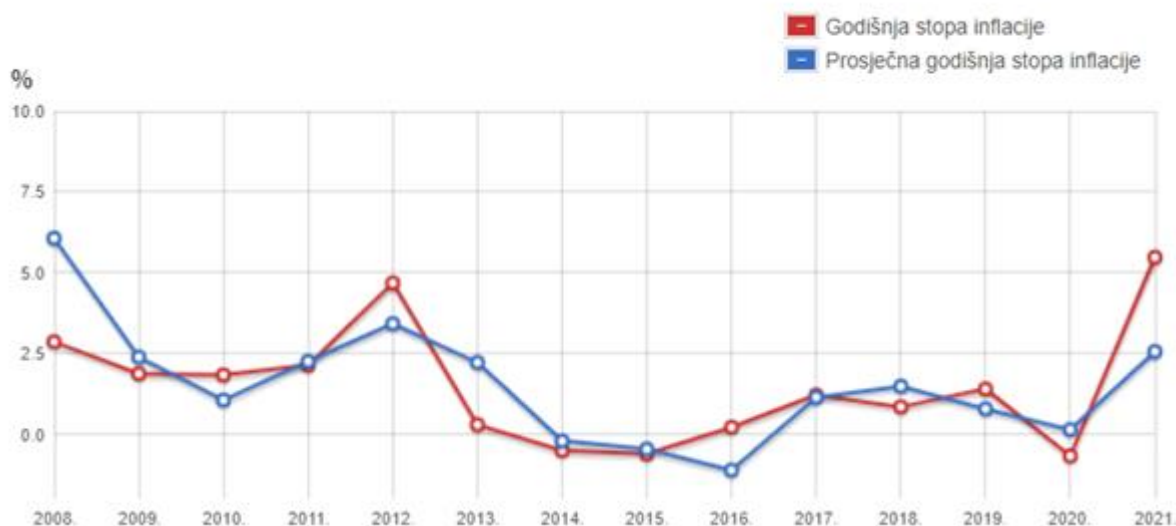
Inflacija

Godišnja inflacija potrošačkih cijena u prvih se deset mjeseci 2020. godine znatno usporila prvenstveno zbog smanjenja cijena energije, poglavito naftnih derivata. Snažan pad cijena sirove nafte na svjetskom tržištu, kao posljedica smanjenja globalne potražnje u razdoblju pandemije koronavirusa, s druge strane usporen je porastom troškova zbog prekida u lancima nabave, te povećanih troškova zbog provođenja epidemioloških mjera.

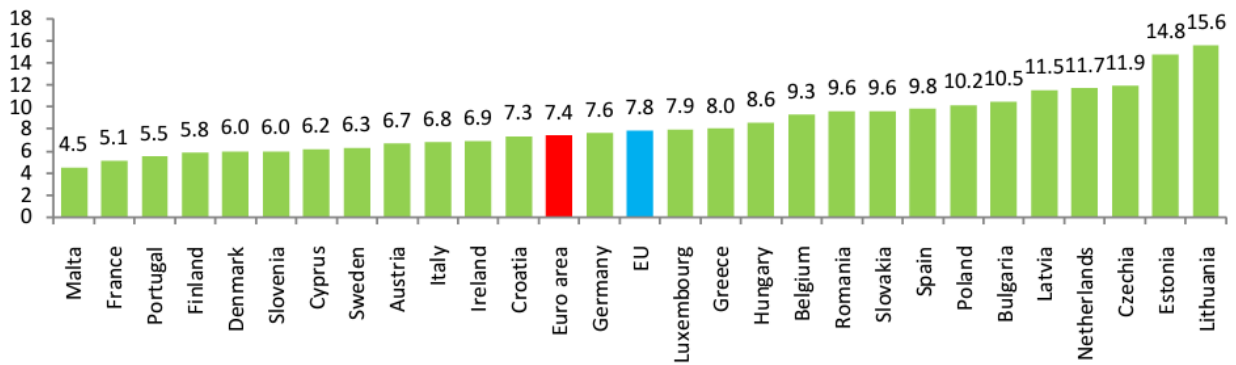

Slika 11: Pokazatelji tekućega kretanja inflacije (HNB, 2020.)

Iako je prethodno prognozirano je da bi u 2021. u uvjetima oporavka potražnje moglo doći do blagog povećanja godišnje stope rasta indeksa potrošačkih cijena bez hrane i energije na oko 1,1% te bi ona i dalje mogla ostati niska i stabilna, došlo je do naglog povećanja iste do razine od preko 5%.

Slika 12: Kretanje inflacije potrošačkih cijena (DZS, 2022.)

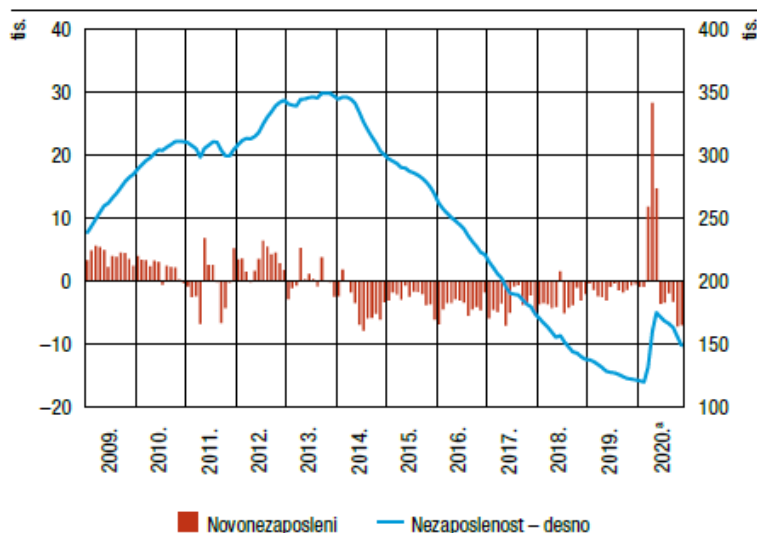

Slika 13: Kretanje godišnje inflacije u EU (Eurostat, 2022.)

Međutim zbog rata u Ukrajini, te velikih poremećaja u cijenama energenata, inflacija je značajno porasla u čak 25 članica Unije. Godišnja inflacija u RH u ožujku 2022. godine dosegla je 7,3%.

Nezaposlenost

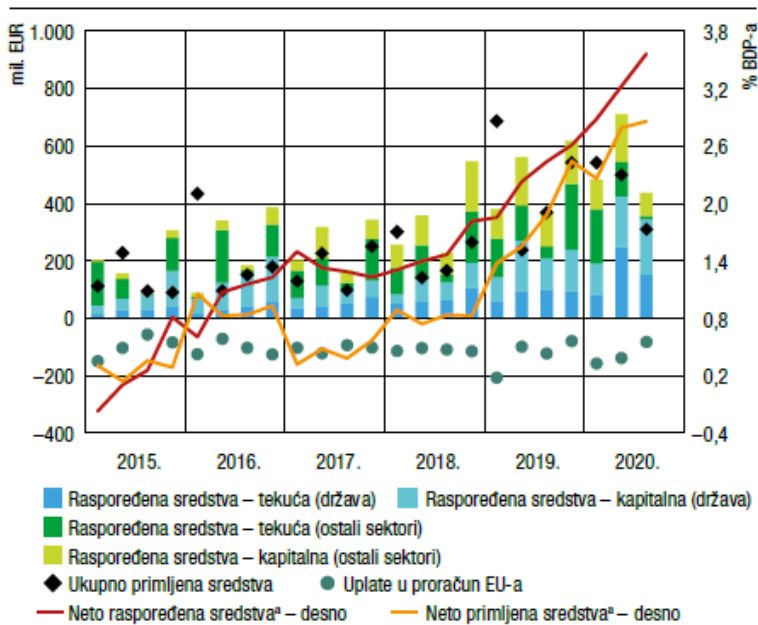
Na kretanja na tržištu rada u trećem tromjesečju 2020. godine povoljno se odrazilo ponovno intenziviranje gospodarske aktivnosti, zbog popravljivanja epidemiološke situacije i popratnog popuštanja restriktivnih epidemioloških mjera. Broj zaposlenih na početku trećeg tromjesečja 2020. godine nastavio je rasti sličnim intenzitetom kao i u lipnju, nakon što se od ožujka do svibnja njihov broj kumulativno smanjio gotovo za 5%. Administrativna stopa nezaposlenosti u trećem tromjesečju 2020. godine iznosila je prema posljednjim dostupnim podacima za listopad 9,2% radne snage. Ocjenjuje se također da bi u cijeloj 2020. administrativna stopa nezaposlenosti mogla iznositi 9,1% radne snage.

Slika 14: Nezaposlenost i broj novonezaposlenih osoba (HNB, 2020.)

Prihodi i transakcije s EU

Ukupni su neto prihodi od transakcija s proračunom EU-a u trećem tromjesečju 2020. porasli u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, čemu je uglavnom pridonijelo jače korištenje sredstava iz fondova EU-a, a manjim dijelom i niže uplate u proračun EU-a. Ipak, primjećuje se kako je prirast korištenja sredstava iz fondova EU-a bio nešto sporiji u odnosu na prvu polovinu godine. U strukturi iskorištenih sredstava veći se dio odnosio na sredstva kapitalne nego tekuće namjene, a među domaćim sektorima glavninu je sredstava iskoristila država. Očekuje se nastavak jačanja dinamike isplate sredstava krajnjim korisnicima iz fondova EU-a, te bi se tako pozitivan saldo s proračunom EU-a mogao povećati na 3,9% BDP-a u 2020. godini.

Slika 15: Transakcije s proračunom EU-a (HNB, 2020.)

Kreditni rejting

Agencije za kreditni rejting, Standard & Poor's i Fitch, održavale su hrvatski BBB-investicijski rejting, pri čemu je Fitch početkom travnja 2020. promijenio izgleda za zemlju iz pozitivnog u stabilan, a S&P je potvrdio da su izgledi stabilni u prosincu 2020. Moody's rejting za Hrvatsku je promijenjen krajem 2020. godine sa Ba2 na Ba1 sa stabilnim izgledima. Krajem 2021. godine Fitch mijenja rejting u BBB sa pozitivnim izgledima.

Trenutni kreditni rejting RH prikazan je u sljedećoj tablici.

Agencija	Dugoročno zaduživanje			
	Strana valuta		Domaća valuta	
	Ocjena	Izgledi	Ocjena	Izgledi
Fitch Ratings	BBB	Pozitivni	BBB	Pozitivni
Moody's	Ba1	Stabilni	Ba1	Stabilni
Standard & Poor's	BBB-	Stabilni	BBB-	Stabilni

Tablica 5: Kreditni rejting (Izvor: HNB, 2021.)

Europski tečajni mehanizam

Republika Hrvatska pridružila se Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II) i središnji je tečaj kune postavljen na 1 EUR = 7,53450 HRK. Potpuno pristupanje Euro zoni potvrđeno je za **1.1.2023. godine**.

3.2.1. Razvijenost promatranog projektnog područja

Indeks razvijenosti računa se kao prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja te mjeri stupanj razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Pokazatelji pri izračunu indeksa razvijenosti su stopa nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunski prihodi jedinica lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, opće kretanje stanovništva i stopa obrazovanja.

Indeks razvijenosti Primorsko-goranske županije prema podacima iz 2018. godine iznosi 105,278 i županija spada u 4. razvojnu skupinu, te je po razvijenosti 5. u RH.

Indeks razvijenosti Grada Cresa prema podacima iz 2018. godine iznosi 111,395 te ovaj JLS spada u 8. razvojnu skupinu kao i Grad Mali Lošinj sa indeksom 111,493.

Jedinica lokalne samouprave (JLS)	Županija	Razvojna skupina JLS	Indeks razvijenosti JLS	Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS					
				Prosječni dohodak po stanovniku	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	Indeks starenja (2011.)	Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65) (2011.)
Mali Lošinj	Primorsko-	8	111,493	35.107,10	6.599,80	0,0636	101,06	122,2	0,2150
Cres	Primorsko-	8	111,395	36.302,24	6.610,31	0,0418	101,12	151,8	0,2164

Tablica 6: Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini (MRRFEU, 2018.)

3.2.2. Grad Cres

Broj aktivnih obrta registriranih na području Grada Cresa u 2022. godini je 172.

U Gradu Cresu 2022. godine registrirano je 290 poslovnih subjekata neovisno o vrsti vlasništva (privatno, državno, mješovito, zadružno, zajedničko), od čega su 62 jednostavna društva sa ograničenom odgovornošću, 136 društva s ograničenom odgovornošću, te 3 dionička društva. Na području Grada registrirano je 62 udruga i zadruga, te 13 ustanova i tijela lokalne samouprave.

Grad Cres	Broj
Obrti	172
Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću	62
Društvo s ograničenom odgovornošću	136
Dioničko društvo	3
Udruge i zadruge	62
Ustanove i tijela lokalne samouprave	13
Ostali	14

Tablica 7: Podaci o poslovnim subjektima u Gradu Cresu (Registar poslovnih subjekata DZS, Obrtni registar, 2022.)

3.2.3. Grad Mali Lošinj

Broj aktivnih obrta registriranih na području Grada Malog Lošinja u 2022. godini je 424.

U Gradu Malom Lošinja 2022. godine registrirano je 794 poslovnih subjekata neovisno o vrsti vlasništva (privatno, državno, mješovito, zadružno, zajedničko), od čega su 206 jednostavnih društava sa ograničenom odgovornošću, te 390 društava s ograničenom odgovornošću. Na području Grada registrirano je 148 udruga i zadruga, te 30 ustanove i tijela lokalne samouprave.

Grad Mali Lošinj	Broj
Obrti	424
Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću	206
Društvo s ograničenom odgovornošću	390
Dioničko društvo	2
Udruge i zadruge	148
Ustanove i tijela lokalne samouprave	30
Ostali	18

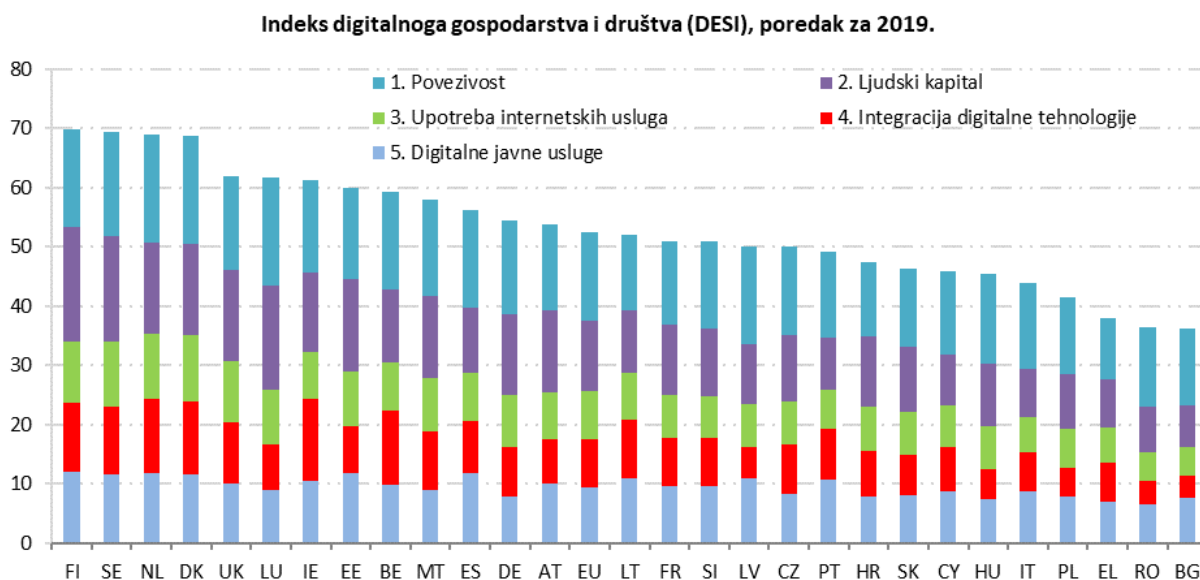
Tablica 8: Podaci o poslovnim subjektima u Gradu Malom Lošinja (Registar poslovnih subjekata DZS, Obrtni registar, 2022.)

3.3. Analiza korisničkog potencijala na ciljanom području provedbe projekta, prema kategorijama korisnika (privatni, poslovni i javni)

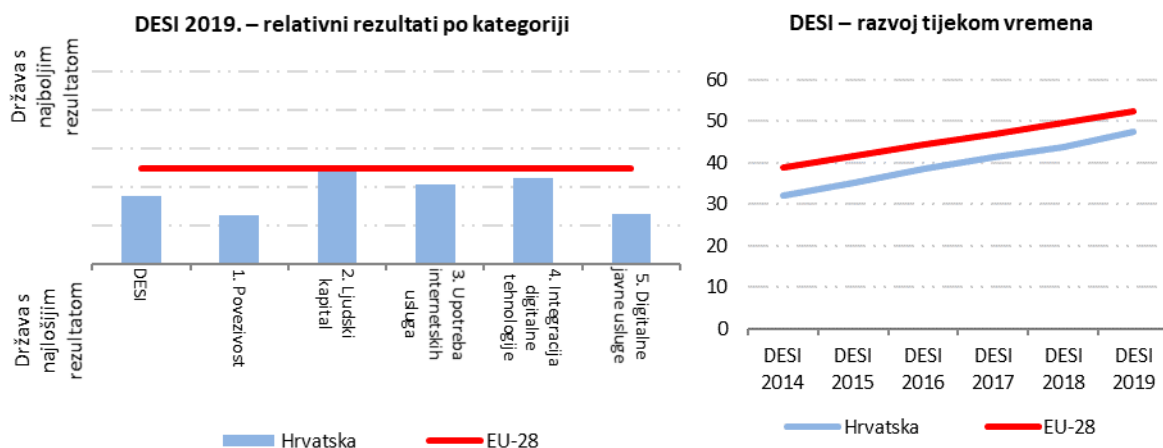
3.3.1. Razvijenost digitalnog gospodarstva i društva u RH

Među 28 država članica EU-a Hrvatska zauzima 20. mjesto i pripada skupini manje uspješnih zemalja. Hrvatski građani internetom se koriste više od prosjeka, a i poduzeća spremno uvode digitalne tehnologije. Najveći izazov u pogledu digitalizacije za Hrvatsku predstavljaju loši rezultati u području povezivosti (27. mjesto). Dostupnost širokopojasne veze u ruralnim područjima i pokrivenost brzom širokopojasnom mrežom ograničene su. Osim toga, cijene fiksnog širokopojasnog pristupa i dalje su među najvišima u Europi. Pozicionirani operator (zajedno sa svojim društvima kćerima) ima veoma visok tržišni udio. U kategoriji digitalnih javnih usluga Hrvatska zauzima 22. mjesto među državama članicama EU-a, s prosjekom slabijim od prosjeka EU-a. Hrvatska ostvaruje dobre rezultate u pogledu e-receptata i postoji visoka razina interakcije između javnih tijela i javnosti na internetu. Uslugama e-uprave aktivno se koristi 75 % korisnika interneta. Kako bi u potpunosti iskoristila prednosti digitalne transformacije, Hrvatska mora poboljšati svoju širokopojasnu infrastrukturu.

Sljedeća slika prikazuje položaj RH u odnosu na ostale članice EU s obzirom na indeks povezivosti, ljudski kapital, integraciju digitalnih tehnologija u poslovne svrhe te digitalne javne usluge. Iz slike je vidljivo kako je RH na u zadnjoj četvrtini ljestvice po indeksu digitalnog gospodarskog društva koji određuje Europska komisija za sve članice EU.

Slika 16: Prikaz povezivosti, ljudskog kapitala, korištenja internetskih usluga, integracije digitalnih usluga i javnih digitalnih usluga RH u odnosu na ostale članice EU (EC Digital Scoreboard, 2020.)

Slika 17: Usporedba DESI indeksa sa EU prosjekom (EC Digital Scoreboard, 2019.)

Iako je u odnosu na 2018. poboljšala svoju opću uspješnost, Hrvatska u području povezivosti nije ostvarila znatan napredak. Rezultati Hrvatske u području pokrivenosti kućanstava fiksnim širokopojasnim pristupom (99,9%) bolji su od prosjeka EU-a (97 %) te je u toj kategoriji prošle godine ostvareno najveće poboljšanje. Hrvatska je poboljšala pokrivenost brzom širokopojasnom mrežom (nove generacije) i povećala postotak pokrivenosti na 83 %, koliko sada iznosi i prosjek na razini EU-a. Kad je riječ o pokrivenosti ultrabrzom širokopojasnom mrežom (100 Mbps ili više), Hrvatska sa svojim rezultatom od 39% znatno zaostaje za europskim prosjekom, koji iznosi 60%. Stopa pretplata na širokopojasni pristup izrazito se povećala od prošle godine (sada 19%), ali je i dalje niska.

U kategoriji ljudskog kapitala Hrvatska zauzima 13. mjesto među državama članicama EU-a, što je nešto slabiji rezultat od prosjeka EU-a. Sve veći broj Hrvata koristi se internetom i digitalne vještine kreću se oko prosjeka EU-a. Hrvatskim poduzećima nedostaje stručnjaka za IKT, što je vidljivo iz činjenice da je najmanje 57 % poduzeća kojima su potrebni takvi stručnjaci tijekom 2018. izvijestilo o poteškoćama u popunjavanju slobodnih radnih mjesta. Broj osoba s diplomom iz područja IKT-a i dalje raste. Stručnjakinje u području IKT-a čine vrlo mali udio u ukupnoj zaposlenosti žena – svega 0,9%, dok je broj stručnjaka za IKT 4,7%.

Kad je riječ o upotrebi internetskih usluga, Hrvatska je uglavnom usporediva s prosjekom EU-a. Hrvatski internetski korisnici na internetu čitaju vijesti (91%, na 2. mjestu u EU), slušaju glazbu, gledaju videozapise, igraju igre, gledaju filmove i obavljaju videopozive. Koriste se društvenim mrežama i internetskim bankarstvom te kupuju na internetu.

U kategoriji integracije digitalne tehnologije u okviru poduzeća Hrvatska zauzima 18. mjesto među državama članicama EU-a. Hrvatska poduzeća polako integriraju digitalne tehnologije u svoje poslovne prakse. Hrvatska ima 15,5% poduzeća s visokom i vrlo visokom razinom digitalnog intenziteta, čime zaostaje za prosjekom EU-a od 18 %. Hrvatska poduzeća sve više iskorištavaju mogućnosti internetske trgovine: 18% MSP-ova prodaje na internetu (što je više od prosjeka EU-a koji iznosi 17%) i na taj način ostvaruje 11% svojeg prometa, a 8% svih MSP-ova bavi se prekograničnom prodajom na internetu. Osim toga, društvenim mrežama koristi se 16% poduzeća (u odnosu na 21% na razini EU-a), oblakom njih 22% (18% u EU-u), a četvrtina poduzeća (26%) koristi se elektroničkom

razmjenu informacija. Veliki podaci (engl. big data) analiziraju se samo u desetini poduzeća u Hrvatskoj.

U kategoriji digitalnih javnih usluga Hrvatska zauzima 22. mjesto među državama članicama EU-a, s prosjekom slabijim od prosjeka EU-a. Hrvatska ostvaruje dobre rezultate u pogledu e-recepata i postoji visoka razina interakcije između javnih tijela i javnosti na internetu. Uslugama e-uprave aktivno se koristi 75% korisnika interneta. Hrvatska ostvaruje dobre rezultate u pogledu pružanja usluga e-zdravlja i zauzima 10. mjesto u EU-u kad je riječ o korisnicima interneta (22% korisnika interneta). Kad je riječ o liječnicima opće prakse, njih 97 % upotrebljava e-recepte, a 51 % razmjenjuje medicinske podatke.

3.3.2. Telekomunikacijske usluge u RH

Na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj trenutno postoji 87 pružatelja usluga na tržištu usluga širokopojasnog pristupa internetu (nepokretna i pokretna elektronička komunikacijska mreža). Prema podacima za 2019., uslugu pristupa internetu putem nepokretne elektroničke komunikacijske mreže koristi ukupno 1 154 773 pretplatnika u Republici Hrvatskoj. Što se tiče usluge pristupa internetu putem pokretne elektroničke komunikacijske mreže, broj pretplatnika iznosi 3 623 860.

Trenutno u Hrvatskoj postoji četiri velika telekom operatora: A1 Hrvatska d.o.o. (nadalje: A1), Hrvatski telekom d.d. (nadalje: HT), Iskon Internet d.d. (nadalje: Iskon), i Telemach Hrvatska d.o.o. (nadalje: Telemach). Važno je napomenuti da:

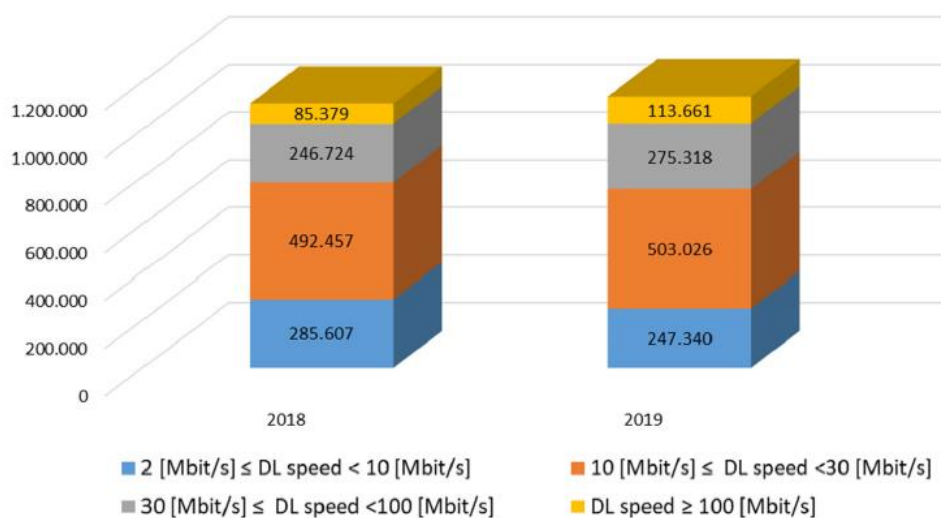
1. Iskon je u 100% -tnom vlasništvu HT-a,
2. Nakon akvizicije United Group B.V 2020. godine, Tele2 d.o.o., nekada dio Tele2 grupe, promijenio je ime u Telemach Hrvatska d.o.o. i nedavno najavio i početak rada u fiksnom segmentu, te je u srpnju 2021. preuzeo operatora Optima Telekom d.d.

Postoji niz manjih, regionalno aktivnih telekom operatora kao što su Terrakom d.o.o., Infrastruktura d.o.o. i Pro-ping d.o.o. (nisu svi navedeni).

Postoje i komunalna poduzeća u javnom vlasništvu koja upravljaju javnim optičkim mrežama, poput HEP-telekomunikacije d.o.o. (u vlasništvu nacionalne elektroprivrede HEP), HŽ infrastruktura d.o.o. (u vlasništvu nacionalne željezničke tvrtke) i Odašiljači i Veze d.o.o. (javno poduzeće zaduženo za javnu nacionalnu mrežu agregacije). Javna optička mreža uglavnom se proteže duž nacionalnih prometnih koridora i ne tvori pristupne mreže.

HT i A1 mogu se smatrati dominantnim igračima u hrvatskom telekomunikacijskom sektoru, sa zajedničkim tržišnim udjelima u segmentima fiksnog i mobilnog tržišta u prihodima od 74,4% odnosno 76% u 2019. godini.

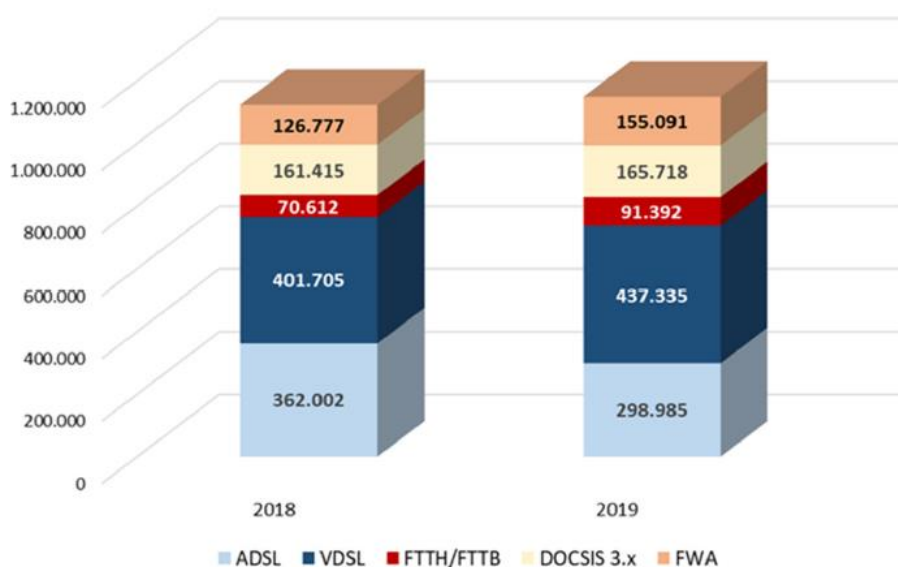
HT je član Deutsche Telekom Grupe, dok je A1 član Telekom Austria Grupe i América Móvil.

Slika 18: Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu po brzinama (HAKOM, 2020.)

U Hrvatskoj i dalje prevladava mreža bazirana na bakrenim paricama s limitiranim mogućnostima širokopojasnog pristupa preko koje i ostali operatori pružaju usluge bazirane na veleprodajnom modelu. Samo u najvećim gradovima, na ograničenim područjima pokrivanja, dostupne su širokopojasne usluge nepokretne mreže bazirane na svjetlovodnoj tehnologiji.

Iako Republika Hrvatska u 2019. ima gotovo 700.000 NGA priključaka, što je povećanje od oko 10% u odnosu na 2018., i dalje su najzastupljenije ugovorene brzine između 10 Mbit/s i 30 Mbit/s.

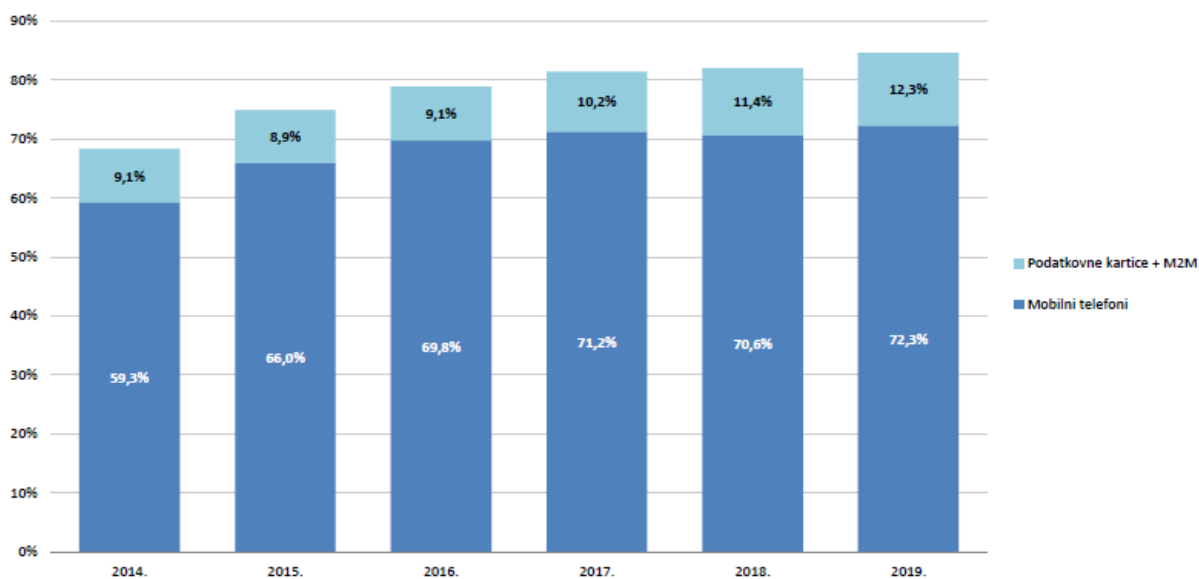

Slika 19: Zastupljenost širokopojasnog pristupa internetu po tehnologijama (HAKOM, 2020.)

Također, u ovom razdoblju vidljiv je trend povećanja broja VDSL i svjetlovodnih priključaka na račun ADSL priključaka.

Na tržištu bežičnih komunikacija tri su operatora, HT d.d., A1 Hrvatska d.o.o. i Telemach Hrvatska d.o.o. Mreže mobilnih operatora dobro su razvijene i osobito u urbanim područjima nude usluge prijenosa podataka preko 4G (LTE/LTE+) tehnologije. Sva 3 operatora usluge pružaju preko infrastrukture vlastitih mreža. Tri operatora nude usluge preko matičnih brandova ali i dodatnih brandova (Tomato, Simpa, BonBon, ...).

Za razliku od, do sada prisutnog, duopola prisutnog na tržištu telekomunikacijskih usluga putem nepokretnih mreža s vrlo dominantnom pozicijom tvrtki u sklopu HT grupe, na segmentu tržišta pokretnih mreža tržišni udjeli su ravnomjernije raspoređeni između 3 operatora/koncesionara frekvencijskog spektra. Ponovno je HT dominantan u tržišnom udjelu, s nešto više od 46% tržišta. A1 Hrvatska ima nešto više od 1/3 tržišnog udjela a Telemach Hrvatska nešto manje od 1/5.

Slika 20: Gustoća korisnika širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže (HAKOM, 2020.)

Broj korisnika telekomunikacijskih usluga pokretne mreže je relativno stabilan i saturiran pri čemu više od 72% korisnika koristi usluge širokopojasnog interneta putem mobilnih telefona, a čak oko 12% korisnika pokretnih mreža isključivo koristi uslugu putem podatkovnih kartica. To je još jedan pokazatelj relativno loše infrastrukture širokopojasnog pristupa internetu nepokretnih mreža pri čemu se korisnici orijentiraju ka jedino dostupnim širokopojasnim uslugama iz pokretne mreže.

Ukupan prihod od usluga pristupa internetu (HRK)	4.677.401.522	4.512.271.289	3,66%
Prihod od pristupa internetu putem nepokretne mreže	1.982.414.263	1.947.197.126	1,81%
Prihod od pristupa internetu putem pokretne mreže	2.694.987.259	2.565.074.162	5,06%
Broj priključaka širokopojasnog pristupa putem nepokretnih	1.154.773	1.128.273	2,35%
Broj priključaka putem vlastite bakrene pristupne mreže	428.353	432.943	-1,06%
Broj xDSL priključaka putem izdvojenog pristupa lokalnoj	137.416	156.380	-12,13%
Broj xDSL priključaka putem zajedničkog pristupa lokalnoj	18	25	-28,00%
Broj FttX priključaka putem vlastite infrastrukture	105.780	86.630	22,11%
Broj priključaka putem usluge "bitstream" pristupa (xDSL,	156.154	158.341	-1,38%
Broj priključaka putem kabelskih mreža	166.957	163.148	2,33%
Broj priključaka putem bežičnih tehnologija u nepokretnoj	155.091	126.777	22,33%
Broj priključaka putem ostalih tehnologija pristupa	5.004	4.029	24,20%
Broj priključaka putem pokretnih mreža (UMTS, HSDPA, i sl.)	3.623.860	3.514.032	3,13%
Broj priključaka putem podatkovnih kartica	293.171	276.908	5,87%
Broj priključaka putem mobilnih telefona	3.097.605	3.025.447	2,39%
Broj korisnika koji koriste M2M tarife	233.084	211.677	10,11%
Broj korisnika paketa usluga	1.029.359	999.739	2,96%
Ukupan promet po svim šir. pristupnim tehnologijama (GB)	1.542.603.365	1.262.984.590	22,14%
Podatkovni promet u nepokretnim mrežama (GB)	1.220.007.472	1.071.103.374	13,90%
Podatkovni promet u pokretnim mrežama (GB)	322.595.893	191.881.216	68,12%

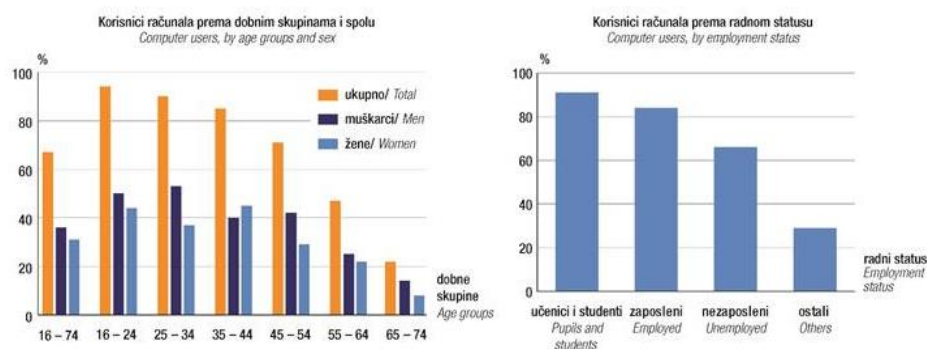
Tablica 9: Godišnji usporedni podaci tržišta elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj (HAKOM, 2020.)

3.3.3. Trend korisničkog potencijala

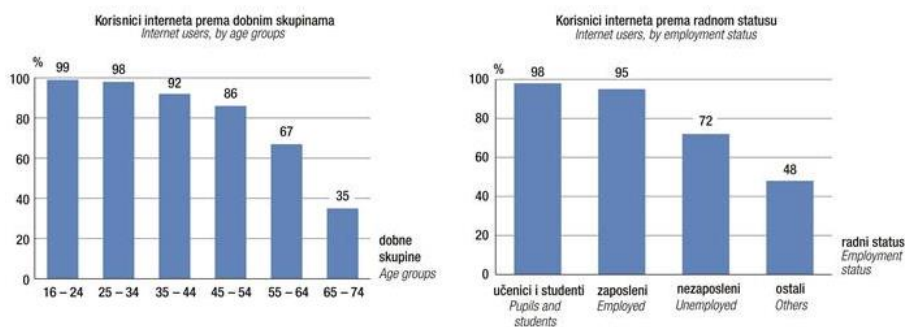
Za analizu korisničkog potencijala korišteni su podaci koji su raspoloživi na razini Hrvatske. Za očekivati je da su navike dobnih skupina i skupina razvrstanih po radnom statusu slične na cijeloj teritoriji Hrvatske, pa ih smatramo relevantnim i za promatrane JLS-ove.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
osobno	64	68	66	65	77	76	74	76	74	77
pristup	61	66	65	68	77	77	76	82	81	85

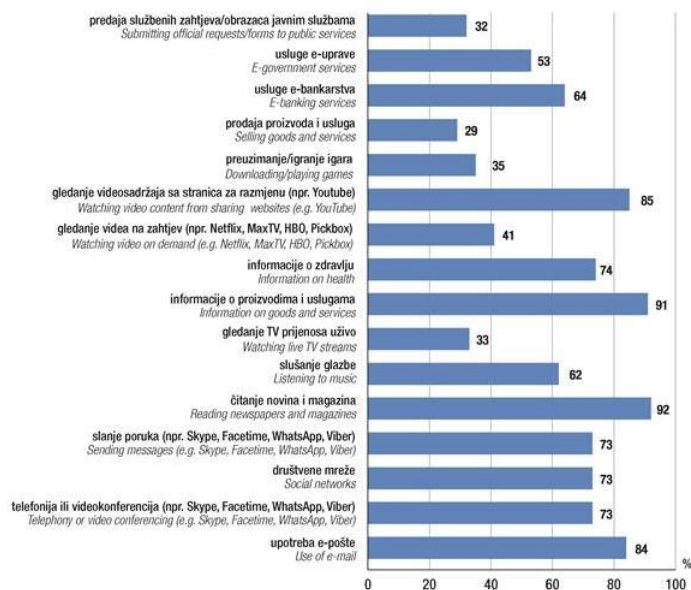
Tablica 10: Pristup internetu / posjedovanje osobnog računala po kućanstvima kroz godine (u %) (DZS, 2021.)

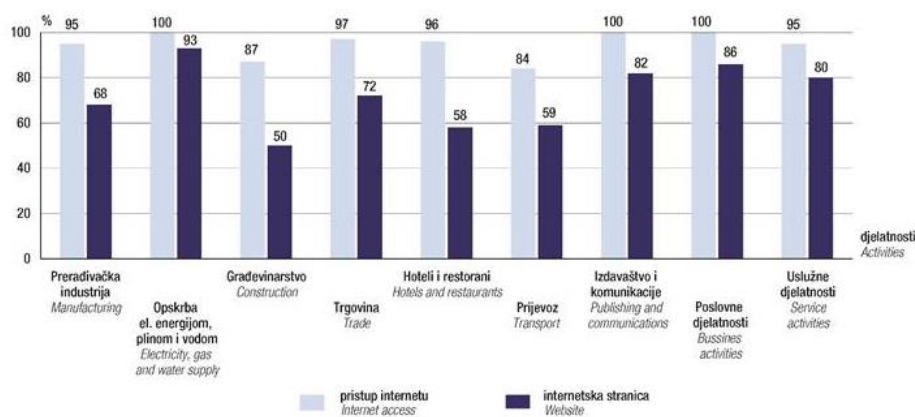
Slika 21: Upotreba računala po dobnim skupinama i radnom statusu u 2020. (DZS, 2021.)

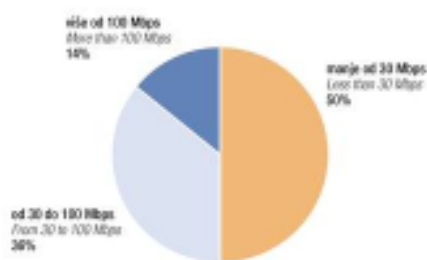
Slika 22: Upotreba interneta po dobnim skupinama i radnom statusu u 2020. (DZS, 2021.)

Slika 23: Namjena upotrebe interneta kod pojedinaca u 2020. (DZS, 2021.)

Slika 24: Upotreba IKT-a u poduzećima po djelatnostima u 2020. (DZS, 2021.)

Slika 25: Ugovorena brzina internetske veze u poduzećima u 2020. (DZS, 2021.)

Iz prikazanih podataka može se zaključiti da mlađe dobne skupine kod kojih korištenje računala i interneta iznosi 100% očekuju pristup širokopojasnom internetu kao i bilo kojem komunalnom resursu (voda, struja, kanalizacija...). Upravo ta skupina će vršiti pritisak za dostupnošću širokopojasnog pristupa internetu, a njihovim prelaskom u radno aktivno stanovništvo, moći će plaćati potreban pristup internetu. Paralelno s tim, sada radno

aktivno stanovništvo prijeći će u skupinu umirovljenika, ali kako su tijekom rada naučili koristiti internet (> 85%) nastavit će ga koristiti i u mirovini, posebno servise koji će biti usmjereni njihovoj životnoj dobi.

Dostupnost širokopojasnog pristupa (i usluga i sadržaja koje su time dostupne) može smanjiti ili čak okrenuti negativne demografske i socijalne trendove:

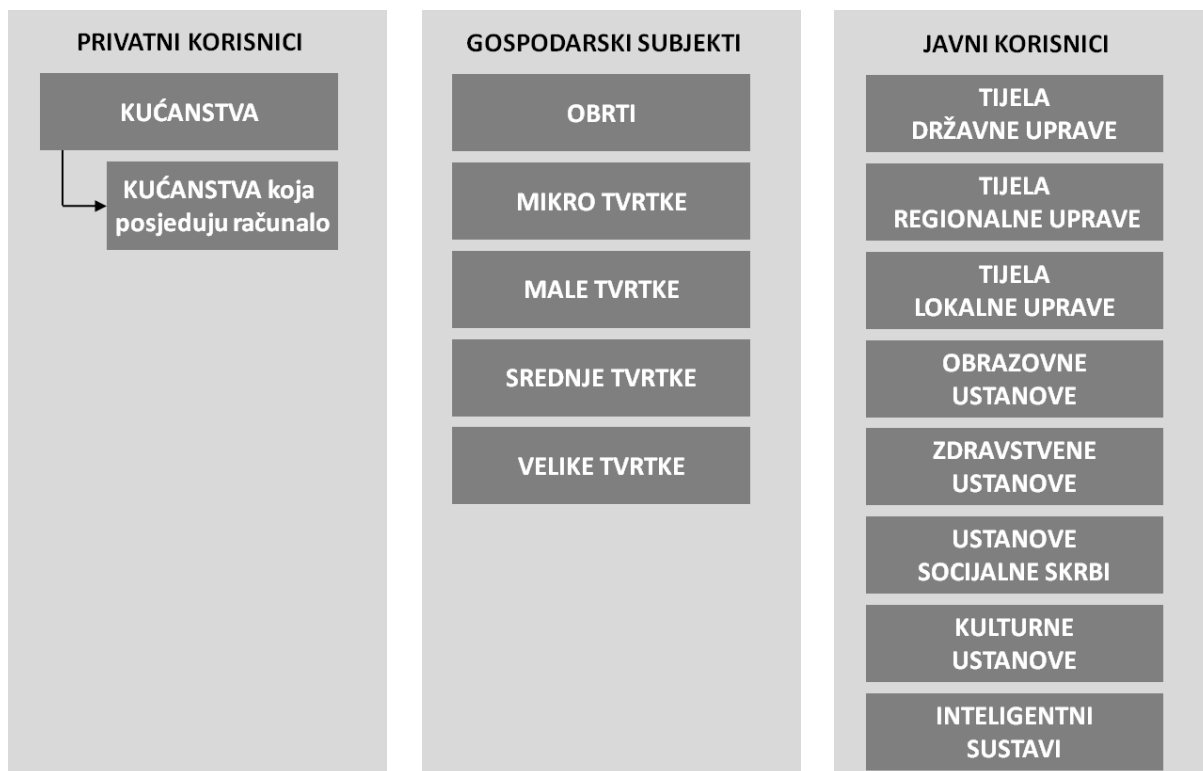
- podizanje digitalnog standarda življenja u gradu ili Gradu na razinu velikih gradova u Hrvatskoj,
- omogućavanje razvitak gospodarskih djelatnosti ili rada od kuće (mlađa populacija),
- uvođenja usluga e-zdravstva (manji troškovi i brže usluge – starija populacija),
- dostupnost usluga e-obrazovanja (učenje na daljinu – svi segmenti populacije).

Vrlo je važno poštivati činjenicu da sve veći broj aplikacija zahtjeva veliku brzinu pristupa u oba smjera, pa se očekuje da će u budućnosti korisnici vršiti veliki pritisak na povećanje brzina u uploadu. Taj trend će zahtjevati brze i simetrične širokopojasne priključke. Taj trend nameće FTTH P2P kao infrastrukturno rješenje koje će potrajati dulje vremensko razdoblje. Korištenje drugih tehnologija implicira potrebu za modernizacijom infrastrukture u vremenskom intervalu manjem od 10 godina od izgradnje.

3.3.4. Analiza i poticanje potražnje na lokalnoj razini

Potražnju na lokalnoj razini treba analizirati po kategorijama korisnika. Krajnji korisnici usluga širokopojasnog pristupa podijeljeni su u tri osnovne kategorije korisnika:

- **Kategorija privatnih korisnika** - obuhvaća sva privatna kućanstva na području grada ili općine koja posjeduju računalo.
- **Kategorija gospodarskih subjekata** - obuhvaća sve obrte, mikro, male, srednje i velike tvrtke koje obavljaju djelatnost na području grada ili općine, neovisno o tome da li im je sjedište na području grada ili općine ili na istom području djeluju samo njihove podružnice ili ispostave.
- **Kategorija javnih korisnika** - obuhvaća sve korisnike unutar sustava javne uprave i pratećih javnih usluga: tijela državne i regionalne (županijske) uprave (koje mogu imati sjedišta ili ispostave na području JLS-a), tijela lokalne uprave, obrazovne ustanove (vrtići, osnovne i srednje škole, više škole i fakulteti, učenički i studentski domovi), zdravstvene ustanove (liječničke ordinacije, domovi zdravlja, ljekarne), ustanove socijalne skrbi (domovi za starije i nemoćne, domovi za djecu) i kulturne ustanove (muzeji, knjižnice, kazališta). U javne korisnika spadaju također i inteligentni sustavi, odnosno svi sustavi koji za svoj rad koriste kapacitete širokopojasne mreže (npr. sustavi video nadzora javnih površina, sustavi nadzora i upravljanja prometom, sustavi daljinskog očitavanja brojila i sustavi besplatnog pristupa Internetu putem Wi-Fi tehnologije i sl.).

Slika 26: Pregled kategorija korisnika

Privatni korisnici su najbrojniji i cilj je da njihovo korištenje interneta poraste sa sadašnjih cca. 65% na 100%. S druge strane, gospodarski subjekti i javni korisnici već danas imaju imperativ korištenja interneta i njihovo korištenje je u pravilu 100%. Problem asimetričnog pristupa širokopojasnom internetu upravo poslovni korisnici najjače osjećaju u svakodnevnom radu (npr. pristupanje njihovim web stranicama traži brzu vezu u upstreamu).

Kod **privatnih korisnika** potražnju će uzrokovati isporuka televizijskih i video sadržaja. U EU već danas privlačni komercijalni audiovizualni i zabavni sadržaj ima glavni utjecaj na porast broja širokopojasnih priključaka. Razvoj usluga u video segmentu ide prema HDTV i 3D video sadržajima i prema video uslugama na zahtjev (eng. *video on demand*) a svi ovi trendovi bitno podižu zahtjeve na prijenosne kapacitete, tj. brzine širokopojasnih priključaka. Pitanje je trenutka kada će se pojaviti aplikacije koje će relativizirati izvor i primatelja informacije i time veliku brzinu zahtijevati u oba komunikacijska smjera (upload i download) – dakle simetrično brzi priključak.

Gospodarski subjekti i javni korisnici zbog potreba poslovanja već danas zahtijevaju veće kapacitete zbog potreba poslovanja (npr. smještaja web servera, povezivanja u VPN mrežu između podružnica itd.) intenzitet i potreba za brzinom pristupa u upstream smjeru značajno su veći i zahtijevaju simetrične širokopojasne priključke, odnosno priključke s istom brzinom u downstream i upstream smjeru. Danas se za to koriste iznajmljene, vrlo skupe, linije koje ne pružaju uvijek tražene performanse. Važan je čimbenik i ubrzani razvoj usluga u oblaku (cloud services) koje omogućuju bitno smanjenje troškova vezanih uz nabavku računalne i programske opreme no i te usluge zahtijevaju brze i simetrične veze. Rješenje predstavljaju NGA brzi širokopojasni priključci, a očekivani razvoj cloud usluga nametnut će potreba za ultrabrzim NGA priključcima.

3.3.5. Procijenjeni broj izvedenih priključaka i očekivana penetracija

Uzevši u obzir ciljeve projekta (analizirane u poglavlju 4.4. u kontekstu ciljanih vrijednosti pokrivenosti širokopojsnim internetom), uočene trendove (porast broja korisnika interneta kroz prethodne godine, povećanje korištenja informatičkih resursa u poduzećima kroz prethodne godine) te očekivani porast dostupnih sadržaja i usluga uvođenjem širokopojsnog pristupa u nastavku su iznesene projekcije očekivane penetracije u promatranom području u odnosu na broj izvedenih priključaka širokopojsnog pristupa internetu.

JLS	Korištenje brzina < 30 Mbit/s	Ukupno korištenje širokopojsnog pristupa
Grad Cres	30,12%	75,51%
Grad Mali Lošinj	34,67%	73,00%

Tablica 11: Korištenje širokopojsnog pristupa (HAKOM, Q3 2021.)

Izgradnjom nove širokopojsne infrastrukture omogućit će se njenim stanovnicima prelazak na veće brzine širokopojsnog pristupa. Može se zaključiti kako će stanovnici biti zainteresirani za korištenje nove širokopojsne infrastrukture kako zbog njenih većih brzina, tako i zbog kvalitetnije usluge. Tome će pridonijeti i činjenica da će novi paketi usluga imati nižu cijenu u usporedbi s onima koje stanovnici trenutno koriste i za koje im je dostupna sporija i lošija kvaliteta pristupa.

Upravo ova kućanstva, koja su trenutno spojena na brzine manje od 30 Mbit/s ali i ona koja uopće nemaju pristup internetu bit će zainteresirana za korištenje nove NGA mreže.

Planirani broj izvedenih priključaka predstavlja ukupni zbroj kućanstava, gospodarskih subjekata i javnih ustanova koja se nalaze u područjima bez (ili s ograničenom razinom) usluga širokopojasnog pristupa.

Očekivana razina penetracije predstavlja broj aktivnih priključaka u fazi stabilnog operativnog poslovanja (penetracija će u prvih nekoliko godina rasti do ove brojke), a temelji se na trenutnoj potražnji i analizi potencijala buduće potražnje. Pretpostavke su konzervativne, pogotovo na područjima Grad te se zasnivaju na činjenici da će biti moguće postići konverziju postojećih korisnika osnovnog širokopojasnog pristupa i privući dodatan broj novih korisnika kako bi se postigao zadani cilj DAE (minimalno 50% korisnika NGA infrastrukture).

Očekivana razina penetracije ujedno predstavlja i mjerljive ciljeve projekta.

	Cres	Mali Lošinj	Ukupno
Broj stanova u bijelim zonama	2.889	5.223	8.112
Procijenjena penetracija za stanove (%)	50,00%	50,00%	
Procijenjena penetracija za stanove (broj)	1.444	2.611	4.055
Broj obrta, tvrtki i ostalih poslovnih korisnika	139	499	638
Procijenjena penetracija za poslovne korisnike (%)	80,00%	80,00%	
Procijenjena penetracija za poslovne korisnike (broj)	111	399	510
Broj ustanova, udruga i ostalih javnih korisnika	33	114	147
Procijenjena penetracija za javne korisnike (%)	60,00%	60,00%	
Procijenjena penetracija za javne korisnike (broj)	19	68	87
Ukupni planirani broj izvedenih priključaka	3.061	5.836	8.897
Ukupna penetracija	1.574	3.078	4.652

Tablica 12: Procijenjeni broj izvedenih priključaka i očekivana penetracija

3.4. Analiza demografskih, socijalnih i gospodarskih koristi koje projekt donosi unutar ciljanih područja provedbe projekta

Dostupnost širokopojasnog pristupa predstavlja jedan od ključnih preduvjeta za daljnji razvoj gospodarstva, ali i unaprjeđenje društva u cijelosti.

Suvremeno gospodarstvo sve više se oslanja na poslovanje putem elektroničkih komunikacijskih usluga i usluga informacijskog društva. Uvođenje širokopojasnih usluga u sve segmente društva (obrazovanje, zdravstvo, kultura, turizam) pridonosi poboljšanju njihove učinkovitosti. Uvođenje novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija te usluga za koje su potrebne velike brzine pristupa nezamislive su bez razvijenog širokopojasnog pristupa internetu i izgrađene širokopojasne infrastrukture koje omogućavaju uvođenje mnogobrojnih elektroničkih komunikacijskih usluga javnog i privatnog sektora, na dobrobit potrošača i društva općenito kako je istaknuto u Strategiji razvoja širokopojasnog interneta za razdoblje od 2016. do 2020. godine .

Prema ONP-u, koristi koje proizlaze iz Projekta mogu se promatrati iz sljedećih kroz nekoliko aspekata:

- kroz izgradnju širokopojasne infrastrukture i mreže, kojima se kratkoročno povećava gospodarska aktivnost na lokalnoj razini, vezana uz poslove izgradnje i stavljanja u operativni status širokopojasne mreže (uobičajeno jedna do tri godine);
- kroz održavanje i upravljanje širokopojasnom mrežom, odnosno sve povezane aktivnosti kojima se dugoročno održava operativno stanje infrastrukture i mreže (očekivano razdoblje od barem 20 godina, u pravilu i duže);
- kroz samu dostupnost napredne širokopojasne infrastrukture, kao jednog od osnovnih preduvjeta za ostvarivanje pozitivnih učinaka u dužem razdoblju u lokalnoj zajednici, i to:
 - gospodarskih, povećanjem konkurentnosti postojećih i potencijalom otvaranja novih gospodarskih subjekata, odnosno razvoja novih djelatnosti u okviru informacijsko-komunikacijskih tehnologija (dalje u tekstu: IKT);
 - socijalnih i demografskih, povećanjem kvalitete života za sve građane (kroz mogućnost korištenja elektroničkih usluga javne uprave, zdravstvenih i obrazovnih elektroničkih usluga itd.).

Razvoj širokopojasne infrastrukture u ruralnim krajevima ima još i veći utjecaj – očekuje se da će isti potaknuti rast svih ekonomskih aktivnosti (prvenstveno kroz jačanje konkurentnosti postojećih gospodarskih subjekata), te konačno zaustaviti izrazito negativne demografske pokazatelje (starenje stanovništva i iseljavanje) i dovesti do smanjivanja u nejednakostima regija.

Koristi koje donosi širokopojasni pristup analizirane su kroz brojna praktična istraživanja i studije. Navedene koristi rezultiraju pozitivnim promjenama sljedećih ključnih pokazatelja:

- povećanje BDP-a – procjene stopa rasta BDP-a variraju od 0,47% do 1,38% u razdoblju od nekoliko godina u kojem dolazi do značajnog povećanja broja korisnika širokopojasnog pristupa;
- otvaranje novih radnih mjesta vezanih uz izgradnju širokopojasne infrastrukture – za Hrvatsku procjene govore o novih 40.000 radnih mjesta u razdoblju ostvarenja ciljeva DAE-a do kraja 2020.;

- povećanje udjela populacije s najvišim dosegnutim stupnjem obrazovanja u prosjeku za 4,5%, kao dugoročna posljedica dostupnosti naprednih širokopojsnih usluga povezanih s obrazovanjem.

Prilikom provedbe financijske i socio-ekonomske analize korištene su službene smjernice JASPERS-a sažete u dokumentu *Cost-benefit analysis framework for broadband connectivity projects* izdanom u listopadu 2013. godine.

Prema metodologiji JASPERS-a društvene koristi projekta su sljedeće:

- Uštede eDržave (odnosno e-Uprave),
- Povećan broj zaposlenosti radi upotrebe IKT-a,
- Povećana dodana vrijednost u gospodarstvu zbog upotrebe IKT-a,
- Dodana vrijednost novim i postojećim korisnicima,
- Uštede eZdravstva.

Vrijednost društvenih koristi koje će se indirektno postići kroz jačanje obrazovnog sustava i općenito kvalitete života u projektnom području ovdje nisu prikazane, ali se iste ne smiju zanemariti zbog njihovog iznimnog utjecaja na smanjenje digitalne nejednakosti u ruralnim krajevima.

Sažetak izračuna vrijednosti ukupne društvene koristi je prikazan u sljedećim poglavljima.

3.4.1. Uštede eDržave

Metodologija JASPERS-a primijenjena je u nedostatku preciznijih nacionalnih izračuna o uštedama eDržave, a temelji se na ukupnim procijenjenim uštedama eDržave na razini EU kako slijedi:

1. Procjena ušteta eDržave po stanovniku EU	111,86 EUR
Procjena ukupnih ušteta (https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/public-services)	50 mld. EUR
Populacija EU27 na dan 1. siječanj 2021. (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_and_population_change_statistics)	447 mil. stanovnika
2. Omjer nacionalnog BDP-a u odnosu na prosjek EU27	64%
GDP Hrvatske iznosi 64% GDP-a EU27 u 2020. u PPS (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en)	
3. Izračun ušteta eDržave prilagođen nacionalnom standardu = [1] × [2] × populacija RH	278,4 mil. EUR
Populacija Republike Hrvatske u 2021.	3.888.529 stanovnika
4. Izračun očekivanih ušteta eDržave u javnom sektoru prema JASPERS-u = [3] × 25%	69,6 mil. EUR
Prema JASPERS-u, većina ušteta eDržave će biti realizirano unutar privatnog sektora i u kućanstvima, što je u ekonomskom modelu već kvantificirano kroz druge iznose	
5. Izračun ukupnih ušteta eDržave u ruralnim područjima RH, odnosno ciljnim područjima uvođenja širokopojasnog interneta = [4] × 20%	13,9 mil. EUR
Prema JASPERS-u, većina ušteta eDržave od uvođenja širokopojasnog interneta će biti realizirana u urbanim područjima. Stoga se za potrebe studije izvedivosti izgradnje širokopojasne infrastrukture u područjima izvan velikih gradova primjenjuje korektivni faktor i procjenjuje da u navedenim područjima uštede eDržave iznose 20% ukupnih procijenjenih ušteta	
6. Izračun procijenjenih ušteta eDržave po stanovniku RH	3,58 EUR

Procjena je da ušteta eDržave po stanovniku iznosi 3,58 EUR dok je ukupna procjena ušteta eDržave od uvođenja širokopojasnog Interneta u svim ruralnim područjima RH procijenjena na 13,9 milijuna EUR.

Uštede eDržave temelje se na izračunu ušteta po stanovniku u skladu s metodologijom JASPERS-a kako je i navedeno u sljedećoj tablici:

JLS	Broj stanovnika	Godišnje eDržava uštede
Cres	2.738	9.800,45 EUR
Mali Lošinj	7.565	27.078,30 EUR
Ukupno	10.303	36.878,75 EUR 279.183 HRK

Tablica 13: Pregled ušteda eDržave za područje projekta

Navedena ušteda će se u potpunosti početi ostvarivati u 2028. godini dok je za 2025. godinu projicirano 30% od godišnjeg procijenjenog iznosa uštede u 2026. godini je projicirano 50% i u 2027. godini je projicirano 80% od godišnjeg procijenjenog iznosa uštede.

3.4.2. Povećanje zaposlenosti radi upotrebe IKT-a

Ocjenjuje se da će, zbog izgradnje širokopojasne infrastrukture, te putem veće upotrebe IKT-a, doći do povećanja zaposlenosti, posebice u segmentu gospodarstva (npr. proizvodnja, turizam i dr.). U analizi je uzet u obzir povećani broj zaposlenih od 40. Koristi jednog zaposlenog dobivene su izračunom fiktivne plaće po formuli:

$$FP = TP \times (1 - u) \times (1 - t)$$

FP – fiktivna plaća: HRK 4.952,76

TP – financijska tržišna plaća (bruto): HRK 7.900,00

u – stopa nezaposlenosti¹: 3,00%

t – stopa naknade za doprinose i ostale poreze: 35,37 %

Korist se procjenjuje na **HRK 2.377.326** godišnje.

Navedena korist će se u potpunosti početi ostvarivati u 2028. godini dok je za 2025. godinu projicirano 30% od godišnjeg procijenjenog iznosa koristi u 2026. godini je projicirano 50% i u 2027. godini je projicirano 80% od godišnjeg procijenjenog iznosa koristi.

3.4.3. Povećana dodana vrijednost u gospodarstvu zbog upotrebe IKT-a

Bolji uvjeti na području IKT-a pridonose većoj upotrebi IKT-a, a samim time i većem obujmu poslovanja putem IKT-a, te veće i bolje poslovne aktivnosti i veću dodanu vrijednost u uslugama i proizvodima. U analizi se predviđa da će postojeće tvrtke koje

¹ Stopa nezaposlenosti za projektno područje izračunata je kao omjer prosječnog broja nezaposlenih u 2021. (<http://statistika.hzz.hr>) i broja radno sposobnog stanovništva iz Popisa stanovništva iz 2011. godine.

posluju na području područja realno prosječno povećati dodanu vrijednost na godišnjem nivou za HRK 7.000. Na projektnom području je razvijeno malo i srednje poduzetništvo s 638 tvrtki i obrta (promatrani su samo potencijalni korisnici NGA mreže). Povećana dodana vrijednost se procjenjuje na polovini ukupnog promatranog broja poduzetnika i iznosi **HRK 2.233.000** godišnje.

Navedena korist će se u potpunosti početi ostvarivati u 2028. godini dok je za 2025. godinu projicirano 30% od godišnjeg procijenjenog iznosa uštede u 2026. godini je projicirano 50% i u 2027. godini je projicirano 80% od godišnjeg procijenjenog iznosa koristi.

3.4.4. Uštede eZdravstva

Ušteta eZdravstva se temelji na troškovima zdravstva za područje jedinice lokalne samouprave na koje je primijenjena formula u skladu s metodologijom JASPERS-a. Metodologija predviđa uštede od 1% ukupnih troškova zdravstva u obuhvaćenom području u prvih pet godina provedbe projekta te dodatnih 3% uštede u narednim godinama.

Kako ne postoje podaci za troškove zdravstvenih usluga za projektno područje, koristili smo financijske izvještaje za Dom zdravlja Primorsko-goranske županije. Izračun uštede eZdravstva prikazan je u sljedećoj tablici:

u HRK	Broj stanovnika	Udio	Trošak
Cres	2.738	1,03%	1.903.946
Mali Lošinj	7.565	2,84%	5.260.536
Ukupno projekt	10.303	3,87%	7.164.482
Ostali	256.200	96,13%	178.155.894
Sveukupno	266.503	100,00%	185.320.376

Tablica 14: Izračun troškova Doma zdravlja za promatrano područje

		2024-2025	2026-
a	Trošak	7.164.482	7.164.482
b	Ukupni priključi	8.897	8.897
c	Penetracija	4.652	4.652
d	Korekcija	0,6	0,6
e	Ušteta	1%	3%
a*c/b*d*e	Ušteta u HRK	22.477	67.430

Tablica 15: Izračun ušteda eZdravstva

3.4.5. Dodana korist postojećim i novim korisnicima

Dodana korist se izračunava temeljem broja postojećih i predviđenog broja novih korisnika kojima je dodana vrijednost u skladu s JASPERS metodologijom. Metodologija predviđa generiranje dodane koristi u iznosu od 8 EUR po korisniku u slučaju postojećih korisnika (koji prelaze s osnovnog na brzi širokopojasni pristup internetu) te dodatnu korist od 12 EUR po korisniku u slučaju novih korisnika. Analiza dodatne koristi u skladu s navedenom metodologijom prikazana je u sljedećoj tablici:

u HRK	Postojeći korisnici ispod 30 Mbit/s	Ukupni planirani br. izv. priključaka	Postojeće stanje	@ 8 EUR	Novi korisnici	@ 12 EUR	Planirani broj korisnika
Cres	30,12%	3.061	922	7.376	652	7.824	1.574
Mali Lošinj	34,67%	5.836	2.023	16.184	1.055	12.660	3.078
Ukupno		8.897	2.945	23.560	1.707	20.484	4.652
Godišnje				2.140.275		1.860.840	

Tablica 16: Izračun dodane koristi postojećim i novim korisnicima

Navedena korist će se u potpunosti početi ostvarivati u 2028. godini dok je za 2025. godinu projicirano 30% od godišnjeg procijenjenog iznosa koristi u 2026. godini je projicirano 50% i u 2027. godini je projicirano 80% od godišnjeg procijenjenog iznosa koristi.

3.4.6. Ukupne nominalne ekonomske koristi

U nastavku slijedi prikaz ukupnih nominalnih ekonomskih koristi.

Koristi u HRK	eGov uštede	Br. zaposlenih	Dodana vrijednost	Novi i postojeći korisnici	eZdravstvo	Ukupno
2022						0
2023						0
2024						0
2025	83.755	713.198	669.900	1.200.335	22.477	2.689.664
2026	139.592	1.188.663	1.116.500	2.000.558	22.477	4.467.789
2027	223.347	1.901.861	1.786.400	3.200.892	67.430	7.179.930
2028	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2029	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2030	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2031	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2032	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2033	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2034	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2035	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2036	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2037	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2038	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2039	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2040	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2041	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
Ukupno	4.355.258	37.086.291	34.834.800	62.417.402	1.056.404	139.750.155

Tablica 17: Pregled izračuna nominalnih ekonomskih koristi

4. Okvirna analiza stanja postojeće širokopojasne infrastrukture i mreža te usluga koje nude operatori

4.1. Analiza stanja postojeće širokopojasne infrastrukture i mreža

Ovo poglavlje daje prikaz postojećeg stanja širokopojasne infrastrukture i mreža u projektnom poručju Cres. Analiza je bazirana prema podacima dostupnim na HAKOM interaktivnom GIS portalu te pokazuje dostupnost mrežne infrastrukture jednog ili više operatora. Ujedno su prikazane i brzine pristupa širokopojasnim uslugama za krajnje korisnike. Svi prikazi HAKOM interaktivnog GIS portala bazirani su na podacima koje su dostavili operatori.

Analiza brzina pristupa podijeljena je u 3 osnovne kategorije:

- područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopojasnu infrastrukturu
- područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopojasnu infrastrukturu
- područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopojasnu infrastrukturu.

Iz podataka na slikama vidljiv je i broj operatora koji na promatranom području posjeduju vlastitu mrežnu infrastrukturu.

4.1.1. Širokopolasna infrastruktura telekomunikacijskih operatora u Gradu Cresu

Širokopolasna infrastruktura telekomunikacijskih operatora u Gradu Cresu prikazana je na nekoliko slika kako slijedi.

Sljedeća slika obuhvaća područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopolasnu infrastrukturu.

Slika 27: Područja Grada Cresa za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)

Sljedeća slika obuhvaća područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopolasnu infrastrukturu.

Slika 28: Područja Grada Cresa za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)

Sljedeća slika obuhvaća područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopolasnu infrastrukturu.

Slika 29: Područja Grada Cresa za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)

Analizom je utvrđeno da samo jedan operator na području Grada Cresa raspolaže vlastitom nepokretnom pristupnom telekomunikacijskom infrastrukturuom.

Većina korisnika ima mogućnost korištenja brzina do 30 Mbit/s, dok određen broj korisnika ima mogućnost korištenja brzina pristupa i do 100 Mbit/s.

U samom najurbanijem dijelu Grada Cresa manji broj korisnika ima mogućnost širokopojasnog pristupa brzinama većim od 100 Mbit/s preko izgrađene optičke/svjetlovodne distribucijske mreže.

4.1.2. Širokopolasna infrastruktura telekomunikacijskih operatora u Gradu Malom Lošinj

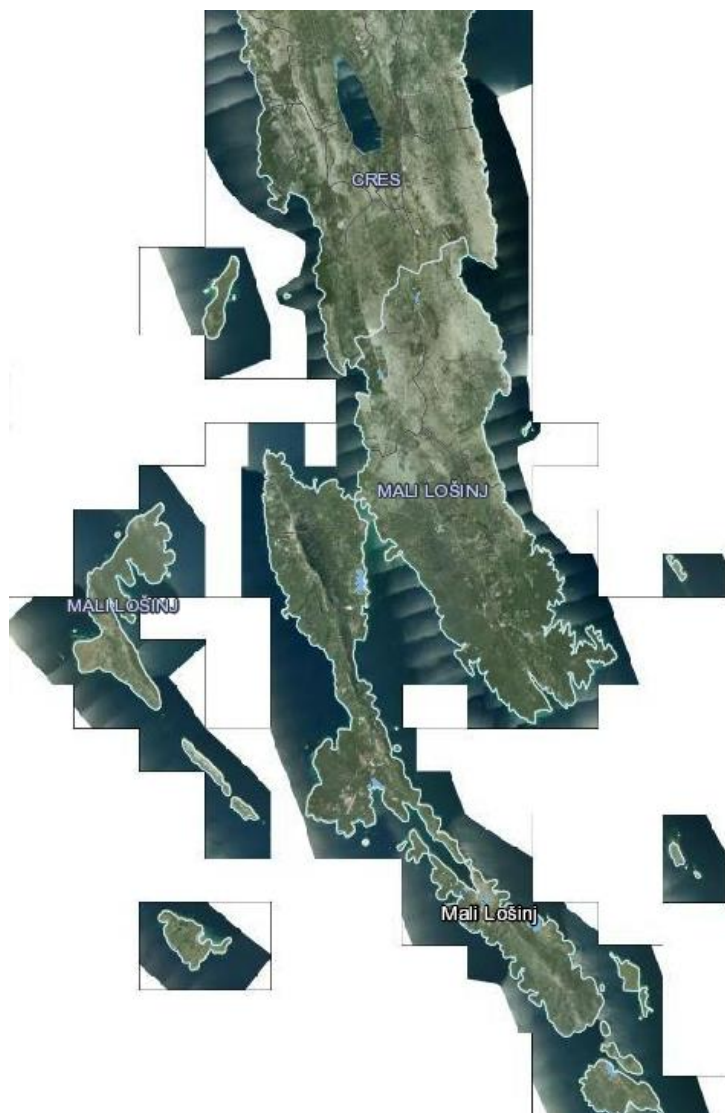
Širokopolasna infrastruktura telekomunikacijskih operatora u Gradu Malom Lošinj prikazana je na nekoliko slika kako slijedi.

Sljedeća slika obuhvaća područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopolasnu infrastrukturu.

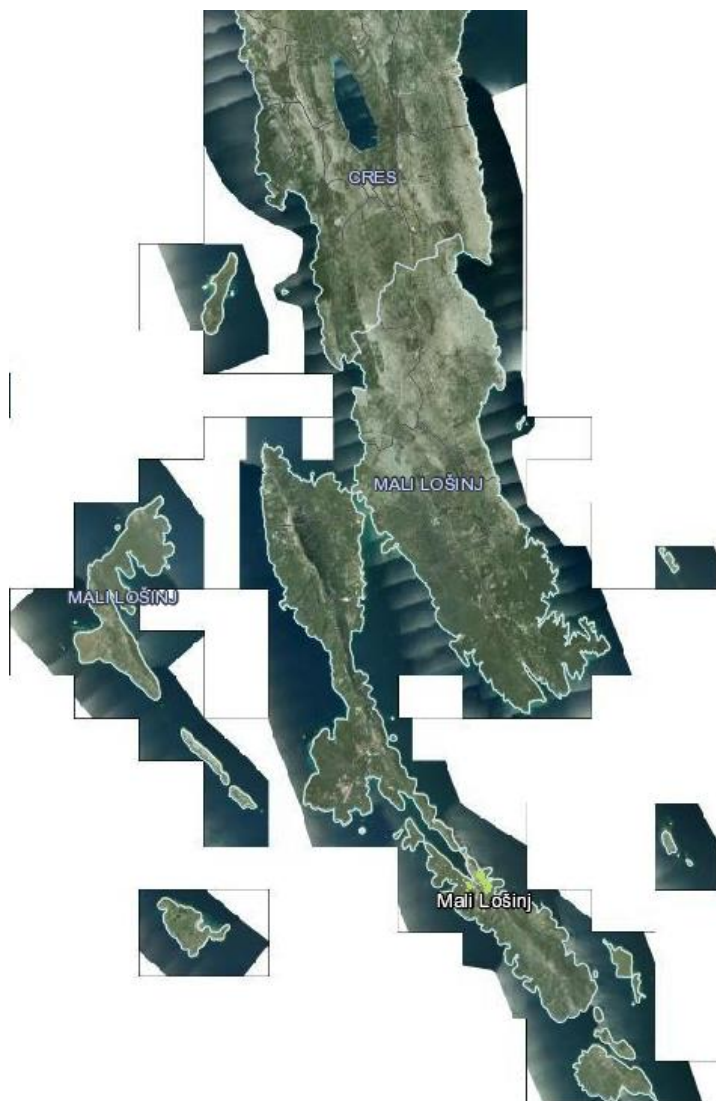
Slika 30: Područja Grada Malog Lošinja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)

Sljedeća slika obuhvaća područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopolasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopolasnu infrastrukturu.

Slika 31: Područja Grada Malog Lošinja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)

Sljedeća slika obuhvaća područja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s putem vlastite infrastrukture, odnosno područja na kojima pojedini operatori mogu u kratkom roku i bez značajnih ulaganja spojiti korisnike na vlastitu širokopojasnu infrastrukturu.

Slika 32: Područja Grada Malog Lošinja za koja operatori imaju mogućnost pružanja širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama većim od 100 Mbit/s (HAKOM, Q2 2021)

Analizom je utvrđeno da samo jedan operator na području Grada Malog Lošinja raspolaže vlastitom nepokretnom pristupnom telekomunikacijskom infrastrukturom.

Većina korisnika ima mogućnost korištenja brzina do 30 Mbit/s, dok određen broj korisnika ima mogućnost korištenja brzina pristupa i do 100 Mbit/s.

U samom središtu Grada Malog Lošinja veći broj korisnika ima mogućnost širokopojasnog pristupa brzinama većim od 100 Mbit/s preko izgrađene optičke/svjetlovodne distribucijske mreže.

4.2. Ponuda širokopojasnih usluga

4.2.1. Usluge xDSL pristupa putem bakrenih parica

Kako je opisano u prethodnom poglavlju, analiza podataka operatora pokazuje da samo jedan operator posjeduje vlastitu nepokretnu pristupnu mrežnu infrastrukturu na području Grada Cresa i Grada Malog Lošinja.

Većini korisnika omogućen je širokopojasni pristup nepokretnom mrežom preko ADSL tehnologije. Time su i brzine širokopojasnog pristupa ograničene i na relativno niskim razinama.

Korisnici i kućanstva u blizini izdvojenih pretplatničkih stupnjeva telefonskih centrala imaju mogućnost širokopojasnog pristupa nešto većim brzinama, baziranim na VDSL tehnologiji.

Ipak veći dio korisnika u najurbanijem dijelu Grada Malog Lošinja ima mogućnost priključka na optičku distribucijsku mrežu i brzine pristupa veće od 100 Mbit/s.

4.2.2. Usluge pristupa putem pokretnih mreža

Pokretne telekomunikacijske mreže na projektnom području uglavnom su dobro razvijene što je vidljivo iz priloženih karti pokrivenosti i lokacija UMTS radio postaja. Međutim jedan dio projektnog područja nije pokriven 4G/4G+ signalom, nego samo 3G.

Više operatora pruža pokretnu telekomunikacijsku uslugu koja uključuje i širokopojasni pristup. Brzine pristupa prema podacima operatora većinom su do 150 Mbit/s.

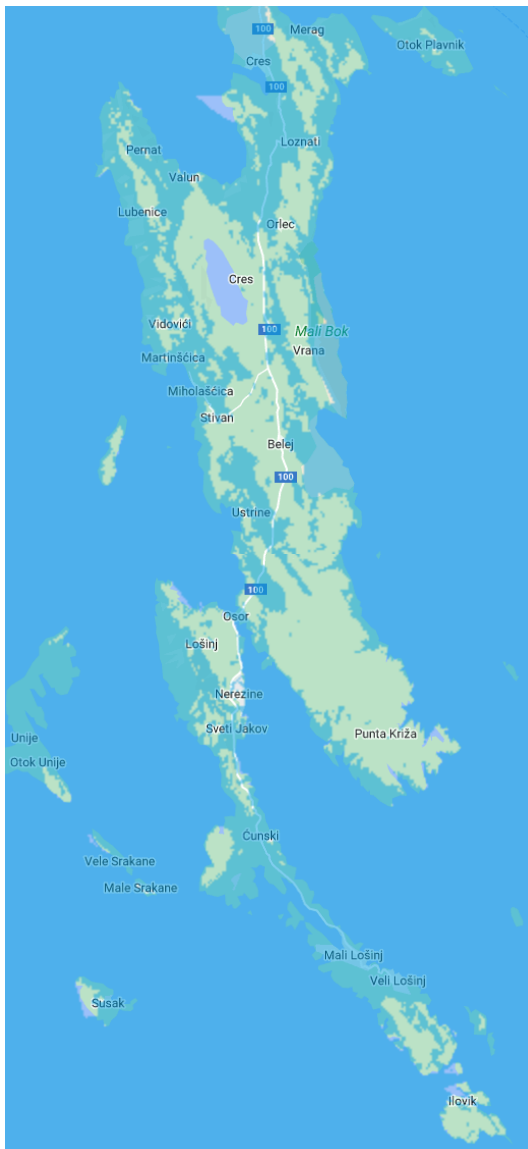
S druge strane razvidno je da su u projektnom području postavljene 5G NR radio postaje samo u najurbanijem dijelu Grada Malog Lošinja.

Slika 33: Karta pokrivenosti LTE/LTE+ (A1 Hrvatska, 2022)

Slika 34: Karta pokrivenosti 5G (HT, 2022)

Slika 35: Karta pokrivenosti 4G (Telemach Hrvatska, 2022)

Slika 36: Lokacije UMTS radio postaja (HAKOM, Q2 2022)

Slika 37: Lokacije 5G NR radio postaja (HAKOM, Q2 2022)

4.3. Potražnja za širokopojasnim pristupom

Potražnja za širokopojasnim pristupom povezana je s dostupnim tehnologijama nepokretne telekomunikacijske mreže na projektnom području Cres-Lošinj. Podaci koji se analiziraju dostupni su na HAKOM interaktivnom GIS portalu a izvor podataka su Državni zavod za statistiku i podaci operatora.

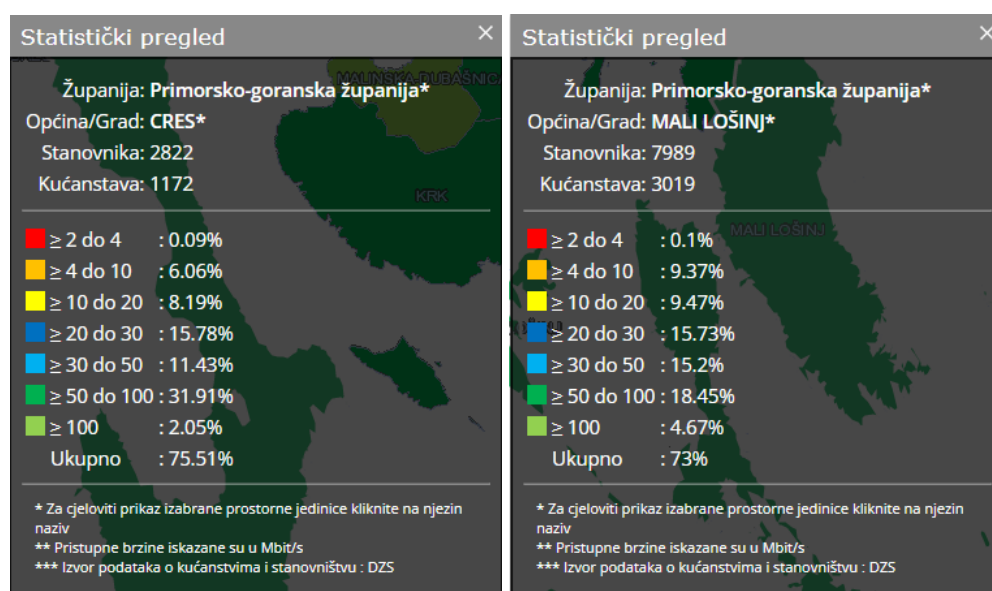
4.3.1. Kategorije krajnjih korisnika usluga širokopojasnog pristupa

Na projektnom području Cres-Lošinj ukupno je 10.303 stanovnika u 4.171 kućanstva. Prosječno više od 70% kućanstava koristi širokopojasni pristup, ali još uvijek preko 30% tih kućanstava ima ugovoren pristup brzinama do 30 Mbit/s ili manjim.

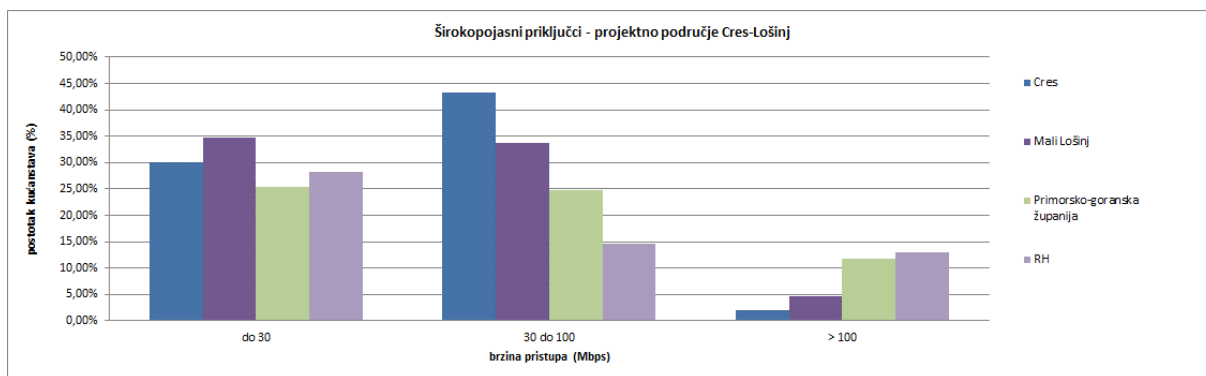
Na projektnom području Cres-Lošinj djeluje i čitav niz gospodarskih subjekata i javnih ustanova koje zbog ograničenja dostupne infrastrukture pristupne telekomunikacijske nepokretne mreže na području obuhvata Plana većim dijelom koriste niže brzine širokopojasnog pristupa.

4.3.2. Pokazatelji upotrebe širokopojasnog pristupa

Na sljedećoj slici dan je grafički prikaz korisnika širokopojasnog pristupa prema ugovorenim brzinama. Slika obuhvaća prikaz podataka o postocima korištenja nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) brzinama 2 Mbit/s i većih, po ugovorenim brzinama.

Slika 38: Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa za projektno područje Cres-Mali Lošinj (HAKOM, Q3 2021)

Slika 39: Pristupne brzine u kućanstvima – usporedni pokazatelji za projektno područje, Primorsko-goransku županiju i RH

Iz analize je jasan korisnički potencijal za širokopolasnim pristupom jer velik broj kućanstava trenutno ne koristi širokopolasni pristup iz nepokretne mreže. Jednako tako zbog niskih brzina širokopolasnog pristupa postojećih korisnika velik je potencijal nadogradnje na širokopolasne brzine pristupa viših razina, u slučaju dostupne infrastrukture i odgovarajućih tehnologija.

U usporedbi s podacima na županijskoj ili državnoj razini projektno područje Cres ima solidne rezultate u segmentu širokopolasnog pristupa iz nepokretne mreže gdje se koriste brzine od 30 do 100 Mbit/s. Međutim očekuje se da će zaostatak na brzinama iznad 50 i naročito iznad 100 Mbit/s u odnosu na pokazatelje za županijsku i državnu razinu dodatno rasti zbog trenutne provedbe projekata sufinanciranih EU sredstvima u okolnim gradovima i općinama (npr. PRŠI Krk koji se izvodi po investicijskom modelu B).

4.3.3. Pojam tržišnog neuspjeha

Tržišni neuspjeh širokopolasnog pristupa na projektnom području Cres-Lošinj razvidan je iz činjenice da samo jedan operator na cijelom projektnom području posjeduje nepokretnu mrežnu infrastrukturu širokopolasnog pristupa, baziranu na bakrenim paricama i tehnologiji xDSL (samo u najurbanijem dijelu gradova Cresa i Malog Lošinja postoji širokopolasni pristup brzinama većim od 100 Mbit/s preko izgrađene optičke/svjetlovodne distribucijske mreže). Ostali operatori koji pružaju usluge širokopolasnog pristupa nepokretne mreže koriste spomenutu mrežnu infrastrukturu bakrenih parica i pružaju usluge na veleprodajnom modelu.

4.4. Ciljevi projekta

Glavni cilj projekta je izgradnja NGA širokopojasne mreže temeljene na tehnologiji kojom će se osigurati pokrivanje brzim i ultrabrzim širokopojasnim pristupom na projektnom području gustoćama pokrivanja kako su definirane u DAE, SRŠP i ONP-u:

Parametar	Pokazatelj	Rok
Dostupnost brzog (min 40 Mbit/s / 5 Mbit/s) širokopojasnog pristupa	100% stanovništva	2020. ²
Korisnici ultrabrzog (min 100 Mbit/s) širokopojasnog pristupa	> 50 % kućanstava	2020. ²

Tablica 18: Ciljne vrijednosti pokazatelja pokrivenosti širokopojasnim pristupom

Cilj projekta je realizirati mrežu koja omogućuje brzi i ultrabrz širokopojasni pristup prema gornjim pokazateljima i koja je otvorena na veleprodajnoj razini, kako na aktivnom tako i na pasivnom mrežnom sloju.

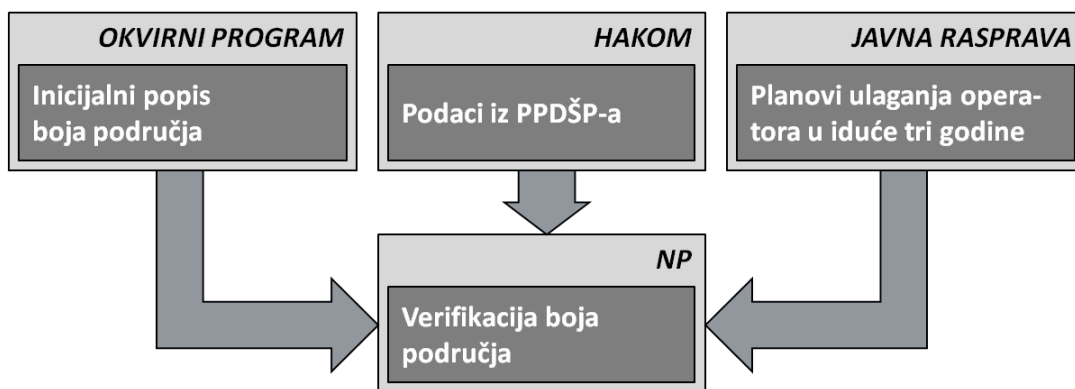
Mjerljivi ciljevi projekta prikazani su u poglavlju 3.3.5 kao očekivana razina penetracije.

² Rok će po odobrenju produljenja Odluke o odobrenju državne potpore SA.38626 (2015/N) biti pomaknut na 2026.

5. Rezultati inicijalnog postupka određivanja boja s obzirom na osnovni i NGA pristup

5.1. Postupak određivanja boja

Postupak određivanja boja proveden je u skladu s pravilima definiranim u ONP. Mapiranje boja provodi se obzirom na osnovni pristup i NGA pristup. Za sam plan važne su boje područja obzirom na NGA pristup, no mapiranje obzirom na osnovni pristup pomaže u identificiranju bijelih NGA područja jer su bijela područja za osnovni pristup ujedno i bijela područja za NGA. Korišteni su podaci DZS, podaci iz ONP-a i podaci iz PPDŠP-a. Zbog duljeg vremenskog razdoblja unutar kojeg se razvijaju planovi prije provedbe projekta nužno je provjeriti inicijalno određene boje područja (*verifikacija boja područja*). Postupak verifikacije definiran je u ONP slijedećim procesom:

Slika 40: Proces verifikacije boja područja

To znači da će mapiranje boja koje se ovdje definira biti pravovaljano tek nakon provedene javne rasprave i verifikacije boja područja. Za mapiranje boja korišteni su podaci za nepokretne mreže jer se smatra da cijene i kvaliteta pristupa putem mobilnih mreža još nisu usporedive s fiksnim pristupom što je istaknuto u ONP-u.

5.2. Mapiranje boja – NGA pristup

Za NGA širokopojasni pristup, definirana je slijedeća metodologija određivanja boja:

Bijela područja: ne postoji odgovarajuća mrežna infrastruktura te niti jedan operator ne planira graditi istu u razdoblju od iduće tri godine

Siva područja: postoji mreža jednog operatora te niti jedan drugi operator ne planira graditi dodatnu mrežu u razdoblju od iduće tri godine

Crna područja: postoje barem dvije mrežne infrastrukture koje pripadaju dvama različitim operatorima (ili će iste biti izgrađene u razdoblju od iduće tri godine).

Boja područja /oznaka	Obuhvaćena područja	Najmanji prostorni obuhvat kod određivanja boja (granulacija)
Bijela	bez NGA širokopojasnih mreža operatori ne planiraju izgradnju NGA širokopojasnih mreža u iduće tri godine	adresa (ulica i kućni broj) naselje (u slučaju da su podaci na razini adrese nedostupni ili nedovoljno precizni, vrijedi samo kod naselja s manje od 500 stanovnika ³) – boja područja utvrđuje se prema dostupnosti infrastrukture koja vrijedi za većinu područja naselja
Siva	s jednom NGA mrežom niti jedan drugi operator ne planira izgradnju NGA mreže u iduće tri godine	adresa (ulica i kućni broj) naselje (u slučaju da su podaci na razini adrese nedostupni ili nedovoljno precizni, vrijedi samo kod naselja s manje od 500 stanovnika) – boja područja utvrđuje se prema dostupnosti infrastrukture koja vrijedi za većinu područja naselja
Crna	s barem dvije NGA mreže različitih operatora ili će barem dvije NGA mreže različitih operatora biti izgrađene u iduće tri godine	adresa (ulica i kućni broj) naselje (u slučaju da su podaci na razini adrese nedostupni ili nedovoljno precizni, vrijedi samo kod naselja s manje od 500 stanovnika) – boja područja utvrđuje se prema dostupnosti infrastrukture koja vrijedi za većinu područja naselja

Tablica 19: Pravila određivanja boja – NGA širokopojasni pristup

³ Prag od 500 stanovnika po naselju postavljen je na temelju pretpostavke da će podaci na adresnoj razini biti dostupni za sva naselja s više od 500 stanovnika. U slučaju da podaci na adresnoj razini nisu dostupni ili nisu dovoljno precizni u naseljima s više od 500 stanovnika, NP-ovi moraju obrazložiti postupak kojim su odredili boju naselja.

U skladu s ONP-om najmanji prostorni obuhvat kod određivanja boja trebao bi se odnositi na razinu adresa (ulica i kućnih brojeva), budući da takav pristup osigurava najpreciznije rezultate određivanja boja ciljanog područja.

U fazi izrade nacrtu Plana za sva naselja je provedena analiza podataka o ulicama i kućnim brojevima⁴ Državne geodetske uprave (dalje u tekstu: DGU) zajedno sa podacima o dostupnosti širokopojasne infrastrukture HAKOM-a za projektno područje⁵.

Temeljem podataka prikupljenih tijekom javne rasprave, bit će verificirane boje na razini adresa (ulica, kućni broj) za cijelo projektno područje. Podaci za svaku pojedinu adresu nalaze se u prilogu 18.2, a sumarni podaci po naseljima i općinama i gradovima, prikazani su u tablicama i na preglednim kartama u nastavku.

Naselje	bijela	siva	crna	Ukupno
Beli	140	2		142
Cres	542	1030	17	1589
Dragozići	104	1		105
Filozici	35			35
Grmov	10	9		19
Ivanje	43			43
Loznati	28			28
Lubenice	40	2		42
Mali Podol	20			20
Martinšćica	148	5		153
Merag	7	29	1	37
Miholašćica	443			443
Orlec	119			119
Pernat	34			34
Porozina	69	8		77
Predošćica	23	1		24
Stanić	17			17
Stivan	120	2		122
Sveti Petar	47	4		51
Valun	2	99		101
Važminež	30			30
Vidovići	31			31
Vodice	12			12
Vrana	14	1		15
Zbičina	22			22
Zbišina	11			11
Ukupno	2111	1193	18	3322

Tablica 20: Rezultati adresne analize za Grad Cres

⁴ Datum stvaranja podataka DGU: 4.5.2022. i 11.5.2022.

⁵ Datum povlačenja podataka (HAKOM WFS): 03.10.2021.

Naselje	bijela	siva	Ukupno
Belej	81	53	134
Ćunski	279	5	284
Ilovik	6	181	187
Male Srakane	30		30
Mali Lošinj	1274	1158	2432
Nerezine	396	445	841
Osor	112		112
Punta Križa	235	2	237
Susak	695	5	700
Sveti Jakov	246	14	260
Unije	294	6	300
Ustrine	38	53	91
Vele Srakane	34	2	36
Veli Lošinj	419	374	793
Ukupno	4139	2298	6437

Tablica 21: Rezultati adresne analize za Grad Mali Lošinj

Slika 41: Pregledna karta rezultata adresne analize za projektno područje Cres-Lošinj

5.3. Zaključak analize i mapiranja boja

Temeljem detaljne analize na adresnoj razini razvidno je da adrese na kojima je dostupan ultrabrzi pristup postoje samo u urbanim dijelovima gradova Cresa i Malog Lošinja.

Novoizgrađena mreža na cijelom području obuhvata projekta treba omogućiti korisnicima brzine veće od 100 Mbit/s sukladno cilju DAE kojim je definirano da 50% korisnika koristi brzine veće od 100 Mbit/s.

Prethodno provedena adresna analiza bit će verificirana tijekom javne rasprave.

6. Ciljana područja provedbe projekta

Ciljana područja provedbe projekta su sve adrese koje nemaju dostup NGA mreži na cjelokupno promatranom području koje obuhvaća jedinice lokalne samouprave Grad Cres i Grad Mali Lošinj.

6.1. Ciljana razina podržanog širokopojasnog pristupa (značajni iskorak)

Analiza postojećeg stanja širokopojasne infrastrukture i shodno tome određivanje boja područja referentni su podaci za definiranje minimalnih karakteristika širokopojasnog pristupa koja mora biti podržana u projektu. Minimalne karakteristike koje su definirane u ONP-u, odnose se na podržane brzine pristupa prema korisniku (*download*) i od korisnika (*upload*) potrebne za ostvarenje značajnog iskoraka (*step change*) u odnosu na postojeće stanje infrastrukture i dostupnih usluga.

Zahtjev u pogledu ostvarenja značajnog iskoraka s obzirom na minimalne brzine prema korisniku (<i>download</i>) i od korisnika (<i>upload</i>)	
Brzina prema korisniku (<i>download</i>)	40 Mbit/s
Brzina od korisnika (<i>upload</i>)	5 Mbit/s

Tablica 22: Minimalne brzine na NGA mrežama izgrađenim unutar ONP-a

Iako definirani minimalni uvjeti potrebni za značajan iskorak osim brzine pristupa ne postavljaju dodatne zahtjeve, opredijeljenost NP prema otvorenoj mreži koja podržava ultrabrz pristup, navodi na osiguravanje oštrijih uvjeta. Cilj projekta je realizirati mrežu koja omogućuje ultrabrz širokopojasni pristup i koja je otvorena na veleprodajnoj razini, kako na aktivnom tako i na pasivnom mrežnom sloju. Implementacijom mreže koja zadovoljava takve uvjete ostvarila bi se puna konkurentnost na maloprodajnoj razini što bi za posljedicu imalo sve razvojne efekte razmatrane u ovom planu. Ujedno se izgradnjom ovakve mreže osiguravaju oba cilja DAE zacrtana do 2020. godine.

6.2. Lokacije svih potencijalnih korisnika koji moraju biti obuhvaćeni mrežom

Potencijalni korisnici NGA mreže su svi privatni korisnici (stanovi), poslovni korisnici i javni korisnici⁶ u svim naseljima na području obuhvata projekta. Kako je ranije definirano, mreža će pokrivati 100% lokacija i time ispuniti ciljeve ONP-a i DAE.

Broj potencijalnih korisnika prema njihovoj vrsti i naselju prikazan je u tablici u nastavku. Izvor podataka o adresama za poslovne korisnike (trgovačka društva, zadruge), javne korisnike (ustanove, ostali) i udruge je Državni zavod za statistiku⁷, a za obrte Obrtni registar Ministarstva gospodarstva⁸. Izvor podataka o stanovima su baze podataka obveznika komunalne naknade⁹ JLS-ova u projektu.¹⁰

Naselje	bijela	siva	crna	Ukupno
Beli	158	2		160
Cres	900	1418	49	2367
Dragozići	107	1		108
Filozici	37			37
Grmov	11	9		20
Ivanje	43			43
Loznati	28			28
Lubenice	39	2		41
Mali Podol	20			20
Martinšćica	202	7		209
Merag	6	34	2	42
Miholašćica	748			748
Orlec	124			124
Pernat	33			33
Porozina	79	9		88
Predošćica	28	1		29
Stanić	17			17
Stivan	138	2		140
Sveti Petar	47	4		51
Valun	2	114		116
Važminež	30			30
Vidovići	32			32
Vodice	12			12
Vrana	14	1		15
Zbičina	23			23
Zbišina	11			11
Ukupno	2889	1604	51	4544

Tablica 23: Broj privatnih korisnika na području Grada Cresa

⁶ Definicija stanova, poslovnih i javnih korisnika određuje se u skladu s Uputama za prijavitelje Poziva na dostavu projektnih prijedloga „Izgradnja mreže sljedeće generacije (NGN)/pristupnih mreža sljedeće generacije (NGA) u NGA bijelim područjima.

⁷ Datum stvaranja podataka DZS: 3.5.2022. i 12.5.2022.

⁸ Datum stvaranja podataka MINGO: 4.5.2022. i 17.5.2022.

⁹ Ovi podaci se prikupljaju temeljem Zakona o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 110/18).

¹⁰ Jedini relevantan podatak o stanovima su baze podataka JLS-ova o obveznicima komunalne naknade koji se prikupljaju temeljem Zakona o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 110/18). Ostali stanovi su određeni temeljem upute NOP-a od 17.5.2019 koja je dostavljena e-mailom izrađivaču PRŠI.

Naselje	bijela	siva	crna	Ukupno
Beli	7	0	0	7
Cres	88	203	19	310
Dragozići	3	0	0	3
Filozici	1	0	0	1
Grmov	0	0	0	0
Ivanje	0	0	0	0
Loznati	7	0	0	7
Lubenice	1	0	0	1
Mali Podol	0	0	0	0
Martinšćica	11	0	0	11
Merag	1	1	0	2
Miholašćica	6	0	0	6
Orlec	7	0	0	7
Pernat	1	0	0	1
Porozina	1	0	0	1
Predošćica	0	0	0	0
Stanić	0	0	0	0
Stivan	3	0	0	3
Sveti Petar	0	0	0	0
Valun	0	20	0	20
Važminež	0	0	0	0
Vidovići	2	0	0	2
Vodice	0	0	0	0
Vrana	0	0	0	0
Zbičina	0	0	0	0
Zbišina	0	0	0	0
Ukupno	139	224	19	382

Tablica 24: Broj poslovnih korisnika na području Grada Cresa

Naselje	bijela	siva	crna	Ukupno
Beli	3	0		3
Cres	10	30	20	60
Dragozići	3	0		3
Filozici	1			1
Grmov	0	0		0
Ivanje	0			0
Loznati	1			1
Lubenice	2	0		2
Mali Podol	0			0
Martinšćica	6	2		8
Merag	0	0	0	0
Miholašćica	1			1
Orlec	4			4
Pernat	0			0
Porozina	1	1		2
Predošćica	0	0		0
Stanić	0			0
Stivan	1	0		1
Sveti Petar	0	0		0
Valun	0	4		4
Važminež	0			0
Vidovići	0			0
Vodice	0			0
Vrana	0	0		0
Zbičina	0			0
Zbišina	0			0
Ukupno	33	37	20	90

Tablica 25: Broj javnih korisnika na području Grada Cresa

Naselje	bijela	siva	Ukupno
Belej	86	63	149
Ćunski	324	5	329
Ilovik	6	217	223
Male Srakane	34		34
Mali Lošinj	1992	1888	3880
Nerezine	465	545	1010
Osor	123		123
Punta Križa	251	2	253
Susak	735	6	741
Sveti Jakov	319	14	333
Unije	321	8	329
Ustrine	38	61	99
Vele Srakane	36	2	38
Veli Lošinj	493	484	977
Ukupno	5223	3295	8518

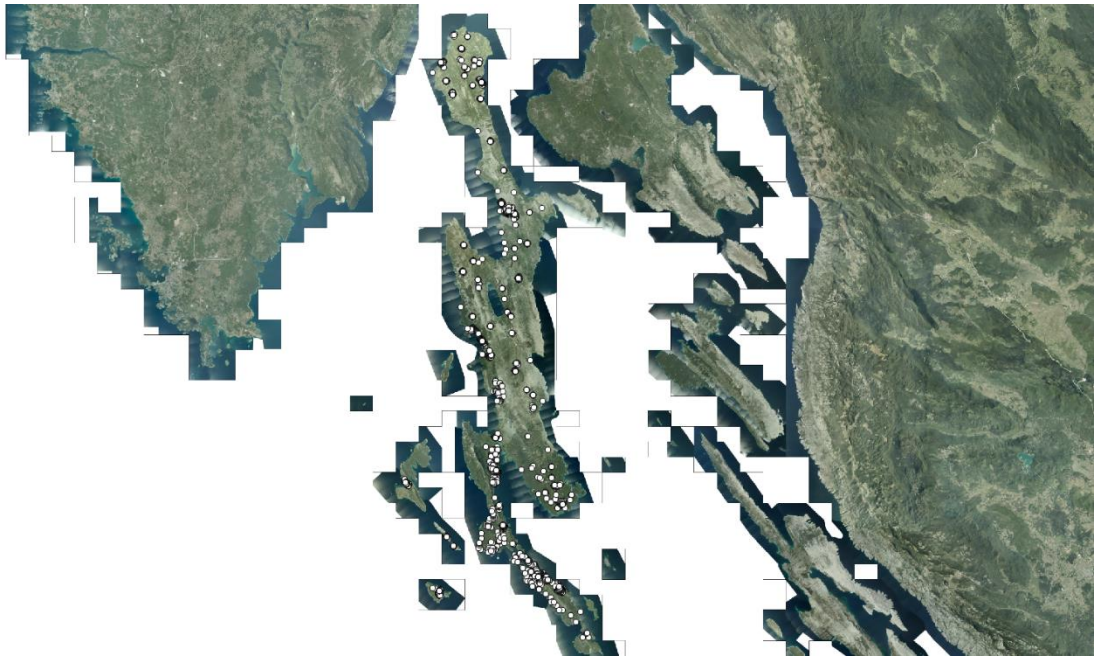
Tablica 26: Broj privatnih korisnika na području Grada Malog Lošinja

Naselje	bijela	siva	Ukupno
Belej	1	2	3
Ćunski	20	1	21
Ilovik	0	16	16
Male Srakane	0	0	0
Mali Lošinj	353	303	656
Nerezine	5	69	74
Osor	11	0	11
Punta Križa	8	1	9
Susak	35	0	35
Sveti Jakov	16	0	16
Unije	13	0	13
Ustrine	1	5	6
Vele Srakane	0	0	0
Veli Lošinj	36	86	122
Ukupno	499	483	982

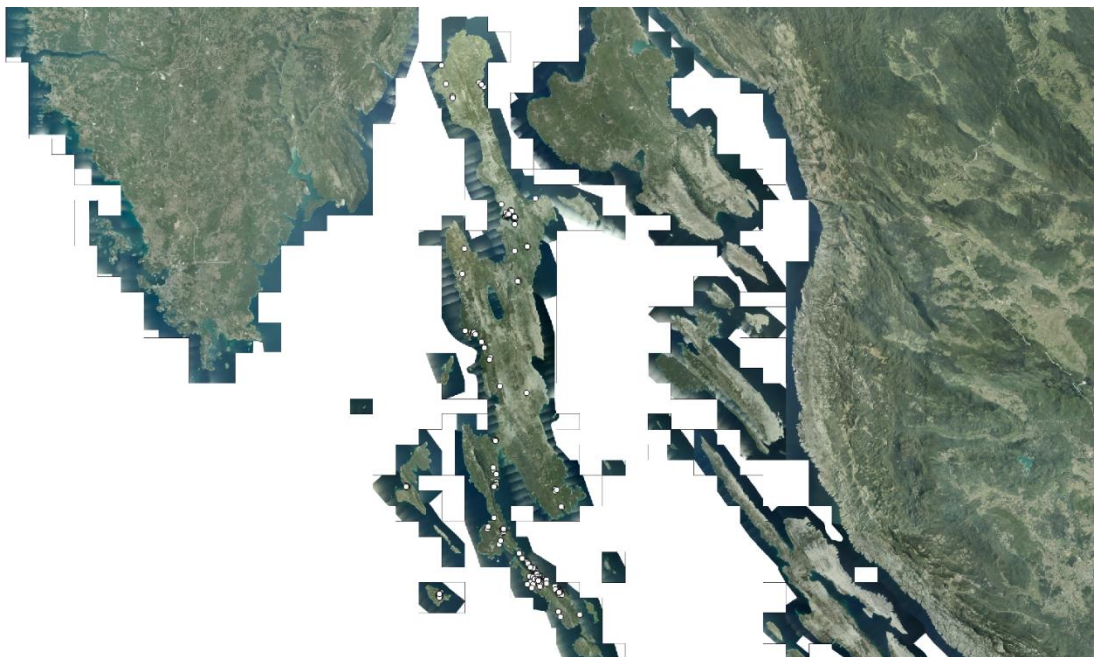
Tablica 27: Broj poslovnih korisnika na području Grada Malog Lošinja

Naselje	bijela	siva	Ukupno
Belej	1	2	3
Ćunski	6	0	6
Ilovik	0	2	2
Male Srakane	0		0
Mali Lošinj	88	47	135
Nerezine	3	5	8
Osor	3		3
Punta Križa	0	0	0
Susak	6	0	6
Sveti Jakov	1	0	1
Unije	5	0	5
Ustrine	0	3	3
Vele Srakane	0	0	0
Veli Lošinj	1	23	24
Ukupno	114	82	196

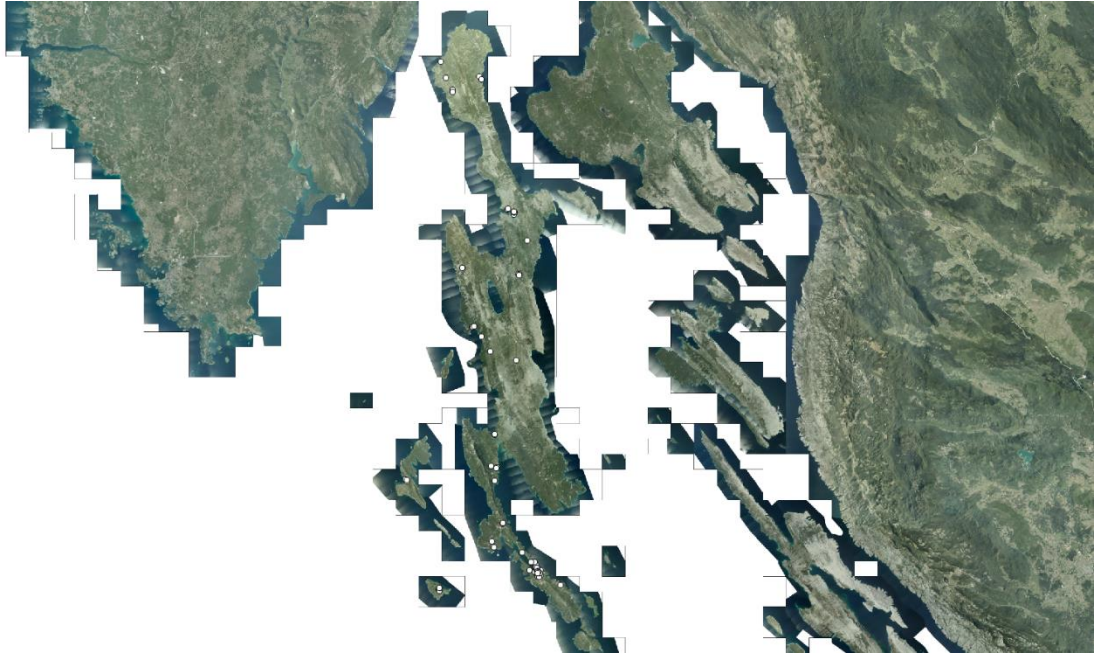
Tablica 28: Broj javnih korisnika na području Grada Malog Lošinja

Slika 42: Pregledna karta privatnih korisnika na projektnom području Cres-Lošinj

Slika 43: Pregledna karta poslovnih korisnika na projektnom području Cres-Lošinj

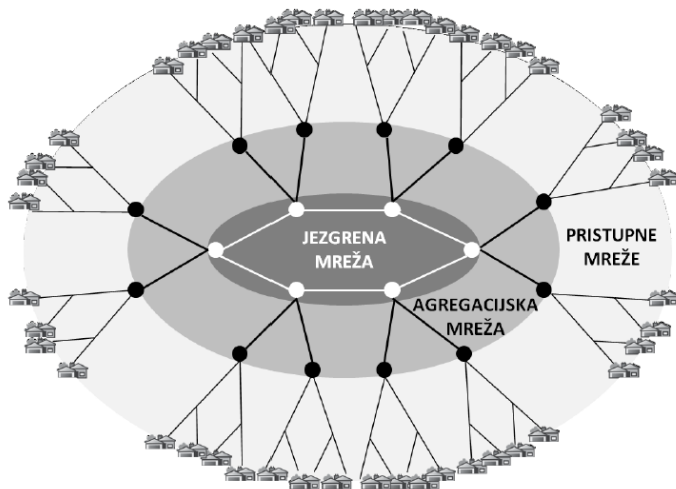

Slika 44: Pregledna karta javnih korisnika na projektnom području Cres-Lošinj

7. Lokacije demarkacijskih točaka prema agregacijskoj mreži

Širokopojasna mreža strukturirana je u 3 hijerarhijske razine:

- jezgrena mreža (eng. *core* ili *backbone*)
- agregacijska mreža (eng. *backhaul, middle-mile*)
- pristupna mreža (eng. *access, last mile*)

Slika 45: Prikaz strukture širokopojasne mreže

Različite hijerarhijske razine mreže imaju bitno različite prienosne kapacitete i geografsku rasprostranjenost, a posljedično se razlikuju i u drugim bitnim parametrima.

Agregacijske veze moraju svojim kapacitetom, zemljopisnom rasprostranjenošću te tržišnom dostupnošću i otvorenošću omogućiti svim operatorima dostup do pristupnih mreža, a time i do korisnika.

ONP definira demarkacijske točke kao točke između pristupne i agregacijske mreže, odnosno čvorova agregacijske mreže u kojima je moguće agregirati promet iz pristupne mreže. U tom smislu, demarkacijske točke definiraju se kao točke spoja između pristupne širokopojasne mreže i agregacijske mreže NP-BBI programa ili agregacijske mreže trećeg operatora. Demarkacijske točke prema agregacijskoj mreži određuje korisnik državne potpore (NP u modelu B, a u modelima A i C i izabrani operator) i to u fazi projektiranja pristupne mreže.

Planirane trase NP-BBI agregacijske infrastrukture dijele se na:

- **nove agregacijske trase** – trase na kojima se planira izgradnja nove kableske kanalizacije sa svjetlovodnim kabelom
- **postojeće trase** – trase iz projekta OSI (Objedinjavanje svjetlovodne infrastrukture u trgovačkim društvima u većinskom vlasništvu Republike Hrvatske, NN 159/2013) i ostale trase s dovoljno raspoloživog prostora u postojećoj kableskoj kanalizaciji na kojima se planira izgraditi nova agregacijska mreža.

Za predmetni PRŠI optimalno je planirati jedan ili više čvorova pristupne mreže, koji će ujedno biti i demarkacijske točke, na način da se mora moći pristupiti svim korisnicima u obuhvatu PRŠI-ja.

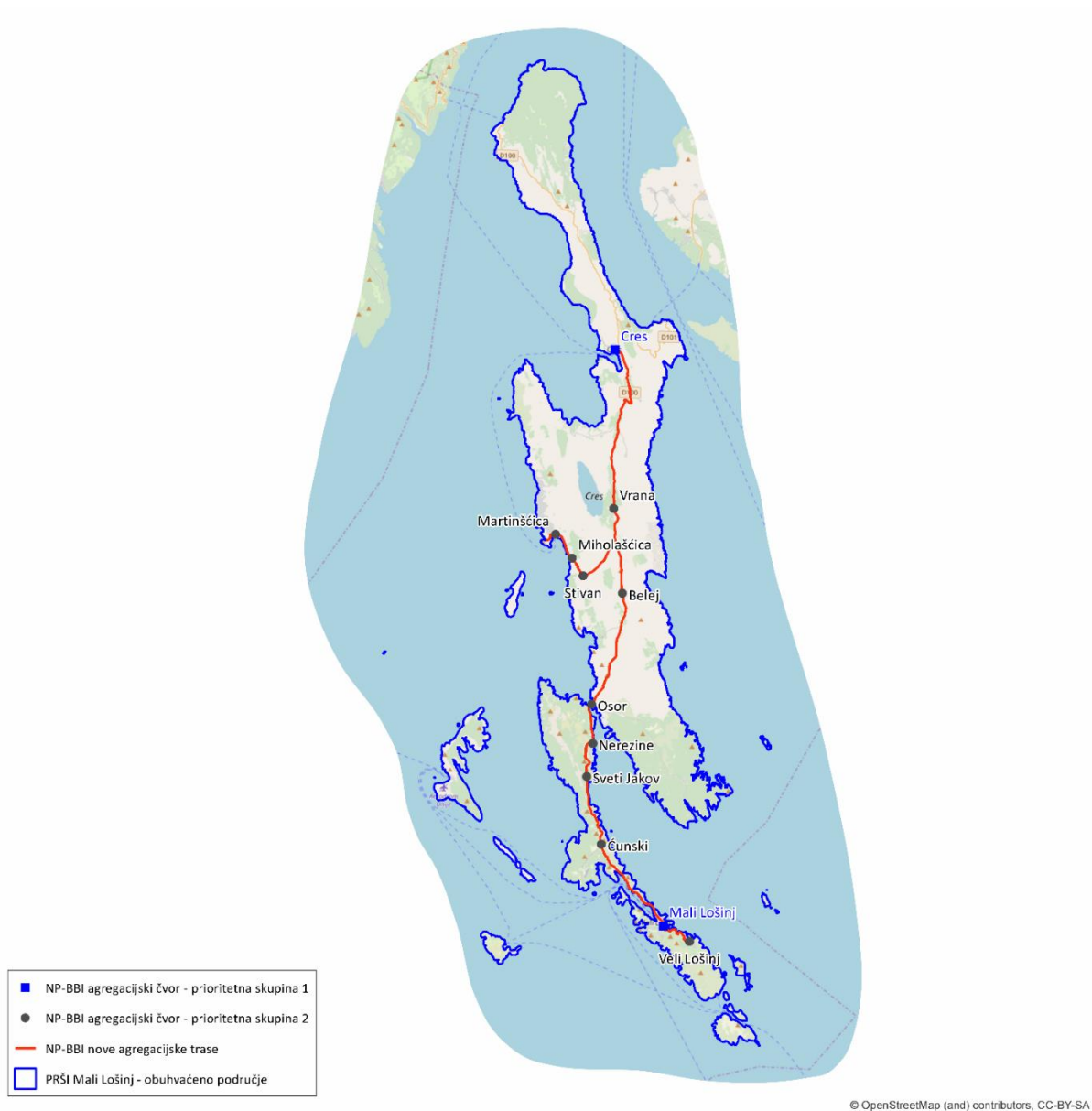
NP-BBI agregacijski čvor će biti smješten u odgovarajuće infrastrukturno opremljenom kolokacijskom prostoru u kojem je operatorima omogućen pristup neosvijetljenim agregacijskim nitima preko svjetlovodnog distribucijskog razdjelnika (engl. optical distribution frames).

Prema NP-BBI programu čvorovi agregacijske mreže i prioriteta izgradnje po naseljima su:

NO – prijelazni čvorovi, označavaju čvorove prijelaza između jezgrene i agregacijske mreže. Mikro-lokacije prijelaznih čvorova unutar naselja bit će određene u fazi projektiranja.

N1 – agregacijski čvorovi. Po jedan čvor agregacijske infrastrukture bit će smješten u svakom opravdanom naselju NP-BBI programa do kojeg će biti implementirana agregacijska infrastruktura. Agregacijski čvorovi će biti izgrađeni u naseljima prioritetne skupine 1. U naseljima prioritetne skupine 2 i 3 agregacijski čvorovi će biti izgrađeni ako se ta naselja nalaze na planiranim trasama za povezivanje naselja prioritetne skupine 1 ili su u blizini tih trasa.

Na području obuhvata ovog Plana kroz NP-BBI program planira se izgraditi agregacijska infrastruktura (pasivna svjetlovodna infrastruktura) kako prikazuje sljedeća slika.¹¹

Slika 46: Prikaz planirane agregacijske infrastrukture (Izvor: HAKOM, OIv)

Za predmetni PRŠI je čvor No: Pula ili Zadar (ovisno o mogućnostima realizacije NP-BBI).

Sljedeća tablica prikazuje planirane agregacijske čvorove.

Br.	JLS	Naselje	Šifra naselja	Prioritetna skupina
1	Cres	Cres	8354	1
2	Cres	Martinščica	39799	2
3	Cres	Miholaščica	40754	2
4	Cres	Stivan	64114	2
5	Cres	Vrana	70203	2
6	Mali Lošinj	Belej	2135	2
7	Mali Lošinj	Čunski	10103	2
8	Mali Lošinj	Mali Lošinj	38466	1
9	Mali Lošinj	Nerezine	42978	2
10	Mali Lošinj	Osor	45802	2
11	Mali Lošinj	Sveti Jakov	25275	2
12	Mali Lošinj	Veli Lošinj	67539	2

Tablica 29: Lokacije agregacijskih čvorova temeljem NP-BBI programa (OIV, HAKOM)

Na predstojećoj javnoj raspravi operatori zainteresirani za gradnju pristupnih mreža kroz ONP predložiti će lokacije demarkacijskih točaka u sljedećoj tablici.

JLS	Adresa	Koordinate
Cres		
Mali Lošinj		
...		

Tablica 30: Lokacije demarkacijskih točaka od strane operatora zainteresiranih za gradnju pristupnih mreža kroz ONP, koji su se javili na javnim raspravama

Proces koordinacije s projektom izgradnje nacionalne agregacijske infrastrukture (NP-BBI)

Nositelj NP-BBI programa je MMPI. Odašiljači i veze d.o.o. (dalje u tekstu: OIV) je nositelj tehničke provedbe NP-BBI programa koji je, u ime i za račun Republike Hrvatske, nadležan za tehničku provedbu NP-BBI programa, odnosno za izgradnju, održavanje i upravljanje agregacijskom infrastrukturom širokopojasnog pristupa.

S obzirom da je krajem 2020. godine dobiven Jaspers Independent Quality Review (IQR) za NP-BBI program, OIV je formalno započeo sa provedbom programa potpisivanjem Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava 10.12.2020. OIV će tijekom 2021. pristupiti nabavi usluga projektiranja, te kasnije ishodu dozvola i u konačnici gradnji agregacijske infrastrukture.

Zbog prije navedenoga, proces koordinacije je definiran na slijedeći način:

- za područje obuhvata ovog Plana, OIV dostavlja NOP-u inicijalni plan izgradnje agregacijske mreže, koji sadrži popis naselja u kojima se planira uspostaviti agregacijski čvor te planirane trase za povezivanje tih čvorova na kartografskoj podlozi.
- podatke iz inicijalnog plana OIV, NOP dostavlja nositelju projekta (NP)

- koordinacija NOP — OIV i NOP — NP odvija se kontinuirano i prema potrebi ovog Plana
- Svi podatci o trasama i obuhvaćenim naseljima koje OIV dostavlja NOP-u za pojedini PRŠI temelje se na planu agregacijske mreže, a prije prijave i odobrenja NP-BBI programa kao velikog projekta (major project). Tijekom postupka odobrenja velikog projekta, kao i u fazama projektiranja i izgradnje moguće su promjene obuhvata i prioriteta opravdanih naselja ili planiranih trasa. U slučaju promjene obuhvata opravdanih naselja moguće je da neka od naselja budu izostavljena. U slučaju promjene planiranih trasa moguće je da neka naselja prioriteta 2 ili 3 budu izostavljena, a neka druga naselja budu uključena. MMPI će kao nositelj NP-BBI programa uz podršku OIV-a te u suradnji s NOP-om odrediti prioritete izgradnje ciljanih područja NP-BBI programa, uzimajući u obzir i provedbu ONP programa. OIV će o svakoj promjeni u odnosu na dostavljene podatke u najkraćem roku obavijestiti NOP, slijedom čega će NOP obavijestiti nositelje PRŠI-ja i/ili korisnike državne potpore.

Obveze Korisnika državne potpore

Korisnik državne potpore (JL(R)S u modelu B, a u modelima A i C izabrani operator) za izgradnju pristupne mreže na području obuhvata ovog Plana mora u fazi projektiranja:

- Za područje obuhvata optimalno planirati jedan ili više čvorova pristupne mreže, koji će ujedno biti i demarkacijske točke, na način da se mora moći pristupiti svim korisnicima u obuhvatu PRŠI-ja.
- Ukoliko se planirani pristupni čvor nalazi u istom naselju u kojem je i planirani NP-BBI agregacijski čvor, s nositeljem tehničke provedbe NP-BBI programa (OIV) u fazi projektiranja i izgradnje infrastrukture usuglasiti uvjete i odgovornosti kako bi se osiguralo smještanje oba navedena čvora na istu mikrolokaciju. Pri tome će korisnik državne potpore osigurati transparentne informacije o lokaciji svog pristupnog čvora, a OIV specificirati svoje potrebe koje mora zadovoljavati agregacijski čvor (ukupna kvadratura, procjene vezane uz smještaj aktivne opreme operatora koji će kolocirati u agregacijskom čvoru i sl.).
- U koordinaciji s OIV-om osigurati transparentno planiranje i gradnju novih ili proširenje postojećih trasa/kapaciteta kabelaške kanalizacije na području obuhvata projekta kako bi strana koja prva gradi kabelašku kanalizaciju, na zajedničkim dijelovima trase osigurala dostatan kapacitet i za potrebe druge strane.

Navedeni postupak usuglašavanja o određivanju točnog položaja (mikrolokacije) agregacijskih čvorova, temelji se na smjernicama definiranim NP-BBI programom o načinu odabira lokacija NP- BBI čvorova (poglavlje 2.1):

- čvorovi će se smijestiti u zatvorene prostore (engl. indoor), gdje god to bude moguće,
- agregacijski čvorovi bit će smješteni u postojećim čvorovima pristupne mreže s dostatnim raspoloživim kolokacijskim prostorom, ako će takvi čvorovi također služiti i kao NGA mrežni čvorovi (tj. takvi čvorovi bit će definirani kao demarkacijske točke prema NGA mrežama izgrađenima u okviru ONP-a),

- agregacijski čvorovi bit će smješteni u nove NGA mrežne čvorove s dostatnim raspoloživim kolokacijskim prostorom (pod pretpostavkom da takvi NGA čvorovi budu definirani kao demarkacijske točke prema NGA mrežama izgrađenima u okviru ONP-a),
- agregacijski čvorovi bit će smješteni u blizini postojećih čvorova pristupnih mreža ili čvorova nove NGA mreže, definiranih kao demarkacijske točke prema NGA mrežama izgrađenima u okviru ONP-a (vidi prethodne b) i c) slučajeve), u slučaju da neće biti tehnički moguće zaključiti neosvijetljene niti NP-BBI programa u ovim pristupnim čvorovima i/ili u slučaju da neće biti dovoljno kolokacijskog prostora na raspolaganju u ovim pristupnim čvorovima (u ovom će se slučaju kolokacijski prostor izgraditi u okviru NP-BBI programa),
- ako neće biti moguće smjestiti agregacijske čvorove u postojeće ili nove pristupne čvorove, ili u njihovoj blizini; ili ako neće biti moguće odrediti demarkacijsku točku za određena opravdana naselja, npr. zbog toga što povezani NGA projekt(i) neće biti pokrenuti u ovim opravdanim naseljima, agregacijski čvorovi će se smjestiti u središtima naselja, kako bi se osigurali optimalni tehnički preduvjeti za pokrivanje svih krajnjih korisnika u NGA mrežama koje će se izgraditi u određenom naselju — u ovom slučaju će se nastojati agregacijske čvorove smjestiti u prostore u javnom vlasništvu.

8. Postojeća infrastruktura koja može biti iskorištena u projektu

U potpoglavlju 8.1. dan je osnovni pregled širokopojasnih tehnologija te izvršena analiza tehnologija kojima je projekt ostvariv u promatranom projektnom području. U kontekstu primjerenih tehnologija za ovaj projekt, u potpoglavlju 8.2. popisana je postojeća infrastruktura koja može biti iskorištena u projektu te su navedeni drugi infrastrukturni projekti čija je provedba uskoro planirana.

8.1. Širokopojasne tehnologije

8.1.1. Pregled širokopojasnih tehnologija

Tehnologije kojima ostvarujemo pristup širokopojasnoj mreži mogu se podijeliti u tri područja:

- bežične,
- žičane i
- optičke.

Bežične tehnologije možemo podijeliti na pokretne i nepokretne tehnologije. Nepokretne bežične tehnologije su WiMAX (802.16-2004) i satelitski pristup dok su pokretne bežične tehnologije WiMAX (802.16e), 3G, 4G i 5G.

Medij u kojem se za vođenje elektromagnetskog vala, odnosno struje elektrona, ne koristi slobodni prostor naziva se vodeni medij. Kao što je ranije navedeno dijeli se na žičane (bakreni medij se koristi za prijenos podataka) i optičke medije (svjetlovod). Tehnologije koje koriste žičane medije su ADSL, VDSL i kabelska mreža dok svjetlovođe koriste različite FTTx tehnologije.

ADSL (engl. *Asynchronous Digital Subscriber Line*) koristi bakrene parice, odnosno lokalne petlje za svoj rad. Ovakve mreže najraširenije su u Europi. Nedostatak ADSL-a je što povećanjem broja korisnika se smanjuje stabilnost veze i korisnička brzina jer raste preslušavanje između parica. Osim preslušavanja problem kod nadzemnih instalacija može predstavljati smanjenje stabilnosti veze ili potpuni prekid uslijed atmosferskih utjecaja na infrastrukturi (npr elektrostatsko pražnjenje). Nije potrebno značajno ulaganje u ovakvu mrežu jer se koristi postojeća izgrađena infrastruktura. Brzine dobivene ovakvom tehnologijom su u prosjeku 4 Mbit/s čime se omogućava samo osnovni pristup širokopojasnoj mreži i brzine u odlaznom smjeru su za red veličine manje.

VDSL (engl. *Very high bit rate DSL*) ostvaruje veće brzine u odnosu na ADSL postavljanjem novih pristupnih čvorova bliže korisniku s ciljem smanjenja petlje na manje od 1 km. Ova tehnologija se u praksi ne koristi sama nego se pristupni čvorovi povezuju svjetlovodima, a pristupni dio mreže ide po postojećoj paričnoj infrastrukturi. Unatoč tome što je dio mreže izveden optikom, susjedne parice koje idu prema korisnicima i dalje smetaju jedna drugoj pa se i ovdje nastavlja problem preslušavanja iz ADSL-a.

Ovaj problem je značajnije manji u odnosu na ADSL i uvođenjem vektorizirane VDSL tehnologije dodatno se smanjuje. Ostvarive brzine VDSL-om su od 50 Mbit/s do 100 Mbit/s uz mogućnosti simetričnih brzina u oba smjera.

Kabelske mreže primarno su izgrađene za distribuciju TV signala, a s vremenom su nadograđene za prijenos podataka za širokopojasne mreže. Ova nadogradnja povlači prijelaz na tzv. hibridnu mrežu u kojoj se dio mreže izvodi svjetlovodima (jezgreni dio mreže) dok dio ostaje kao koaksijalni kabel (pristupna mreža). DOCSIS standard 2.0 omogućava osnovni širokopojasni pristup dok noviji DOCSIS 3.0 standard omogućava brzi širokopojasni pristup. Brzine nisu simetrične, odlazne su najčešće duplo manje.

GPON (engl. *Gigabit Passive Optical Network*) je standard za pasivne FTTH (engl. *Fiber To The Home*) mreže u *točka – više točaka* topologiji. U ovakvoj mreži do pasivnog elementa mreže koji se zove razdjelnik (engl. *splitter*) dolazi manje svjetlosnih vlakana nego što ima korisnika, a od razdjelnika prema svakom korisniku ide po jedno vlakno. Ovakav način izvedbe mreže je pogodan zbog nižih troškova implementacije, dok zadržava mogućnost nadogradnje kroz vrijeme prelaskom na 10G-PON te WDM PON (engl. *Wavelength Division Multiplexing PON*). GPON podržava brzine između 30 i 70 Mbit/s u dolaznom smjeru te prosječno dvostruko manje u odlaznom smjeru. Najnovije napredne tehnologije, poput XGS-PON, omogućavaju i simetrične prijenose i do 10 Gbit/s.

FTTH P2P koristi *točka – točka* topologiju što znači da svakom korisniku ide barem jedno vlakno. U ovim mrežama se koristi aktivna oprema čime su ostvarive brzine ovisne o njoj, a iznose tipično od nekoliko desetaka Mbit/s do 1 Gbit/s uz simetrični prijenos. Ovakva izvedba mreže skuplja je od GPON-a, ali razvojem aktivne opreme prosječne brzine rasti će iznad 1 Gbit/s čime su dugoročno gledano prikladno rješenje.

3G pokretna mreža koristi UMTS/HSPA (engl. *Universal Mobile Telecommunications System/High Speed Packet Access*) za ostvarivanje brzina najviše 20 do 30 Mbit/s u silaznom smjeru, dok uzlazni smjer je nekoliko puta manji. Nedostatak ove tehnologije kao i svih pokretnih bežičnih mreža je dijeljeni propusni pojas što znači da brzina veze i njezina kvaliteta opadaju povećanjem broja korisnika na području pokrivanja neke bazne postaje. Nedostatak mogućnosti osiguranja kvalitete usluge (QoS) kao zajamčene brzine za korisnika prisutna je u svim komercijalnim pokretnim bežičnim mrežama. Korištenjem 900 MHz frekvencijskog spektra povećava se pokrivenost područja i smanjuje problem propagacije signala u zatvorenim prostorima, dok problem dijeljenja kapaciteta a time i opadanje brzine širokopojasnog pristupa za krajnjeg korisnika nije riješen.

4G predstavlja tehnološki i generacijski iskorak bežičnog širokopojasnog pristupa u kojem se koristeći napredne modulacijske postupke osigurava značajno veći propusni pojas u odnosu na 3G. Teoretske ostvarive brzine su do 300 Mbit/s dok su u praksi manje čime se ostvaruje brzi širokopojasni pristup. U budućnosti, korištenjem 800 MHz frekvencijskog spektra oslobođenog napuštanjem analogne televizije (digitalna dividenda), značajno se povećava pokrivenost područja i smanjuje problem propagacije signala u zatvorenim prostorima. Kao i u slučaju 3G pokretnih bežičnih mreža, korisnicima 4G mreža zbog fizikalnih ograničenja zračnog sučelja i dijeljenja propusnog pojasa nisu omogućene zajamčene brzine širokopojasnog pristupa internetu, u slučaju više korisnika na području pokrivanja neke bazne postaje.

5G mreža u osnovi radi kao i dosadašnje mreže pokretnih komunikacija (2G, 3G ili 4G) – bazna postaja odašilje radiofrekvencijski signal i komunicira s mobilnim uređajem. Frekvencijski pojasevi koji će se primarno upotrebljavati za 5G tehnologiju su 700 MHz i 3,6 GHz te u kasnijoj fazi 26 GHz. U budućnosti će se i dio pojaseva koji se danas koriste za 2G, 3G i 4G koristiti za 5G, kao i dodatni novi frekvencijski pojasevi. S obzirom na

očekivane velike brzine prijenosa podataka i veliki kapacitet 5G mreža, broj baznih postaja će se povećati, pogotovo novopostavljenih tzv. malih ćelija (engl. small cells) koje će pokrivati područja koja nisu dostatno pokrivena osnovnim baznim postajama. Također, iz istog razloga će se bazne postaje međusobno morati povezati agregacijskim mrežama velike propusnosti (kapaciteta) i niske latencije, što će se u najvećem broju slučajeva ostvarivati izgradnjom svjetlovodne mreže. Frekvencijski pojas 700 MHz (694-790 MHz) će se prvenstveno koristiti za što veće geografsko pokrivanje područja u ruralnim i udaljenim sredinama. Pojas 3,6 GHz (3,4-3,8 GHz) će se većinom upotrebljavati za ostvarivanje što većeg kapaciteta u urbanim sredinama. Pojas 26 GHz (24,25-27,5 GHz) će se u početku koristiti za nepokretni bežični pristup (engl. Fixed Wireless Access) velikog kapaciteta.

WiMAX (engl. *Worldwide Interoperability for Microwave Access*) je bežična tehnologija po tehničkim mogućnostima usporediva s 3G mrežama. Po brzinama ovakva tehnologija omogućava osnovni širokopojasni pristup. Veći razvoj nikad nije zaživjela zbog toga što su se operatori odlučili za razvoj 3G, odnosno 4G mreža.

Satelitski pristup koristi geostacionarne satelite za komunikaciju. Ovakav pristup je jednostavan za ostvariti u područjima u kojima niti jedna ranije navedena tehnologija nije pogodna za izvedbu, tj. u iznimnim slučajevima. Cijela infrastruktura se sastoji od primopredajne antene kod krajnjeg korisnika. Brzine se kreću oko 10 Mbit/s u silaznom smjeru čime se ostvaruje osnovni širokopojasni pristup.

8.1.2. Kategorizacija širokopojasnih tehnologija prema brzini pristupa

Pristup ostvaren širokopojasnim tehnologijama dijeli se na tri skupine:

- osnovni pristup,
- brzi pristup i
- ultrabrzi pristup.

Osnovni pristup ima najveću brzinu do 30 Mbit/s, brzi pristup je između 30 Mbit/s i 100 Mbit/s te ultrabrzi pristup s podržanim brzinama iznad 100 Mbit/s. Iako osnovni pristup podrazumijeva brzine do 30 Mbit/s, točniji opis je od 2 Mbit/s do 30 Mbit/s jer se brzine manje od 2 Mbit/s ne smatraju širokopojasnim pristupom. Navedene brzine odnose se na brzine u dolaznom smjeru za nepokretne tehnologije, odnosno u silaznom smjeru za bežične tehnologije.

Brzi i ultrabrzi pristup podržavaju samo pristupne mreže sljedeće generacije (engl. *Next Generation Access network* – NGA). Kategorizacija brzina ne ovisi o tehnologiji kojom se pristupna brzina ostvaruje.

U tehnologije osnovnog pristupa ubrajaju se:

- ADSL,
- pokretne mreže 3. generacije (3G, UMTS/HSPA),
- satelitski pristup,
- kabelska mreža (DOCSIS 2.0 standard) i
- WiMAX.

NGA mrežama pripadaju sljedeće tehnologije:

- VDSL,
- kabelska mreža (minimalno DOCSIS 3.0),
- FTTx mreže (FTTH, FTTC, FTTB),
- pokretne mreže 4. generacije (4G ili LTE) i
- pokretne mreže 5. generacije (5G).

8.1.3. Infrastrukturni zahtjevi širokopojasnih tehnologija

Razmatrane širokopojasne tehnologije namijenjene su radu putem kabelskog pristupa (optičkog ili bakrenog medija) i putem radiofrekvencijskog spektra za bežične tehnologije.

Kabelske tehnologije bitno su zahtjevnije u pogledu potrebe za infrastrukturnim objektima i potrebni su im sljedeći objekti:

- Kabelska kanalizacija (podzemna mreža cijevi i zdenaca za razvod kabela),
- Nadzemna mreža – nadzemnu mrežu stupova o koje su ovješeni kabele (svjetlovodni, bakreni); Nadzemnu mrežu, prema propisima prostornog uređenja, u pravilu je dozvoljeno graditi u ruralnim područjima zbog smanjenja troškova izgradnje,
- Kabineti – vanjski objekti ograničenih dimenzija koji se smještaju uz glavne trase kabelske mreže, a služe za smještaj pasivnih razdjelnika i aktivna oprema (ovisno o potrebama),
- Lokalni čvor – infrastrukturni objekt u kojem je smješteno sučelje između pristupne i agregacijske mreže. Koristi se i za smještaj pasivnih razdjelnika i aktivne oprema za agregaciju prometa iz pristupne mreže i usmjeravanje prometa prema agregacijskoj mreži. Zbog većih prostornih zahtjeva, uobičajeno je smješten u posebno uređenim i odvojenim prostorima unutar postojećih ili u zasebnim građevinama.

Bežične tehnologije puno su skromnije s obzirom na zahtjeve na infrastrukturne objekte i zahtijevaju samo:

- Antenski stup – služi za smještaj vanjskih jedinica bazne stanice no obično je i ostatak postrojenja bazne stanice smješten uz lokaciju antenskog stupa.

Navedeni infrastrukturni zahtjevi imaju za posljedicu zahtjeve vezane uz prostorno uređenje i građevinsku regulativu. Dodatno, korištenje bežičnih tehnologija zahtijeva dozvole za korištenje RF (radiofrekvencijskog) spektra.

Pregled zahtjeva na infrastrukturu i relevantne dozvole u ovisnosti o tehnologiji prikazan je u tablici u nastavku:

Tehnologija	Medij pristupne mreže	Infrastrukturni potrebni objekti	Regulatorne dozvole	Dozvole iz domene prostornog uređenja i gradnje
ADSL (DSL)	bakrene parice	kabelska kanalizacija i/ili nadzemna mreža, prostor lokalnog čvora	-	potrebne za sve nove objekte
VDSL (FTTC)	bakrene parice (u završnom segmentu), svjetlovodna vlakna (u dovodu)	kabelska kanalizacija i/ili nadzemna mreža, (ulični) kabineti, prostor lokalnog čvora	-	potrebne za sve nove objekte
GPON (FTTH P2MP)	svjetlovodna vlakna	kabelska kanalizacija i/ili nadzemna mreža, prostor distribucijskog čvora, prostor lokalnog čvora	-	potrebne za sve nove objekte
FTTH P2P	svjetlovodna vlakna	kabelska kanalizacija i/ili nadzemna mreža, prostor distribucijskog čvora, prostor lokalnog čvora	-	potrebne za sve nove objekte
Kabelski pristup (DOCSIS, HFC)	koaksijalni kablovi, svjetlovodna vlakna	kabelska kanalizacija i/ili nadzemna mreža, prostor HFC čvora	-	potrebne za sve nove objekte
UMTS/HSPA (3G)	radiofrekvencijski spektar	antenski stupovi	dozvola za uporabu radiofrekv. spektra	nisu potrebne kod postavljanja na postojeće građevine (tipski projekti)
LTE (4G) i 5G	radiofrekvencijski spektar	antenski stupovi	dozvola za uporabu radiofrekv. spektra	nisu potrebne kod postavljanja na postojeće građevine (tipski projekti)
WiMAX	radiofrekvencijski spektar	antenski stupovi	dozvola za uporabu radiofrekv. spektra	nisu potrebne kod postavljanja na postojeće građevine (tipski projekti)
Satelitski pristup	radiofrekvencijski spektar	korisnička antena ¹	dozvola za uporabu radiofrekv. spektra	nisu potrebne

Tablica 31: Pregled zahtjeva na infrastrukturu i relevantne dozvole u ovisnosti o tehnologiji

8.1.4. Tržišni razvoj tehnologija

Pregled zastupljenosti tehnologija i očekivanja za buduće razdoblje prikazan je u slijedećoj tablici:

Tehnologija	Podrška proizvođača opreme	Zastupljenost na razini EU	Očekivana zastupljenost u EU u razdoblju od 5 god.
ADSL (DSL)	velika	izuzetno velika	opadajuća (zbog supstitucije s bržim tehnologijama - VDSL i FTTH)
VDSL (FTTC)	velika	u porastu	srednja
GPON (FTTH P2MP)	velika	u porastu	srednja
FTTH P2P	velika	u porastu	srednja
Kabelski pristup (DOCSIS, HFC)	srednja	ograničena (na postojeće kabelske mreže, nova izgradnja nije izgledna)	ograničena (na postojeće kabelske mreže, nova izgradnja nije izgledna)
UMTS/HSPA (3G)	velika	velika (u urbanim i suburbanim područjima)	opadajuća (zbog migracije na LTE/4G)
LTE (4G) i 5G	velika	u porastu	u porastu/srednja (ovisno o brzini migracije i supstitucije 3G mreža, te porastu raspoložive FTTH infrastrukture koja je potrebna naročito za 5G)
WiMAX	srednja	ograničena (na tržišne niše - prostore bez adekvatne postojeće nepokretne infrastrukture)	ograničena (na tržišne niše - prostore bez adekvatne postojeće nepokretne infrastrukture)
Satelitski pristup	ograničena (vezanost pružatelja usluga i proizvođača opreme)	ograničena (na vrlo rijetko naseljena i teško dostupna područja)	ograničena (na vrlo rijetko naseljena i teško dostupna područja)

Tablica 32: Pregled zastupljenosti tehnologija i očekivanja za buduće razdoblje

Kabelski pristup (DOCSIS, HFC). Trenutno na razmatranom području ne postoji kabelski pristup (DOCSIS, HFC) pa se navedena tehnologije neće razmatrati. Kako postavljanje mreže koaksijalnih kabela nije ništa jeftinije od postavljanja optičkih mreža (PON ili P2P), nema relevantnog razloga za daljnje razmatranje ove tehnološke opcije na područjima gdje trenutno nema kabelskih operatora. Uz isti trošak postavljanja, optičke mreže predstavljaju infrastrukturu koja dugoročno podržava rastuće prometne zahtjeve.

ADSL je tehnologija koja omogućuje isključivo osnovni širokopojasni pristup i to izrazito asimetričnim brzinama. Osim malih brzina u downstreamu veliki je problem što su brzine u upstreamu deset puta niže. Dodatni problem je osjetljivost na šum i smetnje koja raste povećanjem postotka korištenja usluge. Zbog svega navedenoga, u budućnosti se očekuje opadanje zastupljenosti ove tehnologije u pristupnim mrežama i konačno odumiranje.

Satelitski pristup ima loše osobine u smislu očekivanog tržišnog razvoja, podrška proizvođača opreme je ograničena, a uz visoku cijenu problematične su i ostvarive brzine prijenosa te se neće dalje razmatrati u Planu.

Za realizaciju brzog pristupa mogu se razmatrati sljedeće pristupne tehnologije:

- FTTH P2P,
- GPON,
- 10G-PON,
- WDM PON,
- XGS-PON,
- VDSL i
- bežične mreže (5G, LTE/4G, WiMax).

FTTH P2P – infrastrukturno najzahtjevnija tehnologija istovremeno predstavlja superiorno rješenje koje omogućuje simetrične brzine za buduće zahtjeve na brzine veće za red veličine. Na jednom izgrađenoj P2P infrastrukturi, podizanje brzina vrlo se lako implementira bez potrebe za ikakvim zahvatima u infrastrukturu ugrađenu u objekte i javne prostore (ulice, stupove, lokacije telekomunikacijskih čvorova). Održavanje infrastrukture je relativno jednostavno. Omogućuje brzine preko 100 Mbit/s i zadovoljava sve zahtjeve iz DAE.

FTTH P2MP (GPON, 10G-PON, WDM PON, XGS-PON) - tehnologija bazirana na optičkim kablama u kojoj se pristupni kapaciteti dijele među korisnicima. Omogućuje zahtjevane brzine za brzi pristup, ali i ultrabrz pristup uz sve prednosti koje optika nosi. Ipak, po prirodi je ta tehnologija nesimetrična (osim XGS-PON) što u budućnosti rezultirati potrebom za dodatnim ulaganjima u modernizaciju infrastrukture (i veće troškove). Operativno održavanje je kompleksno (osobito u području mjerenja gdje zahtjeva skuplju opremu i višu razinu znanja kod tehničkog osoblja).

VDSL – omogućuje brzi pristup, ali ne i ultrabrz pristup. Primjenom VDSL-a neće biti moguće ostvariti cilj DAE od 50% korisnika ultrabrzog pristupa. Dodatno, očekivane brzine praktično je moguće postići samo na kratkim pretplatničkim petljama (definiranim kao kraćim od 1.000 m) i to na udaljenostima osjetno kraćim od najduljih petlji u toj kategoriji (primjerice 300m) pa je kod implementacije VDSL-a potrebno uvesti veći broj novih pristupnih čvorova. Kada se ova svojstva tehnologije preslikaju na niske gustoće

naseljenosti u ruralnom području, jasno je da bi zahtjevani broj čvorova bio velik, a pokrivanje kućanstava iz prosječnog čvora krajnje neefikasno. Cijena održavanja postojeće parične mreže te potreba za izgradnjom optičkih ruta (FTTC) i čvorova neki su od protuargumenata za korištenje ove tehnologije.

Bežične pokretne mreže (4G, LTE) – iako relativno brzo rješenje za implementaciju, spadaju u kategoriju mreža u kojima korisnici međusobno dijele pristupni kapacitet. Kvaliteta, a samim time i brzina širokopojsnog pristupa internetu u bežičnim mrežama može uvelike varirati ovisno o:

- gustoći korisnika (koja može sezonski varirati),
- gustoći baznih postaja,
- konfiguraciji terena na području pokrivanja,
- dostupnoj širokopojsnoj (optičkoj) infrastrukturi za spajanje nepokretne postaje na mrežu (engl. „*backhauling*“).

Isključiva primjena bežičnih tehnologija ne omogućuje ostvarenje cilja DAE od 50% korisnika ultrabrzog pristupa.

Bežične nepokretne mreže (WiMax) – uslijed vrlo ograničene razine podrške i ograničenih ulaganja u daljnji razvoj od strane proizvođača komunikacijskih mreža i terminalnih uređaja WiMax tehnologije, ova tehnologija nije prikladna za širokopojsni pristup internetu i neće biti razmatrana kao moguća tehnološka opcija u Planu.

8.2. Iskorištavanje postojeće infrastrukture

Prilikom izgradnje širokopojasne infrastrukture izuzetno je važno maksimalno iskoristiti postojeće resurse koji su adekvatni za zadovoljavanje potreba, ovisno o odabranoj tehnologiji. Pojedina tehnologija ima svoje specifične zahtjeve na infrastrukturne objekte, no ukratko, kod kabelskih mreža važno je koristiti kabelsku kanalizaciju i/ili mrežu nadzemnih stupova. Kod implementacije bežičnih tehnologija koriste se postojeći antenski stupovi za postavljanje novih baznih stanica.

Ovisno o pojedinoj tehnologiji, u tablici se nalazi detaljan prikaz mogućnosti korištenja postojećih infrastrukturnih objekata.

Tehnologija	Postojeći infrastrukturni objekti koje je moguće iskoristiti
ADSL (DSL)	-
VDSL (FTTC)	kabelska kanalizacija i nadzemna mreža stupova (za dovod pristupne mreže (<i>feeder</i>))
GPON (FTTH P2MP)	kabelska kanalizacija i nadzemna mreža stupova (za razvod pristupne mreže); prostori u postojećim građevinama (za smještaj distribucijskih čvorova)
FTTH P2P	kabelska kanalizacija i nadzemna mreža stupova (za razvod pristupne mreže); prostori u postojećim građevinama (za smještaj distribucijskih čvorova)
UMTS/HSPA (3G)	antenski stupovi (za nove bazne stanice)
LTE (4G)	antenski stupovi (za nove bazne stanice)
WiMAX	antenski stupovi (za nove bazne stanice)
Satelitski pristup	-

Tablica 33: Mogućnosti korištenja postojećih infrastrukturnih objekata

Dakle, infrastrukturni objekti koje je moguće iskoristiti prilikom izgradnje novih širokopojsnih mreža su:

- kabelaška kanalizacija - mreža podzemnih kanala i zdenaca,
- nadzemna mreža stupova za vođenje kablova,
- antenski stupovi u bežičnim mrežama i 1
- svi ostali zatvoreni prostori koji mogu poslužiti kao lokalni čvorovi novoizgrađenih mreža.

Kabelaška kanalizacija i nadzemna mreža stupova

Značajni dio mreže kabelaške kanalizacije u Hrvatskoj, a koji se odnosi na pristupni dio mreže, izgrađen je za potrebe razvoda pristupne mreže bakrenih parica u većim naseljima. Izuzev u najvećim hrvatskim naseljima, kabelaška kanalizacija u pristupnim mrežama u pravilu nije izvedena u svim segmentima pristupnih mreža te su dijelovi pristupnih mreža bakrenih parica vođeni po nadzemnoj mreži stupova. U manjim naseljima, odnosno ruralnim predjelima, razvod bakrene pristupne mreže isključivo je izveden putem **nadzemne mreže**.

Korištenja postojeće kabelaške kanalizacije i nadzemne infrastrukture može smanjiti troškove izgradnje širokopojsnih mreža u iznosu od preko 50% pa je stoga važno analizirati potencijale korištenja postojeće infrastrukture, vodedi računa o:

- Prostornoj pokrivenosti, stanju i slobodnim kapacitetima infrastrukture
- Formalno-pravne mogućnosti korištenja infrastrukture

Antenski stupovi u bežičnim mrežama

Antenski stupovi u ruralnim područjima najčešće su izvedeni kao samostojeći objekti, a pri korištenju postojećih stupova za implementaciju novih mreža, treba provjeriti nosivost stupova i trenutnu zauzetost.

Zatvoreni prostori za smještaj lokalnog čvora

Lokalni čvor u mrežnom smislu je točka iz koje se grana razvod pristupne mreže (npr. svjetlovodna vlakna do svakog potencijalnog korisnika). U smjeru prema centru, ovdje se nalazi i sučelje prema agregacijskoj mreži. Oprema lokalnog čvora treba biti smještena u zatvorenoj prostoriji, s odgovarajućim uvjetima (napajanje, klimatizacija). Poželjno je čvorove smjestiti u prostore postojećih građevina, po mogućnosti u javnom vlasništvu, radi izbjegavanja izgradnje novih građevina ili plaćanja najma i time optimiziranja troškova projekta. Iskorištavanje postojećih infrastrukturnih lokacija koje mogu odgovarati potrebama smještaja lokalnog čvora eventualnih privatnih partnera u projektu opravdano je samo ako odabrani investicijski model uključuje sudjelovanje privatnog partnera. Kao u praksi najizglednije slučajeve iskorištenja postojeće infrastrukture treba uzeti u obzir implementaciju FTTH mreža, kod koje će biti moguće iskoristiti postojeću mrežu nadzemnih stupova za polaganje svjetlovodnih kablova te implementaciju bežičnih tehnologija kod kojih lokacije postojećih antenskih stupova mogu biti iskorištene za postavljanje novih baznih stanica (neovisno o bežičnim tehnologijama koje su prethodno implementirane na istim antenskim stupovima).

8.3 Planirani infrastrukturni projekti na području obuhvata projekta

Sve infrastrukturne radove koji slijede kao realizacija PRŠI potrebno je maksimalno uskladiti s planiranim infrastrukturnim radovima izgradnje ili rekonstrukcija u područjima:

- Cestogradnje
- Vodoopskrbe i odvodnje
- Energetskih sustava distribucijske mreže
- Plinoopskrbe
- Gospodarskih zona
- Ostalih telekomunikacijskih infrastrukturnih radova

Na taj način moguće je ostvariti značajne uštede u investicijski najintenzivnijem dijelu projekta, a koji se odnosi na iskope trasa kabela.

Konkretne projekte kroz koje su mogući sinergijski efekti ušteta potrebno je identificirati tijekom javne rasprave.

Neki od do sada identificiranih infrastrukturnih projekata uključuju:

Infrastrukturne projekte sustava odvodnje i pročišćavanja vode, te vodoopskrbnih sustava čija se izgradnja planira su:

NP će uputiti upit vezano za podatke o gore navedenim infrastrukturnim projektima tijekom provedbe javne rasprave.

Planirane infrastrukturne radove izgradnje ili rekonstrukcija cesta:

NP će uputiti upit vezano za podatke o gore navedenim infrastrukturnim projektima tijekom provedbe javne rasprave.

Ostali infrastrukturni projekti (gospodarske zone, plinoopskrba):

NP će uputiti upit vezano za podatke o gore navedenim infrastrukturnim projektima tijekom provedbe javne rasprave.

9. Odabir investicijskog modela

Prema ONP-u predviđena su tri investicijska modela s obzirom na investicijske udjele tijela javnih vlasti (države ili JLS-ova) te raspodjelu odgovornosti za projektiranje i izgradnju mreže, kasniji operativni rad i održavanje mreže. To su privatni DBO (Model A), javni DBO (Model B) te kombinirano javno-privatni model (Model C).

Iz analiza stanja postojeće širokopojasne infrastrukture i usluga koje nude operatori na promatranom području jasno proizlazi da se radi o području tržišnog neuspjeha. Stoga sva tri investicijska modela pretpostavljaju korištenje državnih potpora kao jednog od izvora financiranja projekta s obzirom da se radi o području tržišnog neuspjeha.

Prema ONP-u, kod izbora najpovoljnijeg od tri predviđena modela javni partner treba odabrati onaj model koji uz najmanja moguća javna ulaganja osigurava najpovoljnije rezultate u smislu gradnje i upravljanja širokopojasne infrastrukture, a istovremeno osigurava minimalnu moguću distorziju tržišta.

Jedan od ciljeva javne rasprave na temu predmetnog Nacrta plana razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa upravo je prikupljanje ulaznih informacija zainteresiranih dionika koji uključuju i potencijalne privatne partnere – operatore.

Uz osvrt na financijske aspekte, u nastavku su predviđeni modeli analizirani uzevši u obzir i postojeće stanje infrastrukture na obuhvaćenom području.

9.1. Izvori financiranja

Izvore financiranja u projektima poticane izgradnje širokopojasne infrastrukture, moguće je podijeliti u tri osnovne skupine:

Javna sredstva – obuhvaćaju sva proračunska sredstva na nacionalnoj razini, razini regionalne (područne) samouprave (županije) te lokalnoj razini (gradovi i općine), kao i sva sredstva koja su investirana od strane tvrtki u javnom vlasništvu. Javnim sredstvima smatraju se i sredstva iz EU strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi).

Privatna sredstva – obuhvaćaju sredstva privatnih operatora na tržištu elektroničkih komunikacija te, eventualno, sredstva krajnjih korisnika koji mogu biti uključeni u sufinanciranje izgradnje širokopojasne infrastrukture (uobičajeno krajnjih segmenata pristupne mreže na manjim područjima).

Sredstva institucionalnih investitora – institucionalnim investitorima smatraju se banke te razni oblici investicijskih fondova, uključujući i socijalne i mirovinske fondove. Budući da je njihov primarni interes ostvarenje ekonomske dobiti, institucionalni investitori pojavljuju se kao suinvestitori projekata izgradnje širokopojasne infrastrukture samo u najgušće naseljenim područjima (u pravilu crna područja) u kojima postoje održivi poslovni modeli. Banke mogu općenito biti uključene u projekte kao kreditori proračuna, iz kojih se osiguravaju javna sredstva potrebna za izvođenje projekata.

Glavni izvor financiranja u fazi provedbe projekta predstavljat će sredstva strukturnih fondova EU koji će biti dodijeljeni kao državna potpora, a alocirani su u sklopu prioritetne osi 2, specifičnog cilja 2a1 *Razvoj infrastrukture širokopojasne mreže sljedeće generacije*

u područjima bez infrastrukture širokopojasne mreže sljedeće generacije i bez dovoljno komercijalnog interesa, za maksimalno povećanje socijalne i ekonomske dobrobiti Operativnog programa konkurentnost i kohezija. Najveći dozvoljeni udio sufinanciranja sredstvima iz strukturnih fondova EU iznosi 85%.

Prema ONP-u predviđena su tri moguća investicijska modela s obzirom na investicijske udjele tijela javnih vlasti (države ili JLS-ova), odgovornosti za projektiranje i izgradnju mreže te kasniji operativni rad i održavanje mreže. Uz državne potpore, preostali izvori financiranja u fazi realizacije ovise o odabranom investicijskom modelu.

Uz okvirni pregled pojmova i pravila vezanih za dodjelu državne potpore u nastavku je dan pregled mogućih izvora financiranja u ovisnosti o odabranom investicijskom modelu. Detaljna analiza financijskih aspekata investicijskih modela iznesena je u sedmom poglavlju.

Uz navedene izvore financiranja glavnog projekta, trošak pripreme projektne dokumentacije sukladno ONP-u (studija izvedivosti i plan razvoja širokopojasne infrastrukture) je u potpunosti financiran javnim sredstvima, odnosno iz proračuna Grada Cresa i Grada Malog Lošinja.

9.1.1. Državne potpore

Dodjela državnih potpora uređena je pravilima na razini EU. Unutar ONP-a dan je okvirni pregled i objašnjenje temeljnih pojmova vezanih za dodjelu državnih potpora. Isti su ukratko navedeni i u nastavku:

Financijska isplativost projekata koji obuhvaćaju izgradnju i pružanje usluga putem telekomunikacijskih mreža uobičajeno se analizira u referentnom vremenskom razdoblju (između 7 i 10 godina) pri čemu financijski isplativi projekti ostvaruju dobit najkasnije na kraju navedenog referentnog razdoblja. Suprotno tome, projekti koji ne mogu ostvariti dobit u referentnom razdoblju, smatraju se financijski neisplativim. Neisplativost utječe na odluku operatera da ne ulažu u izgradnju infrastrukture što za posljedicu ima negativan ekonomski učinak na društvo u cjelini jer krajnji korisnici nemaju mogućnost pristupa do NGA širokopojasnih priključaka. Opisana situacija predstavlja tržišni neuspjeh širokopojasne infrastrukture. U tom slučaju državne potpore (stimuliranje ponude) su opravdane, uz naglašavanje potrebe zadovoljenja kriterija poticajnog učinka kojeg one trebaju imati (ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu se ne bi dogodila bez potpora), kao i ograničavanja negativnog učinka istih (ublažavanje poremećaja kompetitivnosti tržišta do kojih može doći zbog provođenja mjera potpora).

Financijska održivost projekta podrazumijeva situaciju u kojoj je ostvarenim prihodima iz projekta, odnosno od pruženih usluga na širokopojasnoj mreži, moguće pokriti sve operativne troškove vezane uz rad i održavanje mreže u dužem vremenskom razdoblju rada mreže. Financijski neisplativi projekti, sufinancirani sredstvima državnih potpora unutar Okvirnog programa, moraju biti financijski održivi u dugoročnom razdoblju. Dugoročna održivost neophodna je kako naknadni troškovi održavanja izgrađene mreže koji ne bi bili pokriveni ostvarenim prihodima ne bi predstavljali opterećenje za nositelje projekata što bi u konačnici moglo ugroziti operativnost izgrađenih širokopojasnih mreža, odnosno u širem smislu ugroziti i dostizanje zadanih ciljeva ONP-a.

Udio potpore označava udio javnih sredstava koja su kao državne potpore uložena u projekt, u odnosu na ukupni iznos ulaganja. Prema pravilima dodjele državnih potpora, udio potpore u pojedinom projektu dozvoljen je najviše u iznosu **financijskog jaza** – odnosno samo do one razine sufinanciranja ukupnog ulaganja koja je potrebna da bi projekt bio financijski isplativ, odnosno financijski održiv.

Pri tome se **udιο sufinanciranja** kao pojam odnosi na onaj udio državnih potpora koji dolazi iz sredstava fondova EU-a. Preostali financijski udio javnih sredstava koji dolazi iz javnih sredstava koje osigurava država članica EU-a i/ili tijela regionalne ili lokalne samouprave (županije, JLS-ovi) se uobičajeno označava pojmom **nacionalni udio sufinanciranja**. Najveći dozvoljeni udio sufinanciranja iz strukturnih fondova EU-a iznosi 85% dok se ostatak sredstava mora osigurati iz drugih financijskih izvora.

Ukratko, financijski neisplative projekte dozvoljeno je sufinancirati putem potpora do iznosa financijskog jaza, ali uz uvjet da je projekt u svojoj operativnoj fazi financijski održiv.

9.2. Model A – Privatni DBO model

Model privatnog planiranja, izgradnje i upravljanja (eng. *private design, build and operate* – DBO, u nastavku: privatni DBO model) podrazumijeva da određeni privatni operator ima pravo i obvezu projektiranja i izgradnje širokopojasne infrastrukture na ciljanim područjima sredstvima državnih potpora. Sredstva državnih potpora u pravilu nikad ne pokrivaju puni iznos potrebnih investicija te privatni operator sudjeluje u investiciji djelomično s vlastitim sredstvima. Osiguranje vlastitih sredstava u potpunosti je odgovornost privatnog operatora, a razina sufinanciranja operatora bit će određena u fazi pred-odabira¹².

Isplativost ulaganja iz perspektive NP-a bit će indicirana kroz traženi iznos potpora od strane odabranog operatora, nakon provedbe postupka javne nabave. U postupku pred-odabira, ponude će se operatora vrednuju se, između ostalog, i prema kriterijima traženog apsolutnog iznosa potpora te apsolutnog iznosa vlastitih sredstava koje je operator spreman uložiti u izgradnju mreže. Time je rizik procjene potražnje na tržištu, kao i proračun isplativosti ulaganja u slučaju ovog investicijskog modela u konačnici prepušten operatorima koji će se natjecati u postupku pred-odabira.

Ovakav pristup smanjuje administrativne zahtjeve nositeljima projekta (NP), te je posebno interesantan u slučaju manjih i slabije naseljenih jedinica lokalne samouprave koja su ograničena dostupnim resursima, kapacitetom i iskustvom potrebnim za projektiranje, izgradnju i održavanje mreže.

¹² <https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/javni-poziv-za-iskaz-interesa-za-sudjelovanje-u-postupku-pred-odabira-na-temelju-odobrenih-planova-razvoja-sirokopojasne-infrastrukture-a-vezano-za-odabir-prihvatljivih-prijavitelja-te-ispunjavanje-k/>

Preostali iznos javnih sredstava ovisit će o postignutoj razini sufinanciranja od strane privatnog operatora i iz ESI fondova. Mogući izvori financiranja za preostali dio javnih sredstava su:

- sredstva iz nacionalnog, županijskog i/ili gradskog/općinskog proračuna,
- sredstva institucionalnih investitora, primarno kao kreditori proračuna.

Primarno, ova mogućnost se odnosi na subvencionirani kredit Hrvatske banke za obnovu i razvitak. Bitno je uzeti u obzir da subvencionirani krediti HBOR-a također unutar sebe nose komponentu državne potpore koja se mora uzeti u obzir prilikom izračuna maksimalnog dozvoljenog intenziteta državne potpore za širokopojasnu infrastrukturu.

Sekundarno, ova mogućnost se odnosi na komercijalni kredit poslovne banke. S obzirom na ograničene proračune i moguće kolaterale nositelja projekta, upitan je maksimalni iznos kredita. S obzirom na nepostojanje programa jamstava koji bi omogućili izdavanje namjenskog komercijalnog kredita za svrhe izgradnje širokopojasne infrastrukture, vjerojatnost realizacije kredita po prihvatljivim uvjetima u potrebnom iznosu je upitna.

Dodatno, pošto operativne procedure sufinanciranja iz ESI fondova ne dozvoljavaju isplatu nepovratnih sredstava prije nastanka prihvatljivih izdataka, potrebno je osigurati i potrebna sredstva za pokrivanje svih troškova projekta do trenutka isplate nepovratnih sredstava iz ESI fondova, te tako zatvoriti financijsku konstrukciju projekta. U slučaju investicijskog modela A, odgovornost za premošćivanje financiranja bit će na privatnom operatoru.

9.2.1. Model A – tehnološke opcije u promatranom području

Prema ONP-u, najprikladnije tehnologije za primjenu modela A su:

- Satelitski pristup,
- UMTS/HSPA (3G),
- LTE (4G),
- WiMAX,
- ADSL (DSL),
- Kabelski pristup (DOCSIS, HFC),
- VDSL (FTTC),
- FTTH.

Zbog načela tehnološke neutralnosti moguć je odabir i ostalih tehnologija.

9.3. Model B – Javni DBO model

Model javnog planiranja, izgradnje i upravljanja (u nastavku: javni DBO model) pretpostavlja da su svi poslovi vezani uz projektiranje, izgradnju i upravljanje širokopojasnom infrastrukturom u ovom modelu vođeni od strane nositelja projekta odnosno tijela javne vlasti (JLS-ova, odnosno komunalnih ili drugih tvrtki u vlasništvu JLS-ova). JLS-ovi u pravilu nisu uključeni u pružanje usluga krajnjim korisnicima već se kapaciteti infrastrukture izgrađene po modelu javnog DBO-a iznajmljuju na

veleprodajnom tržištu svim ostalim operatorima koji su onda pružatelji usluga krajnjim korisnicima.

U slučaju primjene javnog DBO modela, cjelokupni projekt financira se javnim sredstvima. U tom slučaju, uz sredstva iz fondova EU-a, Gradovi Cres i Mali Lošinj morat će osigurati i preostala sredstva potrebna za pokrivanje ulaganja što obuhvaća i razdoblje međufinanciranja (između početka projekta i isplate bespovratnih sredstava iz fondova EU).

Mogući financijski izvori za pokrivanje preostalih troškova projekta su:

- Središnji proračun,
- Proračun Primorsko-goranske županije,
- Proračun Grada Cresa,
- Proračun Grada Malog Lošinja
- Institucionalni ulagači (EIB, EBRD, Svjetska banka)
- Kredit HBOR-a ili drugih supranacionalnih kreditnih institucija
- Direktna investicija u kapital investicijskog fonda ili fonda rizičnog kapitala
- Investicijski kredit u poslovnoj banci

9.3.1. Model B – tehnološke opcije u promatranom području

Model B osobito je prikladan kod izgradnje novih FTTH mreža, uključujući i izgradnju infrastrukture kableske kanalizacije i/ili nadzemnih stupova za razvod svjetlovodnih kablova (pri čemu potonji mogu biti iskorišteni kao postojeća infrastruktura, ukoliko su dostupni NP-ovima i posjeduju dostatne slobodne kapacitete).

Premda je tehnologija FTTH, a time implicitno i model B, primarno preporučeno za područja srednjih i većih gradova, ONP ne isključuje i mogućnost primjene i u slučaju slabije naseljenih područja kao što je i promatrano područje.

9.4. Model C – Kombinirani javno-privatni model

Kombinirani javno-privatni model je skupni naziv za sve investicijske modele koji uključuju podjelu odgovornosti za izgradnju i/ili upravljanje širokopojasnom infrastrukturom između tijela javne vlasti (JLS-ova) i privatnih partnera (operatora). Unutar ovog modela postoji veći broj praktičnih načina provedbe projekata, uključujući javno-privatno partnerstvo – JPP te koncesiju.

Uzevši u obzir navedeno, mogući izvori financiranja uz državne potpore su kao i u slučaju Javnog DBO modela, osim što će ukupno opterećenje za Nositelja projekta biti manje.

Prema ONP-u, analiza isplativosti ulaganja u modelu C vezana je prvenstveno uz odluku o ulasku u JPP, kao model ulaganja, naspram modela javnog ulaganja koji je obuhvaćen investicijskim modelom B. Formalni koraci pripreme projekta po modelu JPP-a propisani su općim pravilima JPP-a specificiranim unutar referentnog zakonodavnog okvira Zakona o javno-privatnom partnerstvu (dalje u tekstu: ZJPP), što obuhvaća i odobrenje pojedinačnog projekta od strane Agencije za javno privatno partnerstvo (dalje u tekstu: AJPP). Pri tome je veći dio potrebnih pripremnih analiza i proračuna u modelu C

zajednički s modelom B, odnosno u konačnici je odluka o ulasku u JPP vezana uz proračun koji ukazuje da je model JPP-a dugoročno financijski povoljnija opcija provedbe projekta od neposrednog javnog ulaganja kroz model B, što je izraženo kroz komparator troškova javnog sektora (PSC).

Nadalje, unutar ONP-a se JLS-ovim preporuča programa da kao javni partneri u JPP-u u modelu C, u svim slučajevima rizik raspoloživosti izgrađene mreže, te rizik potražnje prenesu na privatnog partnera jer preuzimanje rizika potražnje od strane javnog partnera može dugoročno rezultirati prevelikim financijskim obvezama za JLS-ove u slučaju slabije potražnje za uslugama.

9.5. Analiza investicijskih modela pomoću nefinancijskih kriterija

U tablici u nastavku prikazana je analiza investicijskih modela pomoću nefinancijskih kriterija. Vrijednošću svakog kriterija ocijenjen je utjecaj pojedinog investicijskog modela na izgradnju širokopojasne infrastrukture na projektnom području (svaki kriterij može poprimiti vrijednosti od 1 do 5, pri čemu vrijednost kriterija 5 znači da odabir dotičnog modela ima najveći mogući pozitivan utjecaj na izgradnju širokopojasne infrastrukture na projektnom području). Važnost kriterija za projekt širokopojasne infrastrukture na projektnom području određena je ponderima, a optimalni investicijski model je onaj koji ima najveći ukupni broj bodova.

Kriterij	Privatni DBO model			Javni DBO model			Javno- privatni model		
	Ponder	Vrijednost kriterija	Ukupno	Ponder	Vrijednost kriterija	Ukupno	Ponder	Vrijednost kriterija	Ukupno
Vrijednost ulaganja	0,05	4	0,2	0,05	4	0,2	0,05	4	0,2
Operativni prihodi i troškovi	0,05	4	0,2	0,05	4	0,2	0,05	4	0,2
Korištenje javnih sredstava	0,1	5	0,5	0,1	2	0,2	0,1	2	0,2
Optimalni prostorni obuhvat	0,05	3	0,15	0,05	3	0,15	0,05	3	0,15
Prikladnost s obzirom na skupine	0,1	3	0,3	0,1	3	0,3	0,1	3	0,3
Prijenos rizika na privatni sektor	0,1	5	0,5	0,1	1	0,1	0,1	4	0,4
Vlasništvo / kontrola nad	0,15	1	0,15	0,15	5	0,75	0,15	4	0,6
Korištenje postojeće infrastrukture	0,1	4	0,4	0,1	3	0,3	0,1	4	0,4
Brzina izgradnje mreže	0,05	4	0,2	0,05	4	0,2	0,05	4	0,2
Korištenje različitih tehnologija	0,05	4	0,2	0,05	2	0,1	0,05	3	0,15
Uvođenje inovacija	0,05	5	0,25	0,05	3	0,15	0,05	4	0,2
Društvene koristi	0,15	3	0,45	0,15	5	0,75	0,15	3	0,45
Ukupno	1		3,5	1		3,4	1		3,45

Tablica 34: Analiza investicijskih modela pomoću nefinancijskih kriterija

Iz ove analize može se zaključiti da postoji blaga prevaga u korist modela A i C, iako ne značajna. Što se tiče operativnih prihoda i troškova nema razlika između pojedinačnih investicijskih modela jer se smatra da će tržišni uvjeti biti pristupačni na isti način, bez obzira na vlasničku strukturu odnosno odabrani investicijski model. Razlika u operativnim troškovima može se pojaviti samo u slučaju da NP (ili privatni partner) ne raspolaže dostatnim vlastitim sredstvima te će ista pribaviti putem kredita poslovnih ili razvojnih banaka. U tom slučaju pojavljuje se i kamatni trošak.

9.6. Odabir investicijskog modela

Područja obuhvaćena ovim Planom razvoja područja su tržišnog neuspjeha jer do sada nije postojao dovoljan interes tržišnih operatora za izgradnjom NGA infrastrukture. Iz tog razloga je razvidno da je za dostizanje ciljeva DAE potrebno ulaganje javnih sredstava.

Kod izbora najpovoljnijeg od tri predviđena modela NP treba odabrati onaj model koji uz najmanja moguća javna ulaganja osigurava najpovoljnije rezultate u smislu gradnje i upravljanja širokopojasne infrastrukture, a istovremeno osigurava minimalnu moguću distorziju tržišta.

Predstojeća javna rasprava pokazat će da li postoji interes privatnih investitora (operatora) za investicijski model A odnosno za investicijski model C. Investicijski modela B razmotrit će se samo ako neće biti interesa privatnih investitora (operatora).

10. Specifikacija zahtijevane minimalne razine pruženih maloprodajnih usluga

Planom je predviđeno da se širokopojasnom mrežom upravlja isključivo po veleprodajnom poslovnom modelu i time omogući jednake uvjete pristupa mreži i pružanja usluga krajnjim korisnicima na maloprodajnom razini čime su osigurani uvjeti za maksimalnu kompetitivnost operatora, a time i dobrobit za krajnje korisnike usluga na maloprodajnom tržištu. Stoga su otvorenost mreže i tehnološka neutralnost značajni kako bi se omogućio rad svim zainteresiranim operatorima. Jasno da ovaj pristup moraju pratiti i veleprodajne cijene koje omogućuju ponudu maloprodajnih usluga svim kategorijama korisnika.

Obzirom na navedeno, očekuje se da će osnovna usluga biti pristup internetu velikim brzinama u oba smjera (downstream i upstream). Sukladno tome za sve kategorije krajnjih korisnika treba biti omogućen širokopojasni pristup s najmanjom brzinom većom od 40 Mbit/s u smjeru prema korisniku (download) i s najmanjom brzinom većom od 5 Mbit/s u smjeru od korisnika (upload). Međutim, s obzirom na trenutno raspoložive tehnologije, potrebno je svim kategorijama korisnika ponuditi i maloprodajne usluge širokopojasnog pristupa s brzinama većim od prije navedenih (npr. većim od 100 Mbit/s odn. većim od 1 Gbit/s).

Za kategoriju privatnih korisnika očekuje se ponuda televizijskih i/ili video usluga (IPTV) u standardnom formatu (SD) i/ili u visokoj rezoluciji (HD) kao i razni novi koncepti korištenja video sadržaja (smart TV). Za kategoriju poslovnih korisnika očekuje se ponuda poslovanja u oblaku (engl. cloud) i razne usluge povezane s tim konceptom (back-up and data recovery i slično), te usluge videa na zahtjev, a za koje je presudno važna velika brzina prijenosa u oba smjera.

Paketi usluga koji danas omogućuju prethodno navedene usluge (koje čine minimalnu razinu u NGA mreži) imaju maloprodajnu cijenu u rasponu od 280 kn do 320 kn (analizirane su cijene operatora: A1 i HT; lipanj 2021.).

Stoga je definirana cijena maloprodajnog paketa, za sva tri tipa korisnika, u iznosu od 300 kn/mjesečno.

11. Specifikacija minimalnog skupa podržanih veleprodajnih usluga te pravila određivanja i nadzora veleprodajnih naknada i uvjeta pristupa izgrađenoj mreži

Maksimalni učinak cijelog projekta i ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture moguć je samo uz uvjet da se širokopojasna mreža koncipira na način da bude maksimalno otvorena za pristup svih zainteresiranih operatora. Na taj način se osigurava kompetitivnost svih operatora na tržištu što u konačnosti rezultira bogatstvom ponude i dobrobiti za krajnje korisnike usluga.

Tehnologija	Pristup kablovskoj kanalizaciji/ nadzemnoj mreži	Pristup neaktivnim vlaknima (<i>dark fiber</i>)	Pristup izdvojenim lokalnim potpetljama	Pristup izdvojenim lokalnim petljama	Bitstream pristup	Pristup antenskim stupovima
ADSL (DSL)				•	•	
VDSL (FTTC)	•	•	•		•	
GPON (FTTH P2MP)	•	•	•		•	
FTTH P2P	•	•		•	•	
Kabelski pristup (DOCSIS, HFC)	•				•	
UMTS/HSPA (3G)	•				•	•
LTE (4G)	•				•	•
WiMAX	•				•	•
Satelitski pristup	•				•	

Tablica 35: Mogući veleprodajni proizvodi (pristupne točke) po tehnologijama

Sve obvezne veleprodajne usluge pružat će se u razdoblju od najmanje 7 godina.

Obveza veleprodajnog pristupa pasivnoj mrežnoj infrastrukturi izgrađenoj u projektu je trajna.

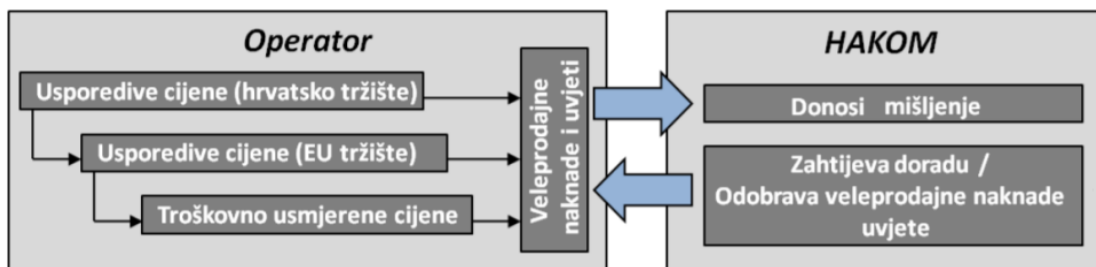
Veleprodajne usluge bit će dostupne barem 6 mjeseci prije nego što mreža postane operativna.

11.1. Pravila određivanja i nadzora veleprodajnih naknada

Operator koji će upravljati mrežom i pružati veleprodajne usluge dužan je predložiti naknade i uvjete pristupa za sve veleprodajne usluge koje će imati u ponudi. Naknade moraju biti određene primjenom sljedećih metoda:

- metodom usporedivih cijena (engl. benchmarking) – usporedba za Hrvatsku
- metodom usporedivih cijena (engl. benchmarking) – usporedba za EU
- metodom troškovno usmjerenih cijena

Predložene veleprodajne naknade, uz detaljno obrazloženje primijenjene metode i postupka kojom su iste formirane, operator, zajedno s pripadajućim uvjetima pružanja usluga, dostavlja HAKOM-u. U slučaju potrebe, HAKOM vraća operatoru na doradu i korekciju uvjeta i naknada kako bi se uskladile s odlukom HAKOM-a.

Slika 47: Postupak određivanja veleprodajnih naknada i uvjeta u projektima

U slučaju da HAKOM ponovi negativno mišljenje, operator je dužan konzultirati se s NOP-om te uvažavajući mišljenje HAKOM-a, a uz suglasnost NOP-a, donijet će konačnu odluku.

Nakon inicijalnog odobrenja veleprodajnih naknada i pripadajućih uvjeta korištenja usluga, što je uvjet da mreža postane operativna, naknadno je potrebno redovito provjeravati važeće veleprodajne naknade i uvjete, jednom godišnje.

12. Specifikacija postupka provjere povrata potpora

Prema pravilima dodjele državnih potpora, udio potpore u pojedinom projektu dozvoljen je do one razine sufinanciranja ukupnog ulaganja koja je potrebna da bi projekt bio financijski isplativ, odnosno financijski održiv.

Budući da su financijska isplativost, odnosno održivost projekata razvoja širokopojasne infrastrukture, većinom vezani uz prethodne poslovne planove koji nastaju prilikom pripreme projekata i planiranja potrebnih iznosa potpora te samim time uvijek sadrže određenu razinu nepouzdanosti, relevantne financijske pokazatelje projekta i stvarno potrebne iznose potpora potrebno je praktično provjeriti, prvo nakon završetka izgradnje mreže (u nastavku *početni postupak provjere potpora*) te naknadno nakon sedmogodišnjeg razdoblja operativnog rada mreže (u nastavku *naknadni postupak provjere potpora*).

Okvirni nacionalni program za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja na temu povrata potpora (eng. *claw-back mechanism*) u predviđa sljedeće:

„Strukturna pravila Okvirnog programa, odnosno obveze operatora mreže vezane uz naknadni postupak provjere potpora, specificirane u ovom poglavlju, potrebno je na odgovarajući način formalizirati kroz ugovore s privatnim partnerima u modelima A i C. Pri tome je potrebno, u slučaju provedbe naknadnog postupka provjere potpora unutar ugovora specificirati i odgovarajuće referentne vrijednosti iz poslovnog plana operatora priloženog tijekom javne nabave, jer su tako definirane vrijednosti referentne za provedbu samog postupka naknadne provjere potpora.“

Postupak je obavezan samo za projekte u kojima je inicijalno dodijeljeni iznos potpora veći od 10 milijuna EUR.

Ukupni investicijski troškovi ne prelaze vrijednost od 10 milijuna EUR niti za jednu tehnologiju, te je iz toga razvidno da ni vrijednost potpora također nikad ne prelazi vrijednost od 10 milijuna EUR iz čega proizlazi da mehanizmi provjere povrata potpora neće biti neophodni za projekt.

Također prema Uputama za prijavitelje Poziva na dostavu projektnih prijedloga „Izgradnja mreže sljedeće generacije (NGN)/pristupnih mreža sljedeće generacije (NGA) u NGA bijelim područjima¹³ najviši dopušteni iznos bespovratnih sredstava koji se može dodijeliti po pojedinačnom projektnom prijedlogu za investicijski model A iznosi 63.500.000,00 kn, te je stoga opravdano očekivati da se ovaj postupak neće provoditi jer će zainteresirani operator morati ponuditi veći iznos vlastitih sredstava za ovu tehnologiju kako bi njegova ponuda bila prihvatljiva i u skladu sa Pozivom.

¹³ <https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/javni-poziv-za-iskaz-interesa-za-sudjelovanje-u-postupku-pred-odabira-na-temelju-odobrenih-planova-razvoja-sirokopojasne-infrastrukture-a-vezano-za-odabir-prihvatljivih-prijavitelja-te-ispunjavanje-k/>

13. Analiza troškova implementacije pojedinih infrastrukturnih i tehnoloških rješenja, te detaljna financijska analiza isplativosti projekta

Financijska analiza implementacije projekta temelji se na analizi očekivanih prihoda i rashoda pojedinih tehnologija koje će se koristiti na temelju kojih se računaju traženi pokazatelji. Metodologija primijenjena u analizi temelji se na:

„Guide to Cost Benefit Analysis of Investment projects, - Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014-2020“ („Vodič“) izdanom od strane Europske komisije., Prosinac 2014

„Cost-benefit analysis framework for broadband connectivity projects. JASPERS Network Platform“

13.1. Analiza projektnih opcija u ovisnosti o donošenju odluke o investiciji i prisutnosti elementa državne potpore (intervencije)

U ovom potpoglavlju je provedena osnovna analiza projektnih opcija ovisnosti o donošenju odluke o investiciji i prisutnosti elementa državne potpore (intervencije) kao početnog uvjeta koji određuje parametre financijske analize.

13.1.1. Analiza opcije „bez investicije“

Opcija „bez investicije“ pretpostavlja izostanak bilo kakvih zahvata i rezultira neizmijenjenim stanjem širokopojasne infrastrukture, odnosno predstavlja minimalnu razinu dostupnosti širokopojasnih priključaka. Opcija „bez investicije“ predstavlja neizmijenjeno stanje koje nije u skladu s DAE i nacionalnim razvojnim strategijama razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa te kao takva izravno utječe na neispunjenje temeljnog cilja 100%-ne pokrivenosti pristupnim mrežama sljedeće generacije koje omogućuju pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s za sve stanovnike Republike Hrvatske. Istovremeno, ova opcija nije usklađena niti sa strateškim razvojnim ciljevima vezanima za uravnoteženi regionalni razvoj RH jer negativno utječe na standard i razvojne mogućnosti prostora projektnog područja u odnosu na ostatak regije i države.

Iz navedenog proizlazi da izostanak ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu nije prihvatljiva opcija te se u nastavku Plana više neće razmatrati.

13.1.2. Analiza opcije „sa investicijom“ i „bez intervencije“

Ova opcija pretpostavlja investiranje u razvoj širokopojasne infrastrukture, ali bez intervencije javnih tijela – niti na nacionalnoj, niti na lokalnoj razini – u proces realizacije pristupne širokopojasne mreže sljedeće generacije. Time je inicijativa prepuštena privatnim operatorima te eventualna izgradnja širokopojasne mreže isključivo ovisi njihovim o komercijalnim planovima i financijskim sredstvima. U promatranom vremenskom razdoblju (do 2020. godine, s obzirom na ciljeve strategije širokopojasnog razvoja i DAE) izvjesna su manja ulaganja u postojeću nepokretnu infrastrukturu čime bi se samo određenom broju korisnika, koji se nalaze na manjim udaljenostima od postojećih čvorova osigurao brzi širokopojasni pristup.

Međutim, postojeći trendovi dobiveni kroz analizu postojećeg stanja širokopojasne infrastrukture te uvidom u dostupne planove gradnje svjetlovodne distribucijske mreže i objedinjeni plan razvoja pokretne komunikacijske infrastrukture na obuhvaćenom području jasno pokazuju nedostatan komercijalni interes privatnih operatora, a koji bi rezultirao s razinom investiranja koja osigurava širokopojasni pristup brzinama većim od 30 Mbit/s za sve stanovnike obuhvaćenog područja do 2020. godine.

Obuhvaćena područja su područja tržišnog neuspjeha gdje, sudeći prema dosadašnjim aktivnostima komercijalnih operatora, ne postoji dostatan interes za privatna ulaganja u NGA infrastrukturu.

Stoga se i ova projektna opcija odbacuje, a u nastavku Plana se analiziraju opcije koje predviđaju izgradnju širokopojasne pristupne mreže s intervencijom od strane javnih tijela.

13.1.3. Analiza opcije „sa investicijom“ i „sa intervencijom“

Dosadašnja analiza dovodi do zaključka da opisana situacija na obuhvaćenim područjima predstavlja tržišni neuspjeh širokopojasne infrastrukture. U tom je slučaju dozvoljena intervencija javnih tijela, odnosno u tom su slučaju državne potpore opravdane. Pri tome je udio potpore dozvoljen na razini financijskog jaza odnosno samo do one razine sufinanciranja ukupnog ulaganja koja je potrebna da bi projekt bio financijski isplativ, odnosno financijski održiv.

Nastavak Plana razmatra upravo ovu opciju kao jedinu realnu te se u daljnjem tekstu razmatraju financijski troškovi implementacije projekta s ciljem izračuna financijskog jaza u ovisnosti o pojedinom investicijskom modelu.

13.2. Temeljne pretpostavke financijske analize

13.2.1. Pretpostavke vezane uz investicijski model

Studija odabira najpovoljnijih modela financiranja i poticajnih mjera za ulaganja u infrastrukturu širokopojasnog pristupa obrađuje prednosti i nedostatke različitih investicijskih modela provedbe projekata poticane izgradnje širokopojasne infrastrukture. Modeli se međusobno razlikuju s obzirom na investicijske udjele tijela javnih vlasti:

Model A – privatni DBO model koji se odnosi na model gdje privatni operator sufinanciran od strane EU investira u projekt. U privatnom DBO modelu ili modelu A privatni operator preuzima zadatak planiranja, izgradnje i upravljanja širokopojasnom infrastrukturom, pri čemu izgrađena infrastruktura ostaje u njegovom trajnom vlasništvu

Model B – javni DBO model gdje odgovornost za projektiranje, izgradnju i upravljanje mrežom u potpunosti preuzima tijelo javne vlasti gdje izgrađena mrežna infrastruktura ostaje u trajnom javnom vlasništvu. U tom slučaju također je prikladno udruživanje više JLS-a u zajednički projekt.

Model C – javno privatno partnerstvo ujedinjuje pojedinačne prednosti investicijskih modela A i B, u kojem se odgovornost za izgradnju i/ili upravljanje širokopojasnom infrastrukturom raspodjeljuje između tijela javne vlasti i privatnih partnera (operatora). Unutar ovog modela postoji veći broj praktičnih načina provedbe projekata (javno-privatno partnerstvo - JPP, koncesija, itd.). Poradi pobuđivanja ekonomskog interesa privatnih operatora za suradnju u takvim projektima, kod ovog investicijskog modela moraju biti osigurana dovoljna sredstva iz javnih izvora.

U svim scenarijima bilo je pretpostavljeno da će:

- se osnovati zasebno trgovačko društvo koje će obavljati poslovanje i koje će biti u sustavu PDV-a,
- se po potrebi angažirati specijalizirane privatne tvrtke za pojedine aktivnosti nadzora, vođenja projekta, projektiranja, izgradnje ili upravljanja mrežom,
- operator koji upravlja otvorenom širokopojasnom mrežom poslovati isključivo po veleprodajnom poslovnom modelu i nuditi usluge pristupa mreži svim zainteresiranim operatorima pod jednakim uvjetima.

Ove pretpostavke mogu se, ali i ne moraju odnositi na model A.

Iz perspektive operativnih prihoda i troškova nema razlika između pojedinačnih modela jer se smatra da će tržišni uvjeti biti pristupačni na isti način, bez obzira na vlasničku strukturu projekta.

Bez obzira na to hoće li investicijski projekt biti u privatnom vlasništvu, ostati pod ingerencijom javne uprave ili svoju djelatnost temeljiti na modelu javno-privatnog partnerstva, u modelu se mora osigurati konkurentna sposobnost, ekonomska efikasnost i kvaliteta poslovnosti.

Uvažavajući specifičnosti koje utvrđuju posebni zakoni o komunalnim poduzećima i djelatnostima od posebnog društvenog interesa, sva trgovačka društva i društva kapitala u javnom i/ili mješovitom vlasništvu trebaju praksu korporativnog upravljanja i društvene odgovornosti usuglasiti s obvezujućim normama i standardima Zakona o trgovačkim

društvima i Zakona o radu, ali i s europskim smjernicama društvene odgovornosti poduzeća.

Modeli se međusobno razlikuju s obzirom na investicijske udjele tijela javnih vlasti te u segmentu troškova upravljanja.

13.2.2. Vijek projekta

Za potrebe financijske analize i projekcija budućih koristi, prihoda i troškova projekta potrebno je odabrati vremensko razdoblje (vremenski horizont) trajanja projekta koji uključuje razdoblje pripreme i razdoblje aktivacije projekta. Vremenski horizont projekta može imati značajan utjecaj na indikatore povrata, a samim time i na stopu sufinanciranja od strane EU. Vremenski horizont za potrebe financijske analize podrazumijeva maksimalan broj godina za koje se vrše projekcije parametara projekta. Projekcije su formulirane za razdoblje prikladno ekonomsko korisnom vijeku projekta kako bi se obuhvatio srednjoročni i dugoročni učinak projekta.

Iako je vremenski horizont investicije nerijetko neograničen, za potrebe financijske analize pretpostavlja se na kraju razdoblja projekta nastanak trenutka u kojem se istovremeno likvidira sva preostala imovina i obveze projekta, kako bi se donio zaključak o uspješnosti investicije (povratu) pri čemu se uzima u obzir rezidualna vrijednost projekta.

Kako je očekivani vijek trajanja izgrađene mreže uz adekvatno održavanje 20 godina, ovaj Plan je pripremljen za taj period. U nastavku se nalazi pregled preporučenog vremenskog okvira trajanja, sukladno djelatnosti i industriji, odnosno sektoru u kojoj projektni kapaciteti pripadaju.

Sektor	Vremenski okvir u godinama
opskrba i pročišćavanje vode	30
zbrinjavanje otpada	25-30
energija	15-25
telekomunikacije	15-20
istraživanje i inovacije	15-25
poslovna infrastruktura	10-15
ostali sektori	10-15

Tablica 36: Pregled preporučenog vremenskog okvira trajanja projekta

Za analizu je odabrano razdoblje 2022. – 2041. godine, a koje osim razdoblja pripreme investicije koje traje do kraja 2022. godine, obuhvaća i aktivni vijek projekta od preostalih 19 godina.

Izgradnja će se odvijati u dvije glavne faze:

- Prva faza radova: 40% ukupne vrijednosti radova tokom 2023. godine
- Druga faza radova: 60% ukupne vrijednosti radova tokom 2024. godine.

Na kraju eksplicitnog vremenskog horizonta, sva rezidualna vrijednost imovine koja je proizašla iz inicijalne investicije, uključujući dugotrajnu fiksnu imovinu, opremu i ulaganja u trajna obrtna sredstva uključena je u financijske projekcije.

13.2.3. Cijene proizvodnih faktora i rezultata projekta

Cijene uključene u izračunima za potrebe financijske, ali i kasnije analize društvenih koristi i troškova u pravilu su denominirane u kunama (HRK). Sve projekcije u analizi izražene su u nominalnim terminima i nisu prilagođene za inflaciju.

13.2.4. Realna financijska diskontna stopa

Financijska diskontna stopa predstavlja oportunitetni trošak kapitala, te se definira kao očekivani povrat na potencijalne propuštene investicijske aktivnosti. Novčani tokovi diskontiraju se natrag na sadašnju vrijednost tako da se koristi financijska diskontna stopa od 6,28%¹⁴ u realnim iznosima kao indikativna referentna vrijednost za operacije javnih investicija koje se sufinanciraju iz EU strukturnih i investicijskih fondova.

Diskontne stope koje se upotrebljavaju u nastavku financijske analize za period trajanja projekta navedene su u nastavku:

¹⁴ Odluka HAKOM-a o stopi povrata uloženog kapitala (KLASA: UP/I-344-01/19-05/02; URBROJ: 376-05-1-19-8) od 11.10.2019.

	Diskontna stopa	
2022	1,000	6,28%
2023	0,941	6,28%
2024	0,885	6,28%
2025	0,833	6,28%
2026	0,784	6,28%
2027	0,737	6,28%
2028	0,694	6,28%
2029	0,653	6,28%
2030	0,614	6,28%
2031	0,578	6,28%
2032	0,544	6,28%
2033	0,512	6,28%
2034	0,481	6,28%
2035	0,453	6,28%
2036	0,426	6,28%
2037	0,401	6,28%
2038	0,377	6,28%
2039	0,355	6,28%
2040	0,334	6,28%
2041	0,314	6,28%

Tablica 37: Financijske diskontne stope

13.2.5. Utjecaj PDV-a na financijsku analizu projekta

Općenito, utjecaj PDV-a na ukupne investicijske troškove, operativne troškove, operativne prihode i tražena sredstva od EU-a u nekim slučajevima može biti značajan što ovisi o poreznom okruženju u kojem djeluje investitor i njegovom poreznom statusu.

Utjecaj PDV-a, odnosno pretporeza na projekt ovisi o specifičnom poreznom položaju investitora. Općenito, ako je investitor obveznik PDV-a, tada za sve ulazne troškove u kojima je zaračunat PDV, obveznik PDV-a ima pravo odbitka pretporeza. Ako investitor nije obveznik PDV-a, tada nema pravo odbitka pretporeza iskazanog na ulaznim računima. Ako investitor nema pravo odbitka pretporeza iskazanog na ulaznim računima, odnosno ako bespovratno snosi cijeli trošak iznosa iskazanih na ulaznim računima, tada PDV mora biti iskazan u svim prikazanim troškovima, no tada takav trošak može biti kvalificiran za pokriće sredstvima EU-a. U prihodovnom smislu, PDV mora biti isključen bez obzira na PDV status investitora. PDV kao indirektni porez također mora biti isključen iz svih procjena u ekonomskoj analizi.

Pretpostavka je da se za navedene nabavke PDV u potpunosti može odbiti odnosno da će poduzetnik biti u sustavu PDV-a.

13.2.6. Dugotrajna imovina

Realizacija projekta zahtjeva značajne investicije u dugotrajnu imovinu. Dugotrajna imovina predstavlja najznačajniji dio ukupnih investicijskih ulaganja (troškova).

Ukupni iznos ulaganja koji uključuje ulaganja u mrežu i opremu navedena su u sljedećim tablicama:

Investicijski trošak	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
Izrada projektne dokumentacije i pribavljanja potrebnih dozvola	1.264.720,19	3.252.137,63	3.794.161	3.288.272,49
Građevinski i instalacijski radovi	15.176.642,27	39.025.651,56	45.529.927	39.459.269,91
Provedba pasivnog dijela širokopolasne infrastrukture	3.794.160,57	9.756.412,89	11.382.482	9.864.817,48
Nadzor izgradnje širokopolasne infrastrukture i upravljanje projektom	1.264.720,19	3.252.137,63	3.794.161	3.288.272,49
Aktivna oprema	3.794.160,57	9.756.412,89	11.382.482	9.864.817,48
Ukupno (HRK)	25.294.403,79	65.042.752,60	75.883.211	65.765.449,85

Tablica 38: Pregled ulaganja u dugotrajnu imovinu i opremu

Tehnologija (tržišni naziv)	Investicijski troškovi po izvedenom priključku	Prosječni inv. troškovi po izvedenom priključku	Planirani broj izvedenih priključaka	Ukupni investicijski troškovi	PDV
VDSL (FTTC)	200 – 500 EUR	2.843	8.897	25.294.404	6.323.601
GPON (FTTH P2MP)	500 – 1300 EUR	7.311	8.897	65.042.753	16.260.688
FTTH P2P	600 – 1500 EUR	8.529	8.897	75.883.211	18.970.803
VDSL/FTTH	200 – 1500 EUR	7.392	8.897	65.765.450	16.441.362

Tablica 39: Pregled investicijskih troškova¹⁵ prema pojedinoj tehnologiji

Prikazane su investicije samo u neke od prije navedenih NGA tehnologija (poglavlje 9.2.1), ali to ni na koji način ne ograničava operatore da svoje investicijske planove i ponude strukturiraju drugačije i sukladno njihovim internim smjernicama i strategiji izgradnje NGA mreža. Također, gore navedeni investicijski troškovi su indikativne prirode i ni na koji način ne ograničavaju operatore da u svojim ponudama navedu drugačije iznose i strukturu istih.

¹⁵ Pregled okvirnih investicijskih troškova po izvedenom priključku temelji se na podacima iz ONP-a (MPPi, 2014.), te na analizi prihvaćenih ponuda za postupke javnih nabava za projektiranje i izgradnju širokopolasne infrastrukture po investicijskom modelu B (EOJN, 2021). Iznosi su dodatno korigirani za stopu godišnje inflacije u ožujku 2022. (7,3% prema DZS i HNB) kako bi uključili porast cijena opreme, radova i usluga.

13.2.7. Dinamika ulaganja

Inicijalna investicija pretpostavlja ulaganja u opremu te odabranu mrežu. Cjelokupna investicija izvodi se u dvije faze. Detaljniji pregled investicijskih ulaganja s pripadajućim vremenskim okvirom prikazan je u nastavku.

u HRK	2023			2024			Ukupno
	Mreža	Nadzor	Oprema	Mreža	Nadzor	Oprema	
VDSL (FTTC)	8.094.209	505.888	1.517.664	12.141.314	758.832	2.276.496	25.294.404
GPON (FTTH P2MP)	20.813.681	1.300.855	3.902.565	31.220.521	1.951.283	5.853.848	65.042.753
FTTH P2P	24.282.628	1.517.664	4.552.993	36.423.941	2.276.496	6.829.489	75.883.211
VDSL/FTTH	21.044.944	1.315.309	3.945.927	31.567.416	1.972.963	5.918.890	65.765.450

Tablica 40: Pregled inicijalnih ulaganja po godinama

13.3. Prihodi i rashodi

U nastavku su prikazani projicirani operativni prihodi i operativni troškovi. Kod izračuna troškova i prihoda u obzir se uzimaju samo novčani troškovi za koje se očekuje da će projekt isplatiti ili primiti. Novčani tokovi utvrđuju se za svaku godinu u kojoj su zaprimljeni ili isplaćeni u okviru operacije u referentnom razdoblju. Negotovinske računovodstvene stavke kao što su amortizacija, rezerve za buduće troškove zamjene te krizne rezerve, ne uzimaju se u obzir prilikom izračuna. Radovi na mreži će biti dovršeni u zadnjem kvartalu 2024. godine, a prihodi u punoj razini bit će dosegnuti 2028. godine. U 2025. godini biti će realizirano 30% projiciranog prihoda (zbog postepenog rasta korisnika), u 2026. godini biti će realizirano 50% prihoda dok će u 2027. godini biti realizirano 80% ukupnih projiciranih prihoda. Navedenom dinamikom projicirani su i operativni troškovi. Troškovi upravljanja u potpunosti se realiziraju od 2025. godine neovisno o dostignutoj penetraciji.

13.3.1. Projekcije operativnih prihoda projekta

Na temelju ulaznih informacija, formiraju se prihodi ostvareni na planiranom broju korisnika kako je navedeno u nastavku:

Prihodi (u HRK)	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
Mjesečni prihodi po priključku iz naslova veleprodajne naknade	71	82	89	85
Planirani broj korisnika - penetracija	4.652	4.652	4.652	4.652
Broj mjeseci	12	12	12	12
Godišnji prihodi iz naslova veleprodajne naknade	3.963.504	4.577.568	4.968.336	4.745.040
Ostali godišnji prihodi (tržišne aktivnosti)	95.535	95.535	95.535	95.535
Ukupni godišnji prihodi poslovanja	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575

Tablica 41: Izračun godišnjih prihoda poslovanja

Projekcije mjesečnih prihoda po priključku temelje se na veleprodajnim naknadama koje su određene na način da omogućavaju održivo financijsko poslovanje budućeg operatora otvorene mreže uz konkurentnu veleprodajnu cijenu koja neće izazvati tržišne distorzije jer se radi o komercijalno nepokrivenim i nezanimljivim područjima slabijeg ekonomskog kapaciteta, nego će olakšati penetraciju i postizanje projektnih ciljeva.

Ostali godišnji prihodi se temelje na uslugama spajanja i odspajanja krajnjih korisnika (do 5% od ukupne penetracije) i kolokacije opreme drugih telekom operatora.

Ostali godišnji prihodi (tržišne aktivnosti)	
Spajanje i odspajanje krajnjih korisnika	225
Broj korisnika (% od ukupne penetracije)	5%
Kolokacija opreme (neto; za 1U mjesečno)	450
Broj agregacijskih točaka	2
Opreme	4
Ukupno (HRK)	95.535

Tablica 42: Ostali godišnji prihodi poslovanja (Corellia)

Broj pruženih usluga spajanja i odspajanja krajnjih korisnika procijenjen je za potrebe izračuna ostalih godišnjih prihoda. Privatni operatori mogu ponuditi i drugačije cijene za ove usluge od gore navedenih iz tržišnih aktivnosti.

Usluga kolokacije opreme uključuje pristup lokaciji i opremi 24x7x365, te potrošnju električne energije do 2 kW što uključuje i potrošnju električne energije za grijanje odnosno hlađenje prostora u kojem se oprema nalazi. Privatni operatori mogu ponuditi i drugačije strukturirane usluge kolokacije opreme sa drugačijim cijenama od gore navedenih. Broj agregacijskih točaka na kojima će se pružati usluge kolokacije opreme procijenjen je za potrebe izračuna ostalih godišnjih prihoda iz tržišnih aktivnosti.

Temeljem gore navedenih pretpostavki izračunati su godišnji nominalni operativni prihodi kako je i navedeno u sljedećoj tablici:

Nominalni operativni prihodi u HRK	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
2022	0	0	0	0
2023	0	0	0	0
2024	0	0	0	0
2025	1.217.712	1.401.931	1.519.161	1.452.173
2026	2.029.520	2.336.552	2.531.936	2.420.288
2027	3.247.231	3.738.482	4.051.097	3.872.460
2028	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2029	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2030	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2031	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2032	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2033	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2034	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2035	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2036	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2037	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2038	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2039	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2040	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
2041	4.059.039	4.673.103	5.063.871	4.840.575
Ukupno	63.321.008	72.900.407	78.996.388	75.512.970

Tablica 43: Godišnji nominalni operativni prihodi

13.3.1.1. Projekcije rezidualnih (terminalnih) prihoda

Prihodi od rezidualne vrijednosti u terminalnom periodu implementacije projekta predstavljaju metodološku nužnost radi usklađivanja sa smjericama EU za analizu troškova i koristi investicijskih projekata. Navedeni segment prihoda stoga predstavlja potencijalni prihod od likvidacije sve preostale imovine i obveza koje proizlaze od inicijalnog investicijskog troška. Rezidualna vrijednost mreže jednaka inicijalnoj vrijednosti umanjenoj za godišnje stope amortizacije od 5% (uporabni rok mreže 20 godina). Za aktivnu opremu je procijenjen uporabni vijek od 7 godina te se za istu koristi amortizacija od 14,28%. Dakle, s obzirom na značajna dugotrajna ulaganja, u projektu se predviđa i rezidualna vrijednost investicije koja se pojavljuje na kraju 2041. godine, a koja aproksimira potencijal ostvarenja prihoda u razdoblju koje se proteže nakon isteka vremenskog horizonta projekta za najznačajniji dio opreme. Sažetak izračuna rezidualnih prihoda koji će se realizirati u posljednjoj godini prema pojedinoj tehnologiji nalazi se u sljedećoj tablici:

u HRK	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
Mreža	3.225.036	8.292.951	9.675.109	8.385.095
Oprema	2.168.092	5.575.093	6.504.275	5.637.039
Ukupno	5.393.128	13.868.044	16.179.385	14.022.133

Tablica 44: Rezidualne vrijednosti imovine

Rezidualna vrijednost projekta nakon odbitka obveza pripada projektu.

13.3.2. Projekcije operativnih rashoda projekta

Za svrhu financijske analize, u prikazu rashoda uključeni su samo oni izdaci nužni za poslovanje projekta a koji nemaju obilježje investicijskog izdatka, odnosno koji se troše u jednom računovodstvenom razdoblju.

Troškovi (u HRK)	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
Mjesečni troškovi održavanja po priključku	9,60	24,67	28,79	24,95
Planirani broj korisnika - penetracija	4.652	4.652	4.652	4.652
Mjesečni troškovi upravljanja po priključku	8,26	8,26	8,26	8,26
Planirani broj izvedenih priključaka	8.897	8.897	8.897	8.897
Broj mjeseci	12	12	12	12
Godišnji troškovi održavanja	1.024.423	2.634.231	3.073.270	2.663.501
Godišnji troškovi upravljanja	882.000	882.000	882.000	882.000
Ukupni godišnji operativni troškovi	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501

Tablica 45: Izračun godišnjih troškova poslovanja

Projekcije mjesečnih troškova održavanja po priključku uzimaju u obzir redovno godišnje održavanje aktivne i pasivne opreme, te investicijsko održavanje same mreže. Predviđeno je da će usluge održavanja biti u potpunosti ugovorene od strane za to specijaliziranih tvrtki.

Godišnji troškovi upravljanja temelje se na pretpostavci da će za normalno i održivo poslovanje društva koje bi bilo osnovano za razvoj i odvijanje projekta biti potrebna tri zaposlenika, računovodstvo će biti vanjsko i ne očekuje se veliki broj mjesečnih transakcija što se tiče izlaznih računa (zbog veleprodajnog načina poslovanja), a društvo će biti i obveznik revizije (zbog osiguranja najvišeg stupnja transparentnosti poslovanja). U sljedećoj tablici su analizirani troškovi prema pojedinoj vrsti:

u HRK	2025	2026	2027	...	2041
Direktor društva	300.000	300.000	300.000		300.000
2 zaposlenika	300.000	300.000	300.000		300.000
Najam	60.000	60.000	60.000		60.000
Računovodstvo	24.000	24.000	24.000		24.000
Revizija	38.000	38.000	38.000		38.000
Ostalo	60.000	60.000	60.000		60.000
Vidljivost	100.000	100.000	100.000		100.000
Ukupno	882.000	882.000	882.000		882.000
Po priključku	99,13	99,13	99,13		99,13
Po korisniku	189,60	189,60	189,60		189,60

Tablica 46: Struktura godišnjih troškova upravljanja

Ukupni operativni troškovi poslovanja projekta su sažeti u sljedećoj tablici:

Nominalni operativni troškovi u HRK	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
2022	0	0	0	0
2023	0	0	0	0
2024	0	0	0	0
2025	1.189.327	1.672.269	1.803.981	1.681.050
2026	1.394.212	2.199.116	2.418.635	2.213.750
2027	1.701.539	2.989.385	3.340.616	3.012.801
2028	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2029	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2030	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2031	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2032	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2033	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2034	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2035	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2036	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2037	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2038	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2039	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2040	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
2041	1.906.423	3.516.231	3.955.270	3.545.501
Ukupno	30.975.004	56.088.011	62.937.013	56.544.611

Tablica 47: Nominalni operativni troškovi

13.3.2.1. Projekcije rashoda za kapitalne izdatke

Trošak kapitalnih aktivnosti, odnosno kapitalnih ulaganja prvenstveno je povezan uz inicijalnu investiciju za pojedinu tehnologiju. Točnije, sve kapitalne aktivnosti u potpunosti su vezane uz investiciju do trenutka implementacije projekta, nakon čega kapitalne aktivnosti predstavljaju troškove vezane uz reinvestiranje u opremu nakon potpune amortizacije postojeće. Stoga se, rashodi kapitalnih aktivnosti dijele na razdoblje

izgradnje, odnosno inicijalne investicije, te razdoblje implementacije tj. održavanja i reinvestiranja. U tablici u nastavku sažeti su podaci o investicijama i naknadnom reinvestiranju u opremu:

u HRK	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
2022	0	0	0	0
2023	(10.117.762)	(26.017.101)	(30.353.285)	(26.306.180)
2024	(15.176.642)	(39.025.652)	(45.529.927)	(39.459.270)
2025	0	0	0	0
2026	0	0	0	0
2027	0	0	0	0
2028	0	0	0	0
2029	0	0	0	0
2030	0	0	0	0
2031	(3.794.161)	(9.756.413)	(11.382.482)	(9.864.817)
2032	0	0	0	0
2033	0	0	0	0
2034	0	0	0	0
2035	0	0	0	0
2036	0	0	0	0
2037	0	0	0	0
2038	(3.794.161)	(9.756.413)	(11.382.482)	(9.864.817)
2039	0	0	0	0
2040	0	0	0	0
2041	0	0	0	0
Ukupno	(32.882.725)	(84.555.578)	(98.648.175)	(85.495.085)

Tablica 48: Nominalni investicijski troškovi i troškovi reinvestiranja

13.4. Neto sadašnja vrijednost FNPV (C) i interna stopa povrata FRR (C)

Neto sadašnja vrijednost izračunava se kao razlika prihoda i troškova bez utjecaja amortizacije. Investicijski troškovi, godišnji prihodi i operativni troškovi po različitim tehnologijama detaljno su objašnjeni u prethodnim poglavljima.

Sažetak izračuna neto sadašnje vrijednosti (FNPV (C)) i interne stope povrata (FRR (C)) nalazi se u sljedećoj tablici:

Pokazatelji	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
FNPV (C) u HRK	(8.720.927)	(55.762.046)	(66.811.950)	(55.371.695)
FRR (C)	1,6%	-9,1%	-9,8%	-8,7%

Tablica 49: Pregled FNPV(C) i FRR(C)

Negativna vrijednost financijske neto sadašnje vrijednosti (FNPV (C)) na kraju referentnog razdoblja implicira financijsku neisplativost projekta i potrebu da se projekt sufinancira sredstvima iz fondova EU-a. Zbog visokih ulaganja i preniskih neto prihoda poslovanja za pokrivanje tih ulaganja unutar ekonomskog razdoblja, svi dinamični financijski indikatori su negativni i ukazuju na financijsku neisplativost projekta.

13.5. Izračun stope iznosa sufinanciranja EU

Rezultat prihoda i rashoda koristi se u izračunu financijskog jaza potrebnog za određivanje stope i iznosa EU sufinanciranja pojedine tehnologije, ali na diskontiranoj osnovi. U sljedećoj tablici prikazani su prihvatljivi troškovi investicija. U izračunu jaza financiranja prihvatljivi troškovi investicije su diskontirani s relevantnim diskontnim stopama koje u korištene za izračun FNPV (C) i FNPV (K). U obzir se uzeo omjer prihvatljivih i ukupnih troškova investicije na diskontiranoj osnovi.

Sažetak izračuna stope iznosa sufinanciranja EU nalazi se u sljedećoj tablici:

Pokazatelji	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
Diskontirani investicijski troškovi (DIC)	24.885.529	63.991.360	74.656.587	64.702.375
Diskontirani neto prihodi (DNR)	16.164.602	8.229.314	7.844.636	9.330.680
Najviši prihvatljivi izdaci (maxEE = DIC - DNR)	8.720.927	55.762.046	66.811.950	55.371.695
Financijski jaz (R)	35,0%	87,1%	89,49%	85,6%
Prihvatljivi izdaci (EC)	25.294.404	65.042.753	75.883.211	65.765.450
Izračun najvišeg iznosa potpora (DA=EC*R)	8.864.214	56.678.229	67.909.686	56.281.464
Izračun iznosa EU (85 %)	7.534.582	48.176.494	57.723.233	47.839.245
Izračun iznosa javnog odn. privatnog udjela	17.759.822	16.866.258	18.159.978	17.926.205
Javni odn. privatni udio u ukupnoj investiciji	70,2%	25,9%	23,93%	27,3%

Tablica 50: Izračun sufinanciranja EU u ukupnoj investiciji

Najveći financijski jaz nastaje prilikom investiranja u FTTH P2P tehnologiju pa je samim time udio financiranja od EU u slučaju te tehnologije najviši.

13.6. Izvori financiranja

Uz prihode u kasnijoj fazi, izvori financiranja investicije su uglavnom kombinacija vlastitih (privatnih – model A; javnih – model B) ulaganja i EU sredstava. U sljedećoj tablici sažeti su izvori financiranja prema svakoj pojedinoj vrsti investicije:

Ulaganje u HRK	Model A		Ukupno
	Privatno	EU	
VDSL (FTTC)	17.759.822	7.534.582	25.294.404
GPON (FTTH P2MP)	16.866.258	48.176.494	65.042.753
FTTH P2P	18.159.978	57.723.233	75.883.211
VDSL/FTTH	17.926.205	47.839.245	65.765.450
Udio	Privatno	EU	Ukupno
VDSL (FTTC)	70,2%	29,8%	100,0%
GPON (FTTH P2MP)	25,9%	74,1%	100,0%
FTTH P2P	23,9%	76,1%	100,0%
VDSL/FTTH	27,3%	72,7%	100,0%

Tablica 51: Pregled izvora financiranja

Izvori financiranja kod modela A i B su identični u apsolutnom odnosno relativnom iznosu. Naime pretpostavlja se da JLS u projektu, zbog proračunskih i zakonskih ograničenja, najvjerojatnije neće biti u mogućnosti sufinancirati projekt u modelu B npr. investicijskim kreditom HBOR-a za ulaganja u infrastrukturu, komercijalnim kreditom ili municipalnom obveznicom. Sufinanciranje u modelu B ovdje se temelji isključivo na direktnom ili indirektnom sudjelovanju institucionalnih investitora u kapitalu budućeg društva. Iz tog razloga u modelu B se ne pojavljuje npr. kamatni trošak investicijskog kredita (ili trošak kamata po kuponu municipalne obveznice) koji bi mogao utjecati na drugačiju raspodjelu izvora financiranja.

13.7. Izračun prinosa dioničkog kapitala FNPV (K) i interne stope rentabilnosti FRR (K)

Sažetak izračuna neto sadašnje vrijednost (FNPV (K)) i interne stope povrata (FRR (K)) prema pojedinoj tehnologiji nalazi se u sljedećoj tablici:

Pokazatelji	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
FNPV (K)	(1.945.376)	(15.406.218)	(19.702.735)	(14.613.907)
FRR (K)	4,94%	-4,59%	-6,68%	-3,40%

Tablica 52: Usporedba pokazatelja FNPV(K) i FRR (K)

Kada se promatra povrat samo na nacionalnu komponentu investicije, tehnologija producira negativnu neto sadašnju vrijednost, kao i pozitivnu internu stopu rentabilnosti na nacionalnu komponentu, ali samo u slučaju VDSL tehnologije.

Iako u uobičajenim tržišnim uvjetima navedeni indikatori ne bi rezultirali investicijom, financijska neprofitabilnost investicije nije prepreka za financiranje. Važan i presudan kriterij u kontekstu prihvaćanja financiranja od strane EU-a jest zaključak analize društvenih troškova i koristi, koji moraju biti pozitivni kako bi se pokazala opravdanost ulaganja sredstava poreznih obveznika. S obzirom da zbog negativnih povrata privatni kapital ne bi sudjelovao u investiciji, projekti javnog karaktera koji generiraju značajne društvene koristi razmatraju se za sufinanciranje.

14. Socio-ekonomska analiza troškova i koristi

14.1. Obračun i diskontna stopa analize troškova

U socio-ekonomskoj analizi koristi se diskontna stopa od 5%, preporučena od strane Europske komisije u publikaciji „Guide to Cost Benefit Analysis of Investment projects - Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014-2020“ (dalje u tekstu: „Vodič“) izdanom od strane Europske komisije, prosinac 2014 kao i „Cost-benefit analysis framework for broadband connectivity projects“ izdanom od strane JASPERS-a u listopadu 2013. godine.

Diskontne stope koje se upotrebljavaju u nastavku ekonomske analize za period trajanja projekta navedene su u nastavku:

Diskontna stopa		
2022	1,000	5,00%
2023	0,952	5,00%
2024	0,907	5,00%
2025	0,864	5,00%
2026	0,823	5,00%
2027	0,784	5,00%
2028	0,746	5,00%
2029	0,711	5,00%
2030	0,677	5,00%
2031	0,645	5,00%
2032	0,614	5,00%
2033	0,585	5,00%
2034	0,557	5,00%
2035	0,530	5,00%
2036	0,505	5,00%
2037	0,481	5,00%
2038	0,458	5,00%
2039	0,436	5,00%
2040	0,416	5,00%
2041	0,396	5,00%

Tablica 53: Ekonomske diskontne stope

14.2. Analiza društvenih koristi

Analiza društvenih koristi projekta očituje se kroz:

- Uštede eDržave
- Povećan broj zaposlenosti radi upotrebe IKT-a
- Povećana dodana vrijednost u gospodarstvu zbog upotrebe IKT-a
- Dodana vrijednost novim i postojećim korisnicima
- Uštede eZdravstva

Sažetak izračuna vrijednosti ukupne društvene koristi je prikazan u sljedećoj tablici.

Koristi u HRK	eGov uštede	Br. zaposlenih	Dodana vrijednost	Novi i postojeći korisnici	eZdravstvo	Ukupno
2022						0
2023						0
2024						0
2025	83.755	713.198	669.900	1.200.335	22.477	2.689.664
2026	139.592	1.188.663	1.116.500	2.000.558	22.477	4.467.789
2027	223.347	1.901.861	1.786.400	3.200.892	67.430	7.179.930
2028	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2029	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2030	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2031	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2032	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2033	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2034	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2035	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2036	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2037	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2038	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2039	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2040	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
2041	279.183	2.377.326	2.233.000	4.001.116	67.430	8.958.055
Ukupno	4.355.258	37.086.291	34.834.800	62.417.402	1.056.404	139.750.155

Tablica 54: Pregled izračuna nominalnih ekonomskih koristi

14.3. Ekonomski povrat na investiciju (ENPV) i ekonomska stopa povrata (ERR)

Pokazatelji društvenog prinosa na ukupan trošak investicije prikazani su u tablici u nastavku. U navedenoj tablici nema fiskalnih korekcija, a to znači da transferi, subvencije ili indirektni porezi nisu bili uključeni u financijskoj analizi. Sažetak izračuna ekonomskog povrata na investiciju (ENPV) i ekonomske stope povrata (ERR) nalazi se u sljedećoj tablici:

Pokazatelji	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
ENPV u HRK	74.104.388	25.094.882	13.750.189	25.618.875
ERR	27,1%	9,1%	7,0%	9,1%
B/C	3,26	1,61	1,45	1,61

Tablica 55: ENPV i ERR pokazatelji

Pozitivna ekonomska neto sadašnja vrijednost (ENPV) te ekonomska interna stopa povrata (ERR) iznad diskontne stope od 5% ukazuju na opravdanost izvedbe investicije s društveno-ekonomskog stajališta. Ekonomska neto sadašnja vrijednost (ENPV) je razlika između diskontiranog ekonomskog tijeka svih priljeva i diskontiranog ekonomskog tijeka svih odljeva investicije. Kad je ENPV kod definirane diskontne stope 5% veća od nule, investicija je opravdana. Ekonomska interna stopa povrata (ERR) označava onu diskontnu stopu kod koje je ekonomska neto sadašnja vrijednost 0. Kriterijski zahtjev opravdanosti investicije je da je $ERR \geq 5\%$ što je ostvareno. Koeficijent koristi i troškova (koji je veći od 1) ukazuje na ekonomsku održivost projekta i podrazumijeva situaciju u kojoj su ekonomske koristi projekta veće od troškova.

Na temelju rezultata ekonomske analize može se zaključiti da je investicija razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa opravdana.

15. Analiza rizika

15.1. Analiza osjetljivosti

U svrhu analize osjetljivosti odabrane su sljedeće ključne varijable koje su ujedno identificirane od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, te će stoga biti i implementirane u ovom segmentu analize:

- Promjena prihoda projekta (% promjena +/- 10%);
- Promjena operativnih troškova (% promjena +/- 10%), i

U sažetku u nastavku analizirane su kritične varijable projekta prema pojedinom modelu i pojedinoj vrsti tehnologije. Te varijable zajedno s njihovim promjenama imaju pozitivan ili negativan utjecaj na ključne pokazatelje uspješnosti projekta koji su prikazani u prethodnim poglavljima. U nastavku ćemo samo obraditi negativan utjecaj na projekt koji proizlazi iz promjene kritičnih varijabli prihoda i troškova. Pretpostavka je da se inicijalna vrijednost investicije neće mijenjati.

Ukoliko analiziramo samo negativne posljedice, s obzirom na činjenicu da pozitivne posljedice ne predstavljaju rizike za projekt, osnovni indikatori uspješnosti projekta će biti kako slijedi:

Pokazatelji	Osnovni scenarij				Pad prihoda 10%				Rast troškova 10%			
	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH	VDSL (FTTC)	GPON (FTTH P2MP)	FTTH P2P	VDSL/FTTH
Diskontirani investicijski troškovi (DIC)	24.885.529	63.991.360	74.656.587	64.702.375	24.885.529	63.991.360	74.656.587	64.702.375	24.885.529	63.991.360	74.656.587	64.702.375
Diskontirani neto prihodi (DNR)	16.164.602	8.229.314	7.844.636	9.330.680	12.929.871	4.505.223	3.809.134	5.473.127	14.546.331	5.328.155	4.593.598	6.406.196
Najviši prihvatljivi izdaci (maxEE = DIC - DNR)	8.720.927	55.762.046	66.811.950	55.371.695	11.955.658	59.486.137	70.847.452	59.229.248	10.339.197	58.663.205	70.062.989	58.296.180
Financijski jaz (R)	35,0%	87,1%	89,5%	85,6%	48,0%	93,0%	94,9%	91,5%	41,5%	91,7%	93,8%	90,1%
Prihvatljivi izdaci (EC)	25.294.404	65.042.753	75.883.211	65.765.450	25.294.404	65.042.753	75.883.211	65.765.450	25.294.404	65.042.753	75.883.211	65.765.450
Izračun najvišeg iznosa potpora (DA=EC*R)	8.864.214	56.678.229	67.909.686	56.281.464	12.152.092	60.463.507	72.011.492	60.202.398	10.509.073	59.627.055	71.214.140	59.253.999
Izračun iznosa EU (85 %)	7.534.582	48.176.494	57.723.233	47.839.245	10.329.278	51.393.981	61.209.768	51.172.038	8.932.712	50.682.997	60.532.019	50.365.899
Izračun iznosa privatnog udjela	17.759.822	16.866.258	18.159.978	17.926.205	14.965.126	13.648.771	14.673.443	14.593.412	16.361.692	14.359.756	15.351.193	15.399.551
Privatni udio u ukupnoj investiciji	70,2%	25,9%	23,9%	27,3%	59,2%	21,0%	19,3%	22,2%	64,7%	22,1%	20,2%	23,4%
FNPV (C) u HRK	(8.720.927)	(55.762.046)	(66.811.950)	(55.371.695)	(11.955.658)	(59.486.137)	(70.847.452)	(59.229.248)	(10.339.197)	(58.663.205)	(70.062.989)	(58.296.180)
FRR (C)	1,6%	-9,1%	-9,8%	-8,7%	-0,5%	-10,8%	-11,4%	-10,4%	0,6%	-10,4%	-11,1%	-9,9%
FNPV (K)	(1.945.376)	(15.406.218)	(19.702.735)	(14.613.907)	(2.643.774)	(16.210.272)	(20.574.024)	(15.446.776)	(2.294.770)	(16.032.596)	(20.404.654)	(15.245.321)
FRR (K)	4,9%	-4,6%	-6,7%	-3,4%	4,1%	-6,9%	-9,1%	-5,6%	4,6%	-6,3%	-8,6%	-5,0%
ENPV u HRK	74.104.388	25.094.882	13.750.189	25.618.875	70.429.672	20.864.243	9.165.781	21.236.621	72.275.035	21.808.142	10.065.980	22.305.638
ERR	27,1%	9,1%	7,0%	9,1%	26,3%	8,5%	6,4%	8,5%	26,7%	8,6%	6,5%	8,6%
B/C	3,26	1,61	1,45	1,61	3,17	1,56	1,40	1,56	3,11	1,55	1,40	1,55

Tablica 56: Pregled kretanja glavnih pokazatelja za izdvojene negativne posljedice

15.2. Kvalitativna analiza rizika

Kvalitativna analiza rizika se temelji na definiranju nepovoljnih događaja koji se mogu dogoditi tokom odvijanja projekta, a to su:

- Zastoji u nabavi
- Zastoji u izgradnji
- Podcjenjivanje troškova investicije
- Podcjenjivanje troškova projekta (osiguranje, ostali troškovi)
- Neučinkovito upravljanje projektom i loša koordinacija
- Neostvarivanje planiranih pozitivnih učinaka projekta
- Neučinkovito održavanje i upravljanje širokopojasnom infrastrukturom
- Neostvarivanje planiranih prihoda
- Financijski rizici
- Ostali rizici

Vjerojatnost da će se neki događaj zaista dogoditi dodijeljen je svakom od nepovoljnih događaja na sljedeći način:

Oznaka	Mogućnost	Vjerojatnost
A	nemoguće	0-10%
B	teško moguće	10-33%
C	više moguće nego nemoguće	33-66%
D	moguće	66-90%
E	vrlo moguće	90-100%

Tablica 57: Vjerojatnost rizika projekta

Za svaki od nepovoljnih događaja dodijeljena je jačina utjecaja koja se nalazi u rangu od one da nema efekta do katastrofalnog utjecaja:

Oznaka	Jačina utjecaja
I	nema efekta
II	mali gubitak, potrebne korektivne aktivnosti
III	srednji gubitak financijske prirode
IV	kritičan utjecaj
V	katastrofalan utjecaj

Tablica 58: Utjecaj rizika na projekt

Nakon što je utvrđena razina rizika, bitno je odrediti mjere kojima se rizici otklanjaju odnosno smanjuju. U nastavku slijedi tablica rizika i mjera smanjenja rizika:

Nepovoljni događaj	Varijabla	Uzrok	Posljedica	Trajanje	Vjerojatnost	Jačina utjecaja	Smanjenje rizika	Ostatak rizika
Kašnjenje u provedbi nabave za radove, uslugu nadzora i uslugu upravljanja projektom	investicijski trošak	Žalbe koje uzrokuju ponavljanje natječaja	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	Svi članovi projektnog tima svjesni su potrebe pravovremene provedbe svih planiranih aktivnosti i podaktivnosti u pripremi i provedbi nabave. Provodit će se aktivna i pravovremena komunikacija s uredom zaduženim za nabavu.	niski
Kašnjenje u provođenju građevinskih radova ili loša kvaliteta izvedenih radova	investicijski trošak	Problemi kod dobavljača	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	Projekt će se provoditi u skladu sa svim relevantnim procedurama i standardima. Uspostavit će se kvalitetan interni i vanjski nadzor nad radovima. Provest će se pažljivo planiranje radova s obzirom na godišnja doba. Vremenski plan aktivnosti projekta predvidio je dovoljno vremena za provedbu nabave i izvođenje radova. Projektni tim će u suradnji s nadzornim inženjerom blisko pratiti sve faze izvođenja radova na terenu i poštivanje vremenskog plana. Nadzorni inženjer će pratiti i redovito izvještavati projektni tim o tome odgovaraju li izvedeni radovi količinom i kvalitetom ugovornim odredbama i troškovniku. NP će uredno izvršavati svoje obveze kao naručitelj prema izvođačima	niski

							radova.	
Podcjenjivanje troškova investicije	investicijski trošak	Neadekvatne projekcije troškova	Troškovi viši od planiranih	kratko	B	II	Poslovni plan i izvedbeni troškovnici će biti dodatno provjereni.	niski
Podcjenjivanje troškova projekta (osiguranje, ostali troškovi)	operativni troškovi	Neadekvatne projekcije troškova	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	B	II	Projektom je predviđena edukacija rukovodećeg kadra u upravljanju troškovima i implementaciji internih kontrola.	niski
Kašnjenje u isporuci roba i/ili opreme	investicijski trošak	Problemi kod dobavljača	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	S dobavljačima opreme sklopit će se ugovori koji će sadržavati odredbe kojima će se osigurati pravovremena isporuka robe. Projektni tim će biti u aktivnoj komunikaciji s dobavljačima, pratiti plan izvršenja usluge i isporuke.	niski
Neučinkovito upravljanje projektom i loša koordinacija	investicijski trošak	Problemi sa izvođačima i dobavljačima, financijska nestabilnost projekta	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	Na provedbi projekta bit će uključeni vanjski stručnjaci za provedbu projekta s dokazanim iskustvima u vođenju projekata slične složenosti. Unutar NP-a odabrat će se tim kvalitetnih stručnjaka sa svim potrebnim referencama za učinkovitu provedbu projekta. Provodit će se redoviti sastanci projektnog tima, pravovremena dostava izvješća i kontrola od strane voditelja projekta.	niski

Podcjenjivanje troškova investicije	investicijski trošak	Neadekvatne projekcije troškova	Troškovi viši od planiranih	kratko	B	II	Poslovni plan i izvedbeni troškovnici će biti dodatno provjereni.	niski
Podcjenjivanje troškova projekta (osiguranje, ostali troškovi)	operativni troškovi	Neadekvatne projekcije troškova	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	B	II	Projektom je predviđena edukacija rukovodećeg kadra u upravljanju troškovima i implementaciji internih kontrola.	niski
Kašnjenje u isporuci roba i/ili opreme	investicijski trošak	Problemi kod dobavljača	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	S dobavljačima opreme sklopit će se ugovori koji će sadržavati odredbe kojima će se osigurati pravovremena isporuka robe. Projektni tim će biti u aktivnoj komunikaciji s dobavljačima, pratiti plan izvršenja usluge i isporuke.	niski
Neučinkovito upravljanje projektom i loša koordinacija	investicijski trošak	Problemi sa izvođačima i dobavljačima, financijska nestabilnost projekta	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	Na provedbi projekta bit će uključeni vanjski stručnjaci za provedbu projekta s dokazanim iskustvima u vođenju projekata slične složenosti. Unutar NP-a odabrat će se tim kvalitetnih stručnjaka sa svim potrebnim referencama za učinkovitu provedbu projekta. Provodit će se redoviti sastanci projektnog tima, pravovremena dostava izvješća i kontrola od strane voditelja projekta.	niski

Neostvarivanje planiranih pozitivnih učinaka projekta	ekonomski i operativni prihodi	Nedostatak potražnje	Smanjeni prihodi i smanjene ekonomske koristi	dugoročno	C	II	Projektom je predviđena vanjska evaluacija projekta koja će se provoditi i tijekom trajanja projekta (interim evaluacija) i po završetku projekta, a koja će procjenjivati ostvarenje planiranih učinaka projekta. Provesti će se dopunske mjere promocije o mogućnostima koje donosi širokopojasna infrastruktura.	niski
Neučinkovito održavanje i upravljanje širokopojasnom infrastrukturom	operativni troškovi	Zastarijevanje tehnološke opreme	Smanjene ekonomske koristi	dugoročno	B	II	Prilikom odabira opreme definirat će se viši tehnološki standardi, te će se zahtijevati mogućnost nadogradnje.	niski
Neučinkovito održavanje i upravljanje širokopojasnom infrastrukturom	operativni troškovi	Povećanje operativnih troškova (najam, el. energija, plaće)	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	C	II	Bit će primjenjeno aktivno praćenje financijskog dijela poslovanja. Projektom je predviđena edukacija rukovodećeg kadra u upravljanju troškovima i implementaciji internih kontrola.	niski
Neostvarivanje planiranih prihoda	operativni troškovi	Nedostatak potražnje	Smanjeni prihodi i smanjene ekonomske koristi	kratko	C	III	Provesti će se dopunske mjere promocije o mogućnostima koje donosi širokopojasna infrastruktura.	niski
Financijski rizici	investicijski trošak	Smanjenje izvora financiranja	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	C	III	Ukoliko će biti potrebno pronaći će se novi izvori financiranja kroz dokapitalizaciju ili kreditno zaduženje.	niski

Financijski rizici	operativni troškovi	Povećanje kamatnih stopa	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	D	III	U slučaju kreditnog sufinanciranja investicije potrebno je ugovoriti fiksnu kamatnu stopu ili rizik umanjiti primjenom kamatnog SWAP-a.	niski
Financijski rizici	operativni troškovi	Promjena tečaja EUR	Troškovi viši od planiranih	kratko	D	II	U slučaju kreditnog sufinanciranja investicije kreditom vezanim uz EUR preporuka je ugovoriti kredit vezan uz HRK ili rizik umanjiti FWD ugovorom (u slučaju kraće ročnosti)	niski
Financijski rizici	operativni troškovi	Zastoji u plaćanju računa (nelikvidnost posl. partnera)	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	Razmotrit će se uzimanje kredita za premošćivanje nelikvidnosti ili factoringa.	niski
Financijski rizici	operativni troškovi	Promjena porezne politike (npr. nove naknade za korištenje telekomunikacijske infrastrukture)	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	C	III	Svi eventualni prijedlozi izmjena zakonskih promjena će se pratiti, te će se uspostaviti direktna komunikacija sa relevantnim ministarstvima i državnim agencijama.	niski
Ostali rizici		Promjena relevantnih zakona i pravilnika		dugoročno	C	II	Svi eventualni prijedlozi izmjena zakonskih promjena će se pratiti, te će se uspostaviti direktna komunikacija sa relevantnim ministarstvima i državnim agencijama.	niski
Ostali rizici		Nedobivanje raznih dozvola	Troškovi viši od planiranih	kratko	C	II	Projekt je prošao verifikaciju NOP-a, te ima odgovarajuću projektnu dokumentaciju koja će biti dodatno provjerena.	niski
Ostali rizici		Protivljenje javnosti	Troškovi viši od planiranih	dugoročno	B	II	Bit će provedeno početno upoznavanje javnosti sa projektom i sa koristima koje širokopojasna	niski

							infrastruktura donosi.	
--	--	--	--	--	--	--	------------------------	--

Tablica 59: Pregled rizika i mjera smanjenja

16. Implementacija

16.1. Pregled projektnih faza

Projektne faze odnosno implementacijski plan projekta definiran je sukladno pravilima i smjernicama ONP-a za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja, te uputama NOP-a.

Također, za analizu cijelog projektnog ciklusa pretpostavljen je sljedeći scenarij sukladno ONP-u i NPOO¹⁶:

- po zaprimljenom odobrenju od strane NOP-a, te dobivenim suglasnostima za pokretanje projekta od strane predstavničkog vijeća JLS-a u projektu, projekt će se prijaviti u MRRFEU¹⁷ na pred-odabir za javni ograničeni poziv;
- MRRFEU će potom objaviti javni ograničeni poziv na koji odabrani prijavitelji podnose projektne prijedloge koji se evaluiraju prema definiranim kriterijima te rangiraju po kvaliteti.

S obzirom na trajanje prethodnog javnog ograničenog poziva (KK.02.1.1.01¹⁸; 80 dana), te maksimalno određen rok za trajanje postupka dodjele bespovratnih sredstava (120 dana), očekujemo da provedba projekta može krenuti najranije **početkom trećeg tromjesečja 2022. godine**.

U slučaju investicijskog modela A, tijekom razdoblja provedbe projekta, operator kao korisnik državne potpore preuzima ulogu NP-a, dok inicijalni NP (JLS) postaje projektni partner.

U slučaju investicijskog modela B, tijekom razdoblja provedbe projekta, JLS provodi projekt kao NP.

U slučaju investicijskog modela A očekuje se da će odabrani privatni operator pokrenuti procese nabava (ili izvođenja ukoliko raspolaže potrebnim resursima) projektantskih usluga, vođenja projekta, stručnog nadzora, građevinskih radova, te postavljanja aktivne i pasivne mrežne opreme odmah po potpisivanju Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava.

U slučaju investicijskog modela B, JLS koji je NP će pokrenuti procese javnih nabava projektantskih usluga, vođenja projekta, stručnog nadzora, građevinskih radova, te postavljanja aktivne i pasivne mrežne opreme odmah po potpisivanju Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava.

Potpisivanjem Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava EU započinje projekt u dijelu projektiranja i izgradnje mreže za koju je pretpostavljeno da bi trajala 12 odnosno 24 mjeseca (ukupno 3 godine). Moguća su određena odstupanja u dijelu izgradnje mreže ovisno o pojavljivanju i brzini rješavanja imovinsko-pravnih problema.

¹⁶ NPOO: C2.3, R4-I1 Provedba projekata u sklopu Okvirnog nacionalnog programa za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja

¹⁷ Moguće je da će poziv provesti SDURDD umjesto MRRFEU.

¹⁸ <https://efondovi.mrrfeu.hr/MISCms/Pozivi/Poziv?id=73423022-0aec-4861-94de-d43f9b04ef18>

Sukladno Uputama djelovanje nove otvorene širokopojasne mreže započelo bi najkasnije 48 mjeseci od potpisivanja Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava.

Tijekom provedbe projekta izvršit će se i vanjska revizija projekta jednom svake godine tijekom trajanja projekta (tzv. interim revizije) kao i završna revizija na kraju projekta. Na kraju projekta će se izraditi i završno izvješće.

16.2. Organizacijska struktura projekta

Za potrebe upravljanjem projektom bit će formirana posebna projektna organizacija.

Organizacijska struktura projekta sastojat će se od Projektnog ureda („Project office“) i Upravljačkog odbora projekta („Project steering committee“).

Projektni ured bit će smješten u postojećim uredima operatora (investicijski model A) odn. JLS-a (investicijski model B) za vrijeme trajanja projekta.

Projektni ured čine:

- Voditelj projekta odgovoran za ukupno upravljanje projektom, te pravovremeno izvršenje svih procesa nabave, ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti (internih i vanjskih), te za koordinaciju s predstavnicima JLS-a, nadležnim ministarstvima, državnim agencijama i drugim sudionicima u projektu (npr. predstavnici medija, HOK, HGK, budući korisnici)
- Voditelj projektnih financija odgovoran za upravljanje projektnim proračunom, interno i vanjsko izvještavanje, planiranje novčanih tijekova, te koordinaciju s financijskim institucijama (npr. banke, osiguravajuća društva), revizijom i nadležnim ministarstvima i državnim agencijama
- Projektni administrator odgovoran za projektnu administraciju i izvještavanje, te upravljanje projektnim uredom i nabavom za ured, te koordinaciju sa stručnim službama JLS-a

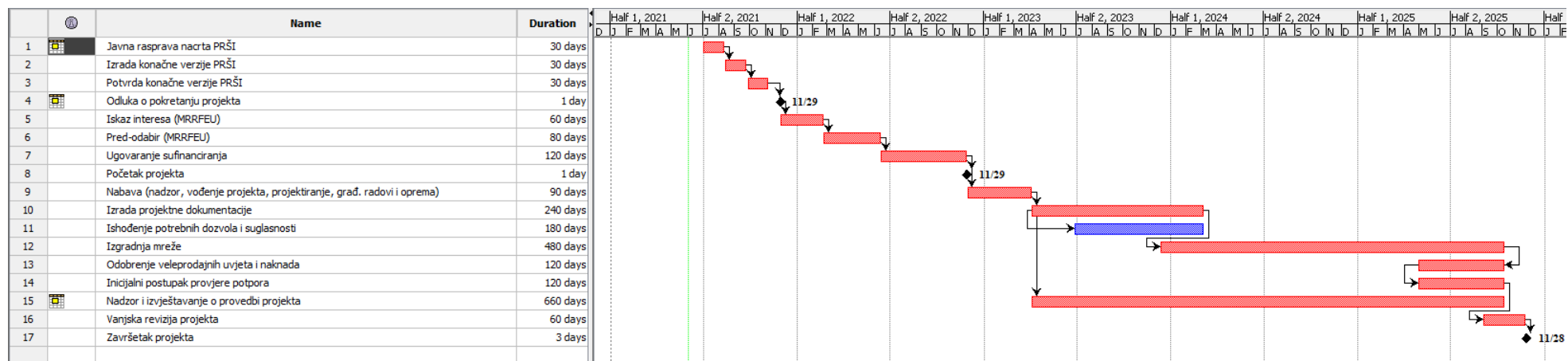
Osim ovih ovih članova Projektnog ureda, u radu istog sudjeluju i predstavnici stručnih službi JLS-a koji pružaju podršku provedbi projekta unutar djelokruga svoje odgovornosti (npr. poslovi pribavljanja potrebnih dozvola i suglasnosti iz djelokruga gradnje).

Projektni ured operativno prati izvođenje projekta, te će se sastajati **najmanje jednom mjesečno**, a po potrebi i češće. Prva dva člana Projektnog ureda sudjeluju i u radu Upravljačkog odbora projekta. Osim njih, u Upravljačkom odboru projekta nalazi se i jedan predstavnik JLS-a te dva predstavnika odabranog privatnog partnera (investicijski model A).

Voditelja projekta i članove projektnog ureda bira i imenuje odabrani operator (investicijski model A). U investicijskom modelu B voditelja projekta i članove projektnog ureda bira i imenuje JLS.

16.3. Grafički prikaz glavnih projektnih faza

S obzirom na složenost projekta detaljno su prikazane samo glavne aktivnosti na projektu.

Slika 48: Grafički prikaz glavnih projektnih faza

16.4. Praćenje, izvješćivanje i transparentnost u provedbi projekta

Prema pravilima Javnog poziva za iskaz interesa za sudjelovanje u postupku pred-odabira i Uputama za prijavitelje Ograničenog poziva na dostavu projektnih prijedloga za dodjelu bespovratnih sredstava „Izgradnja mreže sljedeće generacije (NGN)/pristupnih mreža sljedeće generacije (NGA) u NGA bijelim područjima“, u slučaju investicijskog modela A operator izabran u postupku pred-odabira postaje prihvatljivi prijavitelj projekta, te kod dodjele bespovratnih sredstava dobiva status korisnika državne potpore. S druge strane JLS, koji je u koracima koji prethode pred-odabiru operatora imao ulogu NP-a, postaje projektni partner operatoru.

U slučaju investicijskog modela B, JLS ostaje u svojstvu NP-a nakon dodjele bespovratnih sredstava.

Sukladno gore navedenom, izabrani operator u svojstvu NP-a tijekom provedbe projekta, odgovoran je za:

- financiranje provedbe projekta (što uključuje predfinanciranje i sredstva državne potpore),
- provedbu projekta,
- sve aktivnosti vezano za praćenje i izvješćivanje o provedbi projekta, u skladu s općim pravilima za državne potpore i pravilima koja su propisana Smjernicama za primjenu pravila državnih potpora koje se odnose na brzi razvoj širokopojsnih mreža.

Sve obveze NP-a bit će pobliže propisane Ugovorom o dodjeli bespovratnih sredstava. NP će o sljedećim aktivnostima redovno izvještavati nadležna tijela (UT¹⁹, PT²⁰):

- izrada projekta izgradnje mreže, uključujući i pribavljanje svih potrebnih dozvola i suglasnosti;
- izgradnja mreže;
- inicijalni postupak provjere potpora i konačna isplata sredstava državnih potpora;
- inicijalni postupak odobrenja veleprodajnih uvjeta i naknada, te svaki takav naknadni postupak u intervalima od godinu dana;
- općenito praćenje osnovnih pokazatelja operativnog rada mreže (broj pokrivenih korisnika²¹, broj veleprodajnih korisnika po veleprodajnim uslugama koje se nude na mreži izgrađenoj uz potpore, broj maloprodajnih korisnika, vrste maloprodajnih usluga s pripadajućim cijenama).

NP će redovito izvješćivati projektnog partnera o svim pripremnim i provedbenim aktivnostima na projektu.

NP će redovito izvješćivati NOP o svim pripremnim i provedbenim aktivnostima na projektu.

¹⁹ UT - Upravljačko tijelo

²⁰ PT - Posredničko tijelo

²¹ Odnosi se na sve krajnje korisnike koji su pokriveni izgrađenom mrežnom infrastrukturom i kojima se mogu pružati mrežne usluge, bez obzira da li se iste stvarno pružaju.

Redovito izvješćivanje nositelja projekta prema NOP-u obuhvatiti će ključne informacije i podatke u sljedećim narednim aktivnostima provedbe projekta:

- informaciju o odobrenju projekta za sufinanciranje unutar OPKK-a od strane nadležnog UT/PT;
- informaciju o završetku izgradnje mreže te isplati sredstava državnih potpora (posebno podatke o ukupno isplaćenim potporama, ukupnim investicijskim troškovima te konačnom udjelu potpora u projektu);
- informaciju o odobrenim veleprodajnim uvjetima i naknadama (standardnu ponudu), kako bi NOP istu mogao objaviti na svojim mrežnim stranicama – odnosi se na inicijalni postupak i svaki naknadni postupak u intervalima od godinu dana;
- informaciju o osnovnim pokazateljima operativnog rada mreže (broj pokrivenih korisnika, broj veleprodajnih korisnika, vrste veleprodajnih usluga, broj maloprodajnih korisnika, vrste maloprodajnih usluga s pripadajućim cijenama);
- informaciju o provedenom naknadnom postupku provjere potpora (ukoliko je isti primjenjiv), te eventualnom iznosu potpora koji je vraćen.

Uz sve navedeno, operator mreže koja je izgrađena uz državnu potporu je dužan osigurati da svi ključni podaci o izgrađenoj mreži i povezanim veleprodajnim uslugama budu dostupni svim drugim operatorima kao potencijalnim veleprodajnim korisnicima (kroz specifikaciju i/ili priloge unutar veleprodajne standardne ponude).

Također, podatke o novoj infrastrukturi u mrežama izgrađenim uz potpore (npr. kabelskoj kanalizaciji i svjetlovodnim nitima) operator mora dostaviti tijelima državne uprave nadležnim za prikupljanje i vođenje centralnog registra izgrađene elektroničke komunikacijske infrastrukture (DGU), te HAKOM-u (kako je propisanom ZEK-om).

Cjelokupna projektna dokumentacija, što uključuje sva izvješća i zapisnike, dostupna je svim ovlaštenim osobama (uključivo UT/PT/NOP), a čuva se u pismohrani NP-a.

17. Reference

1. Cost-benefit analysis framework for broadband connectivity projects; JASPERS, 2013.
2. Digital agenda for Europe; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe>; EC, 2010.
3. Digital Economy and Society Index 2020; <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/digital-economy-and-society-index-desi-2020>
4. Digital Decade: Digital Targets for 2030; https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en
5. Digitalna komora; <https://digitalnakomora.hr/e-gospodarske-informacije/poslovne-informacije/vodici>; HGK, 2021.
6. Državni zavod za statistiku; <https://www.dzs.hr/>
7. Elektronički oglasnik javne nabave; <https://eojn.nn.hr/Oglasnik/>
8. Financijska stabilnost, broj 22; HNB, 2021.
9. Guide to cost-benefit analysis of investment projects - Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014-2020.; EC, 2014.
10. Geoportal Državne geodetske uprave; <http://geoportal.dgu.hr>
11. Godišnje izvješće o provedbi Uredbe (EU) 2015/2120; HAKOM, 2020.
12. Google maps; <https://www.google.hr/maps/>
13. Grad Cres; <http://www.cres.hr/>
14. Grad Mali Lošinj; <http://www.mali-losinj.hr/>
15. Hrvatski auto klub; <https://www.hak.hr/>
16. Hrvatska narodna banka; <http://www.hnb.hr>
17. Hrvatski operator prijenosnog sustava; <https://www.hops.hr/>
18. Indeks razvijenosti; <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112> ;MRRFEU, 2018.
19. Interaktivni GIS portal; <http://bbzone.hakom.hr/>; HAKOM, 2021.
20. Karta pokrivenosti; <https://www.a1.hr/hr/karta-pokrivenosti>; A1 Hrvatska, 2021.
21. Karta pokrivenosti; <https://www.hrvatskitelekom.hr/karte-pokrivenosti>; Hrvatski telekom d.d., 2021.
22. Karta pokrivenosti; <https://telemach.hr/zasto-telemach/mobilna-mreza>; Telemach Hrvatska, 2021.
23. Makroekonomska kretanja i prognoze, broj 9; HNB, 2020.
24. Ministarstvo financija Republike Hrvatske; <https://mfin.gov.hr/>
25. Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026.; <https://planoporavka.gov.hr/>; Vlada RH, 2021.
26. Nacionalni plan razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine (NN 26/2021)
27. Natura 2000 - Bioportal; <http://www.bioportal.hr/gis/>
28. Narodne novine; <https://www.nn.hr/>
29. Obrtni registar; <https://pretrazivac-obrta.gov.hr/pretraga.htm>; MINGOR, 2021.
30. Odluka HAKOM-a o stopi povrata uloženog kapitala (UP/I-344-01/16-05/10; URBROJ: 376-11-16-8) od 14.09.2016

31. Odluka HAKOM-a o stopi povrata uloženog kapitala (UP/I-344-01/19-05/02; URBROJ: 376-05-1-19-4) od 26.08.2019
32. Okvirni nacionalni program za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja (NN 68/2016)
33. Popis stanovništva 2001.; <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2001/census.htm>; DZS, 2001.
34. Popis stanovništva 2011.; <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm>; DZS, 2011.
35. Popis stanovništva 2021.; <https://popis2021.hr/>; DZS, 2022.
36. Population and population change statistics; http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_and_population_change_statistics; Eurostat, 2021.
37. Portal otvorenih podataka Republike Hrvatske; <http://data.gov.hr/>
38. Pravilnik o načinu provedbe stručnog nadzora građenja, obrascu, uvjetima i načinu vođenja građevinskog dnevnika te o sadržaju završnog izvješća nadzornog inženjera (NN 111/14, 107/15, 20/17)
39. Pravilnik o načinu i uvjetima obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga (NN 154/11, 149/13, 82/14, 24/15, 42/16)
40. Pravilnik o načinu i uvjetima pristupa i zajedničkog korištenja elektroničke komunikacijske infrastrukture i povezane opreme (NN 36/16)
41. Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 78/13)
42. Pravilnik o svjetlovodnim distribucijskim mrežama (NN 57/14)
43. Pravilnik o tehničkim uvjetima za kabelsku kanalizaciju (NN 114/10, 29/13)
44. Pravilnik o zaštiti na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima (NN 51/08)
45. Primorsko-goranska županija; <https://www.pgz.hr/>
46. eGovernment and digital public services, EK; <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/public-services>
47. Registri Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske; <https://mpu.gov.hr/uvid-u-registre/22109>; MPU, 2021.
48. Registar onečišćavanja okoliša (ROO); <http://roo.azo.hr/>
49. Registar poslovnih subjekata; <https://sudreg.pravosudje.hr/>
50. Standardne ponude Hrvatskog Telekom d.d.; <https://www.hrvatskitelekom.hr/poslovni/veleprodaja/nacionalni-operatori/standardne-ponude>
51. Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u RH 2016.-2020. (NN 68/2016)
52. Strategija upravljanja javnim dugom za razdoblje 2019. - 2021. <https://mfin.gov.hr/pristup-informacijama/publikacije/javni-dug-uprava-za-upravljanje-javnim-dugom/547>; MFIN; 2019.
53. Communication from the Commission — EU Guidelines for the application of State aid rules in relation to the rapid deployment of broadband networks; http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2013.025.01.0001.01.ENG
54. Studija o odabiru najpovoljnijih modela financiranja i poticajnih mjera za ulaganja u infrastrukturu širokopojasnog pristupa; MPPI, 2012.

55. Uredba o mjerilima razvoja elektroničke komunikacijske infrastrukture i druge povezane opreme (NN 131/12, 92/15)
56. Zakon o državnim potporama; (NN 72/13, 141/13, 47/14, 69/17)
57. Zakon o elektroničkim komunikacijama (NN 73/08, 90/11, 133/12, 80/13, 71/14, 72/17)
58. Zakon o gradnji (NN 153/13, 20/17)
59. Zakon o javnoj nabavi; NN 90/11, 83/13, 143/13, 13/14, 120/16
60. Zakon o javno-privatnom partnerstvu; NN 78/12, 152/14, 114/18
61. Zakon o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 110/18)
62. Zakon o mjerama za smanjenje troškova postavljanja elektroničkih komunikacijskih mreža velikih brzina (NN 121/16)
63. Zakon o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje (NN 78/15, 118/18)
64. Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18)
65. Zakon o uspostavi institucionalnog okvira za provedbu europskih strukturnih i investicijskih fondova u Republici Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014. – 2020.; NN 92/14
66. Zakon o zaštiti na radu (NN 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18)
67. Zakon o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 110/18)
68. Zavod za zaštitu okoliša i prirode; <http://www.haop.hr/>; MINGOR, 2021.

18. Prilozi

18.1. Detaljni prikaz NGA dostupnosti za projektno područje

Detaljni prikaz NGA dostupnosti za projektno područje nalazi se u elektroničkom formatu.

18.2. Detaljan prikaz korisnika za projektno područje

Detaljni prikaz korisnika za projektno područje nalazi se u elektroničkom formatu.